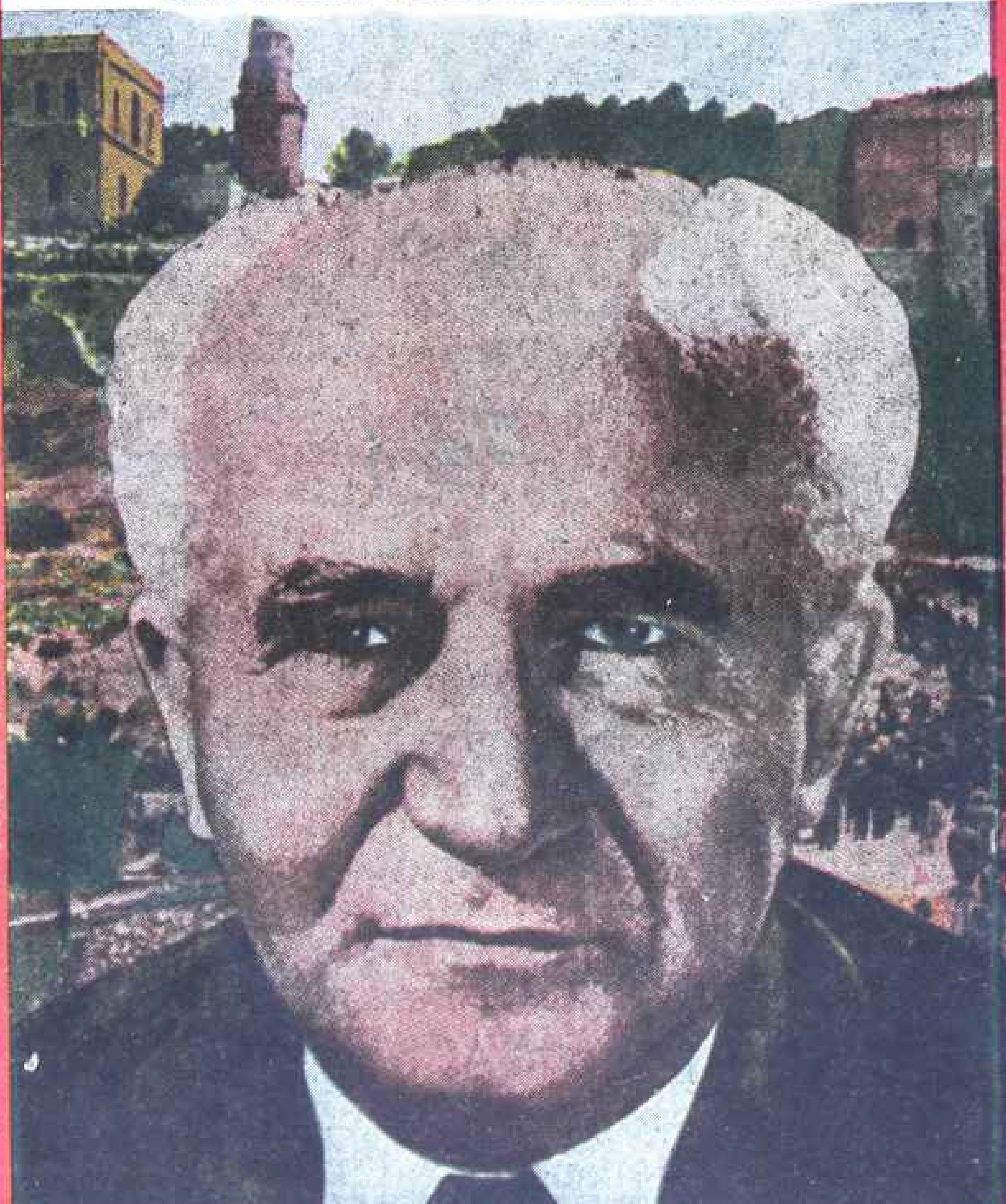
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Sene: 3, Cilt: VIII, Sayı: 132

Rüzgârlı Sok. Ovehan
Kat: 3, Daire: 7
P. K. 582 — Ankara
18992 (Yazı İşleri)
15221 (İdare)

Fiatı: 60 Kuruş

Neşriyat Müşaviri :

Metin TOKER

İmtiyaz Sahibi ve yazı işlerini fiilen İdare eden Mes'ûl Müdür:

Yusuf Ziya ADEMHAN

*

Umumi Neşriyat Müdürü

Hamdi AVCIOĞLU

*

Teknik Sekreter :

M. Nevzat ÜNLÜ

Karikatür :

TURHAN

*

fotoğraf :

Hüseyin EZER
Osman ÖZCAN
ASSOCIATED PRESS
TÜRK HABERLER AJANSI

*

Klişe :

Doğan Klişe ATELYESİ

Müessese Müdürü :

Mübin TOKER

*

Abone Şartları :

3 aylık	(12 nüsha) :	6	lira
6 aylık	(25 nüsha) :	12	lira
1 senelik	(52 nüsha) :	34	lira

*

İlân Şartları :

3 renkli arka kapak (Tam Sayfa): 350 lira
Kapak içi 300 lira, metin sayfaları Santimi 4 lira.

*

Dizildiği ve Basıldığı Yer :

Rüzgarlı Matbaa — ANKARA
Tel: 15221
Basıldığı tarih: 15.11.1956

Kapak resmimiz:

David Ben-Gurion

Eli silâhlı nebî

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Geçen hafta içinde Amerikada cereyan eden iki hadiseden biri bizim iktidarı, öteki bizim muhalefeti pek sevindirdi. İkisi de bu hadiselerden beğendiklerini ellerine aldılar ve "işte, hakiki Demokrasi neymiş, öğrenin" diye muarızlarına tarizde bulundular. Halbuki işin aslında iki değil sadece bir tek hadise vardı; fakat bizimkiler ona bir madalyona bakar gibi bakıyorlardı. Herkes, çıkarını bulduğu tarafı görüyor, onun arkasında bulunanı araştırmaktan dikkatle kaçınıyordu.

Başkanlık seçimleri bitmiş, Stevenson kaybetmişti. Talihsiz aday Demokrat Partinin karargâhında taraftarlarına hitaben güzel bir nutuk söyledi. Dünyada bir siyasi zaferden daha kıymetli şeyler mevcuttu; onların başında da sandığa gidip, insanların tamamile serbest şekilde reylerini ifade hakkı geliyordu. Eisenhower kazanmıştı. Artık ortada Cumhuriyetçisi, Demokratı kalmamıştı. Yalnız Amerika vardı. Bu bakımdan her amerikalı, daha mesut bir Amerikaya sahip olmak için, dört sene müddetle memleketin mukadderatına hakim kılınan iktidara yardım etmeliydi. İşte, bizim iktidarın ağzının suyuna akıtan bu sözler oldu.

Talihli adaya gelince, Eisenhower'in ilk işi şuydu: Cumhuriyetçilerin ve Demokratların liderlerini Beyaz Evde toplantıya çağırmak ve onlarla dünya meselelerini müzakere etmek. Amerika mühim meselelerle karşı karşıyaydı. Bahis mevzuu olan memleketin hayatiydi. Yeryüzünün bir çok köşesinden barut kokusu ve silâh sesi yükseliyordu. Amerika dış politika hadiseleri karşısında müttehit bir manzara göstermeliydi. İşte, bizim muhalefeti de bu hareket mestetti.

İktidarı ve muhalefeti bir tarafa bırakınız. Ama milletçe ağzımızın suyunun akmamasına, mestolmamamıza imkân mı var?

*

Şimdi, kim zannederse ki Amerikada, Stevenson böyle dedi diye bir dahaki seçimlere kadar Demokrat Parti iktidarın hareketlerini, hem de pek şiddetle tenkid etmeyecek, ona mütemadiyen alkış tutacak, fena halde yandır. Demokrat Parti, yarından tezi yok, Cumhuriyetçi iktidarı en acı şekilde tenkid edecek, ona kendi fikirlerini benimsetmeye çalışacaktır. Demokrat hatiplerden Demokrat gazetelere kadar, muhalefetin her ağzı, iktidarı fena bulduğu hareketlerinden dolayı yerecek, ona saldıracak, milletin Cumhuriyetçilere olan itimadını sarsmak için elinden gelen her şeyi yapacaktır. Demokrasinin icabı budur. Nitekim geçen son dört sene içinde de Demokratlar böyle hareket etmişler, fakat bu itimadı kâfi derecede sarsamadıklarını bu seçimlerde anlamışlardır.

Ama, Demokratlar umumi politika sahasında böyle hareket ediyorlar diye Başkan Eisenhower darılıp küsecek. Muhalefete harp ilân edecek, ona Dış politikayla alâkalı siyasi müzakereler bir kenara, amerikan vergi mükellefinin ödediği paralarla verdiği resmi ziyafetlerde unutacak mıdır? İnanınız ki eğer bu satırları. Demokrat veya Cumhuriyetçi bir tek amerikalı okursa, düşüneceği şundan ibaret kalacaktır: Haddine mi düşmüş? Hakikaten Birleşik Devletlerde bir Cumhurbaşkanının, "millet kabir ekseriyetle beni seçti" diye bildiğini okumaya kalkışmasını insan hayal dahi edemez. Aynı şekilde, bu seçimlerde kaybeden bir adayın da gece gündüz, tıpkı İhtiyar Caton gibi "Delinda Cartagho = Hartaca yıkılmalıdır" narasını atmasına amerikan cemiyetinin müsaade edeceğini sanmak dünyadaki bütün safdilliklerin en büyüğüdür.

Eisenhower, Stevenson.. Tabii, kendilerini böyle davrandıklarından dolayı alkışlamak iyi olur. Ama asıl şerefin bu iki ismin sahibi amerikan vatandaşında olduğunu iddia etmek kabil midir? Eisenhower ve Stevenson başka türlü hareket edebillrler miydi? Amerikan cemiyeti ona göz yumar mıydı?

*

Bu yüzdendir ki, asıl gıpta edilecek olan amerikan cemiyetidir. Amerikada, milletin kabir ekseriyetiyle dahi seçilmiş olsa bir adam çıkacak ki "Washington da, kin oluyormuş? Bu milletin yetiştirdiği en büyük başkan benim" diyecek veya "Bu topraklara ilk ayak basan Mayflower yolcuları ne yapmışlar ki, bir de benim Amerikayı kalkındırmama balon" nevinden deli saçmalarına girişecek! Üstad kendini, başkanlığının daha ilk dününde tımarhanede, doktor nezaretinde bulur. Bu kimin eseri olur? Elbette ki, amerikan cemiyetinin.

Bir Demokraside kaybeden aday, Stevenson gibi konuşur. Sonra, Stevensonun yapacağı şekilde hiç bir tenkidi esirgemez. Zira, "iktidara yardım" onu tenkidlerle irşad etmek, frenlemektir. Kazanan aday ise, Eisenhower gibi davranır. Muhalefetin en haksız, en sert demokratik tenkitlerine dahi kızmaz, a--abına hakim olur, rakiplerinin aslında şahıslarını değil, pek çok sayıda amerikalıyı temsil ettiğini hatırından çıkarmaz. Dört senenin sonunda da amerikan cemiyeti kiad isterse, onu İktidara getirir.

Cemiyet, şuur sahibi olduktan sonra..

Saygılarımızla
AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Atatürkü anarken

Geçen haftanın son günü bütün türkler, ölümünün on sekizinci yılında büyük Atatürkü andılar. Bayraklar yarıya indi, radyolarda musiki yayını yapılmadı, eğlence yerleri kafalı kaldı, gazeteler siyah başlıkla çıktılar. Bu millî matemin dış görünüşüydü. Atatürkü kaybetmiş olmanın elemini, aslında, bütün türkler, bilhassa ölümünden on sekiz yıl sonca yüreklerinin tâ içinde duyuyorlardı ve bu elem, suni merasimlerden hiç birinin asla ifade edemeyeceği Kadar derindi. Zira bu on sekiz yılın sonunda Atatürkün sevgili şahsına ağlamanın yanına, onun eserlerine kıymanın, kıyılmasına göz yummanın ıstırabı eklenmişti. On sekizinci ölüm yıldönümü, bu hissin ifadesine vesile Verdi.

Böyle bir günde de Demokrat Parti iktidarının, kendisini yüksek vazife duygusunun seviyesine çıkaramamış bulunması ayrıca acıydı. Bu yüzden vatanın kurtarıcısı önünde İktidar ve Muhalefet bir arada saygı duruşunda bulunamadı. Bir defa daha şahsi hisler vazife duygusuna hâkim olmuştu. Programı tertipleyenler D.P. ye. diğer siyasî partilerden ayrı yer sermişlerdi. Korteje D.P. Meclis Grubu Başkanı dahil edilmiş, Mecliste temsil olunan diğer partilerin Grup Başkanları unutulmuştu. Atatürkün naşının Etnografya müzesinden Anıt Kabire nakli merasiminde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının solunda yer alan eski Cumhurbaşkanı -sağında Başbakan vardı- bu defa bahis konusu bile edilmemişti. Elbette ki o günden bu güne değişen, klâsik protokol kaideleri değildi. O günden bugüne değişen iktidar sahiplerinin şahsî hisleri ve Demokrasi anlayışları idi. Halbuki türk milleti bu ufak düşüncelerin her şeyin üstüne, hiç olmazsa böyle bir günde çıkmamasından nasıl memnunluk duyardı...

Bu sebeptendir ki Meclisteki üç muhalefet partisinden ikisi, Hür. P. ve C.M.P. vatanın kurtarıcısını ayrı anmayı tercih ettiler. C.H.P. her şeye rağmen, başında Genel Başkan bulunduğu halde resmî merasime katıldı. Evvelâ iktidar ileri gelenleri Atatürkün huzurunda saygı duruşunda bulundular. Onlar çıktıktan sonra resmî kortejin dışında bırakılan kalabalık halk temsilcileri, önde İsmet İnönü, salona dahil olup vatan kurtarıcısının önünde eğildiler. Devletin radyoları sadece, Atatürkün naşının Anıt Kabire nakledildiği gün Türkiye Cumhurbaşkanının yaptığı konuşmayı verdiler. Halbuki Atatürkün vefatının akabinde de Türkiye Cumhurbaşkanı bir beyanname -türkçe yazılmış nesir örneklerinin, şüphe yok en güzellerinden biri- yayınlamıştı. Spikerler o beyannameyi ağızlarına almadılar.

Gerçi içinde bulunduğumuz siyasî havada, bundan başka, bir manzara beklemek doğru sayılmayabilirdi. Ama ne de olsa, şahsi mülâhazaların hiç olmazsa, zahiren örtülmesi ümidi muhafaza ediliyordu. Artık buna dahi lüzum görülmediğinin ortaya çıkması veya artık bunda dahi muvaffak olunamaması türk milletini elbette ki müteessir etmişti ve bunun herkes tarafından bilinmesinde fayda vardı.

Türk milleti bu gibi hareketleri tasvip etmediğini, şahsi hislerin veya hınçların, yahut kırgınlıkların umumî hayata aksetmesinden memnun olmadığını 1954 seçimlerinde ortaya koymuştu. Muhalefet, alicenap olmamasının cezasını çekmişti. O seçimler, her şeyden çok, Muhalefetin organı Ulus'un temsil ettiği muhalefet anlayışının hezimetiydi. Bu anlayış, İktidarın özrü olmuştu. Ama bu sefer, hiç bir mazeretin bulunmadığı ortadadır. D.P. nin, seçimleri kazanmasının hemen akabinde giriştiği hareketler alicenaplık bir yana, insanlar arasında mevcudiyeti mutad normal nezaket kaideleriyle dahi izah edilemez. Bu hareketlerin umumî hayata aksetmiş bulunmasını türk milletinin asla tasvip etmediğini görmemek imkânsızdır. Cemiyet hayatında kudret sahibi bulunanların kudret sahibi olmadıkları için bazı kimselere, bazı teşekküllere sahibi oldukları mevkii vermek istememeleri ancak ikincilere -yalvarmaya yanaşmadıkları takdirde- şeref temin eder. Türk milletinin böyle düşünmediğini sahmak için, onu hiç tanımamak lâzımdır. İstisnasız bütün muhalefet partilerinin ve liderlerinin, gerçek değerlerile mütenasip tarzda iktidardan gördükleri fena muamele, kendilerine reva kılınan haksızlıklar Atatürkün

Türk milleti Atatürk'ün huzurunda

Herkes seni arıyor

UNUTULAN YAZI

Atatürkün ölüm yıldönümünde Ankara radyosu, o günkü gazetelerin makalelerinden parçalat okudu. Ele alınan ilk gazetenin adı neydi bilir misiniz? Hakimiyet! Arkadan, Medeniyet! Onu meşhur Zafer takip etti. Bu arada Havadis unutulmadı. Buya sabuna dokunmayan Hürriyet.. Gece ise gene Zafer'de yer alan bir yazı, konuşma namı altında, muharririnin sesile dinletildi. Ama hiç kimse Nadir Nadi'nin Cumhuriyet'de çıkan makalesini ağzına almadı. Halbuki milletçe duyulan hislere tercüman olan ve variyeti olduğu gibi canlandıran tek yazı oydu. Buna rağmen niçin iltifat görmedi ?

Yazıyı okuyanlar, bu sualin cevabını kendilerinden kolaylıkla vereceklerdir.

Türk milletinin büyük talihi, şüphesiz Atatürk gibi bir evladını en buhranlı, en sıkıntılı bir Anında bağrından yaratmış olmaktır. Baştan başa istilâya uğramış, başkenti yabancılara aman demiş, hükümeti onlarla birlik olmuş bir yurdu kurtarıp düşmanı denize döken bu Kahramanın gösterdiği asıl mucize ise savaş meydanlarında kazandığı zaferler değildir. Türk milleti tarihin her cağında, hattâ İmparatorluğun çöküntü devirlerinde bile, iyi döğüşmüs. askerce başarılar elde etmiş, karşısındakilerin hayranlığını uyandırmış bir millettir. Atatürkün gösterdiği mucize, Türkiyeyi üç yüz yıldanberi adım adım gerileten sebeblerin kaynağını bulup bizi o zararlı kaynaktan uzaklaştırması olmuştur.

Atatürke gelinceye kadar, Türkiyeyi idare edenler, toplumun yaşayışına aid akıl dışı bir takım geleneklerin yıkılması, çağdaş medeniyete ayak uydurulması lüzumuna inanmıyorlardı. Böyle bir zarureti sezenler tek tük çıksa bile, dâvanın güçlüğü karşısında harekete cesaret edemiyorlardı..

Atatürk o zarureti gören ve cesaretle gerçekleştirmeye davranan adamdır. Cumhuriyetin ilânından sonra beş altı yıl içinde arka arkaya yürürlüğe konan seri halindeki devrimlerin hedefi, devlet idaresinde olduğu gibi, toplum hayatında da vatandaşı maddî-mânevi her türlü baskılardan kurtarmak, Şahsiyetin serbestçe gelişmesi için gerekli şartları gerçekleştirmek, bir başka deyimle yurdumuzda aklın hâkimiyetini sağlamaktır. 1945 yılında Sanfransisko'da ilân edilen İnsan Hakları Beyannamesi, Atatürk devrimleri sayesinde bizim göğsümüzü gere gere çekinmeden imzaladığımız, hattâ benimsediğimiz bir Vesika sayılabilirdi. O Büyük Adam bizi çağdaş medeniyet dünyasına o kadar yaklaştırmıştı.

Fakat ne yazık ki. O'nun yürürlüğe koyduğu devrimleri biz aynı cesaretle yürürlükte tutamadık. içimizde Atatürkü kıskananlar, kendilerinde bir ikinci Atatürk! tik vekmedenler, Ondan başka. Ondan üstün bir şeyler başarmak sevdasına kapılanlar görüldü. Devrim prensiplerinden. bir tekine olsun toz. kondurmamanın gerçek hürriyete varmak için şart olduğu unutulup. Çok partili demokrasi hayatı .başladıktan sonra safra atar gibi tavizler verildi. Rey avcılığı uğruna şeyhlere, hocalara başvuruldu. Hürriyet adına eski mahalle mektebiertne göt yumuldu, kadın tekrar kara çuvallara sokuldu.

Fakat bütün bunların geçici olduğuna inanmak zorundayız. Atatürk kuşağı insanlardan elbette bir Atatürk iradesi bekliyemezdik. On sekiz yıldanberi yurdumuzda olup bitenlere baktıkça, Atatürkün, çağına kıyasla ne kadar ileri bir fedam olduğunu şimdi daha iyi görüyor. O'nun yarattığı mucize karşısında daha çok hayranlık duyuyoruz.

Zaten büyük eserini Türk Gençliğine emanet etmekle O yarım hepimizden iyi gördüğünü ispat etmemiş midir? Safları yıldan yıla kabaran, kafası ve yüreği devrim ışığı ile aydınlanan Türk Gençliği büyük emaneti elbette yalnız korumakla kalmıyacak, onu hem meyva veren bir ağaç gibi geliştirecek, hem de en kısa bir zamanda istisnasız bütün vatandaşlara mal etmesini bilecektir.

NADİR NADİ

ölümünün yıldönümü gibi bir güne kadar intikal ettirilirse milletin kimin tarafını kendiliğinden, hatta şuuraltı bir hisle tutacağını kestirmek için kâhin olmak şart değildir. Dış meselelerin doğurduğu vahim buhran sırasında dâhi, vatandaşların bugünkü tahminlere nazaran yarısının görüşünü aksettiren Muhalefette İktidarla bir araya getirilmesi teşebbüsüne geçilmemesi hayal sukutuna yol açmak tan geri kalmamıştır. Bu, D P. nin basında bulunanların öteki partilerin başında bulunanların şahsiyetleri altında kalmak endişesinin mevcudiyeti ihtimalini hatıra getirir. Belki herkes, ilk adımı herkesten bekliyor. Ama türk milleti alicenaplık, daha doğrusu normal münasebetler yolunun açılmasını elbette ki hakiki sahibi olduğu kudreti emanet ettiği zümreden, yani İktidardan beklemektedir. Bunun da birinci şartı, şahsi hislerin hakimiyet altına alınmasıdır.

Zira elem duyan, millettir.

Hükümet

Bakan vekilleri

Bu haftama ortasında, New York'taki Birleşmiş Milletler Teşkilâtının karargâhında bir çok 'delege kendi kendine "Aferin Türkiyeye! Teşkilâtın bu şenaat toplantısına büyük ehemmiyet Veriyor" diye düşünüyordu. Hakikaten çalışmalara başlayan 11. Genel Kurul her taraftan alâka görüyordu. Ajansların bildirdiğine göre toplantıya rekor sayıda Dış İşleri Bakanı katılacaktı. Bu sayının kırkı bulacağı şimdiden tahmin olunuyordu. Genel Kurulun gündeminde Süveyş ve Macaristan meselelerinin bulunduğunu bilmek ve dünyanın vaziyetine bir göz atmak aza devletlerin çalışmalara niçin büyük ehemmiyet verdiklerini anlamaya yeterdi.

Türkiyeyle alâkalı olarak nikbin hisler taşıyanlar, bizzat Menderesin geleceğim duymuşlardı. Delegasyona Başbakanın başkanlık etmesi, her halde Türkiye için bilhassa Orta Doğu vaziyetinin Hayati addedilmesi neticesiydi, aynı zamanda Kıbrıs meselesi de vardı. Yunan Başbakanı Karamanlis, New York'a kadar gelmişti ve davasını bizzat müdafaa ediyordu. Böylece Genel Kurul çalışmaları Türkiye için iki defa ehemmiyetli oluyordu. Menderesin geleceği. Türk delegasyonunu teşkil edecek şahısların isimlerinin ilânı üzerine ağızlarda dolaşmaya başladı. Fakat havadis, Manhattan'daki binada süratle tekzip olundu. Evet, bir Menderes gelecekti ama bu, Adnan Menderes değildi.

Nikbinler, Türkiyeyi gene takdir etmemezlik etmediler. Gelecek olan, her halde Dış İşleri Bakan vekili Ethem Menderesti. Gerçi Ethem Menderesin yabancı bir lisan konuşmadığı duyulmuştu ve Dış İşleri Bakanları arasında aynı durumda olan bir başkası simdi kimsenin pek hatırına gelmiyordu. Ama tercümanlarla mesele halledilebilirdi. Bakan vekili dahi olsa, Ethem Menderesin toplantılara bizzat katılması hiç şüphesiz New York ile Ankara arasında fuzuli danışmaları, heyetimizin tereddütlerini, karışık emirler çıkmasını önlerdi. Öyle ya, prensip itibarile. vekil dahi olsalar Dış İşlerini Dış İşleri hakanları idare etmezler miydi? Ancak, Ethem Menderesin de heyete dâhil olmadığı kısa zamanda ortaya çıktı. Hem, delegasyona Selim Sarperin başkanlık edeceği bildirilmemiş miydi? Dış İşleri bakan vekili gelseydi, başkanlık kendisine ait olurdu. Peki, o halde bu Menderes kimdi? Zira heyetin arasında Menderes ismini taşıyan birinin bulunduğu muhakkaktı.

Meraklar uzun sürmedi. New Yorks Ankaradan gönderilen heyet azaları arasında Başbakanın oğlu olan ve Dış İşleri Bakanlığında küçük bir memur bulunan Yüksel Menderes Hürriyet âbidesinin üzerinden geçerek New York şehrine ayak bastı.

Adnan Menderes
Maliye Bakan Vekili

Şem'i Ersin
Milli Savunma Bakan Vekili

Ethem Menderes
Dış İşleri Bakan Vekili

Hüseyin A. Göktürk
İç işleri Bakan Vekili

Dol mayan münhaller

Kabinede dört mühim bakanlık, bütün usûllere Ve Anayasanın ruhuna aykırı olarak münhal kalmakta bu hafta da devam ediyordu. Maliye Bakanlığına Adnan Menderes bilhassa imar ve Dış işlerinden vakit bulduğu samanlarda göz atabiliyordu. Bu bakanlığın yükü Başbakanlık müsteşarı Ahmed Salih Korurun omuzlarındaydı. Kendisine zaman zaman Devlet Bakanı Emin Kalafat yardım ediyordu. Millî Savunma Bakanlığının vaziyeti daha iyiydi. Devlet Bakanı Şem'i Ergin kendisini Kızılay Genel Başkanlığı ile Milli Savunma Bakanlığı arasında taksim etmişti ve Millî Savunma işlerinden esaslı surette anlamaya başlıyordu. Ama sıfatı hâlâ Devlet Bakanı idi. Niçin Milli Savunmaya asaleten tayin edilmiyordu, anlamak mümkün değildi. Dış İşleri Bakanlığı en garip vaziyeti muhafaza ediyordu. Prof, Fuad Köprülünün çekilmesinden bu yana tayin yapılmamıştı. Dış işlerini fiilen Adnan Menderes ve Muharrem Nuri. Birgi tedvir ediyorlardı;. Dış işlerinde münhal olan sadece bakanlık değildi. Bir çoğu NATO memleketlerinde olmak üzere bir düzine elçilik de tayin bekliyordu. Dış meselelerinin böyle bir manzara arzettiği sırada Dış İşleri Bakanlığına niçin Başbakana ve Meclise karşı mesul, asil bir bakan getirilmiyordu ? İç İşleri Bakanlığı da Ethem Menderesin asaleten Bayındırlık Bakanlığına getirilmesinden sonra boşalmıştı. İç İşleri Bakanlığının ismen vekili Adalet Bakam Prof. Hüseyin Avni Göktürk 1-di. Fakat bakanlığın işlerini müsteşar Dilâver Argun ile Emniyet Genel Müdürü Kemal Aygün çeviriyorlardı. İç İşleri Bakanlığının mühim bir. bakanlık olmadığını hiç kimse ileri süremezdi. İşin garibi, D.P. Grubu hareketsiz, bakıyordu.

Tayinlerin geciktirilmesinde hissi sebeplerin bulunduğu tahmin olunuyordu. Zira dört yüz küsur kişilik D.P. Grubunda meselâ bugünkü bakanlar ayarında hiç kimsenin olmadığı ihtimali yoktu. Başbakan istese, o gruptan beş tane daha Menderes IV. kabinesi çıkarabilirdi. Eş vasıfta eleman, o kadar boldu. Fakat kabinedeki münhallerin bilhassa Muhalefet tarafından tenkid olunmuş bulunması, ihtimal ki Başbakana, tayin yaparsa, bu tayinlerin zorlanma neticesi yapıldığı endişesini verecekti. Başbakan ise, hiç kimse tarafından zorlanamayacağını göstermek istiyordu. Doğrusu istenilirse Demokrasilerde bu gibi hallerde zorlama, iktidar partisi grubundan gelir. İcra işlerinin iyi yürütülmesinin kontrolü bilhassa o gruba aittir. Bir Başbakan "bakanlıkların hepsini vekillerle idare edeceğim" de dese, iktidar grubu sesini çıkarmadıkça hükümet başkanını hiç kimse başka türlü harekete zorlayamaz. Ama ne olur? O siyasi teşekkül, bir parti olarak umumi efkârın itimadını kaybeder ve seçimlerde düşer. D.P. bunu önlemek için. bir başka yol biliyorsa en ufak, ama en ufak mesele yoktur. Herkesi hiçe saymakta rahatça devam olunabilir! Ama bu yol, mevcut değildir.

D. P.

Bir parti ki!..

Bu haftanın başında İstanbulda, dünyanın en güzel manzaralarından birine sahip olan ve müşterilerinin bu manzaradan sükûnet içinde istifadesini gürültülü rakiplerinden dama iyi temin etmesile tanınan Park Otelin sakinleri iki defa heyecanla yerlerinden fırladılar. İki defasında da hava kararmış bulunduğundan hadise, odaları ve lokantayı dolduranların büsbütün garibine gitti. '

Birincisinde, yüzlerce otomobilin klakson seslerile ayaklandılar. Ne oluyordu ? Sanki birden İstanbuldan, Gökayın klakson yasağı kalkınıştı ve şoförler bunu kutluyordu .Halbuki klakson sesleri, tâ Yeşilköy - Topkapı asfaltında başlamıştı. O gece bu asfaltın üzerinde iki yüz elli. kadar otomobil birikmişti ve bunların, bir kaç tanesi hariç, hepsi taksiydi. Farlarını yakmışlardı ye klakson çalıyorlardı. Birini bekledikleri muhakkaktı. Emniyet kuvvetlerinin bu gürültücü kalabalığı dağıtmamalarından anlaşılan ise, beklenilenin muhalefete ' mensup olmadığıydı. Hakikaten gelecek olan, Adnan Menderesti. Adnan Menderes o gece Tahrandan dönüyordu. İki yüz elli otomobilde bin kadar insan vardı. Tertip, İstanbul Otomobilciler ve Şoförler Cemiyeti idarecilerinin eseriydi. İdareciler bu gibi tertiplerden ne kadar hoşlanıldığını öğrenmişlerdir Üstelik böyle anlarda polis de kendilerine yardımcı oluyordu.

Nitekim Adnan Menderesi taşıyan büyük, siyah Cadillac görününce klakson sesleri daha da arttı. Aşağı yukarı bin kişi otomobillerden inmiş ve yolun iki tarafına dizilmişti. Gelenler, hoşlanıldığını Diklikleri veçhile, buketler ve kurbanlarını da beraberlerinde getirmişlerdi.

Töreni görenler içinde, bu karşılamanın bahis mevzuu seyahatle alâkalı olduğunu sananlar hayret edebilirlerdi, Zira Adnan Menderes, Tahranda Bağdat paktı devletlerinin dördü arasında yapılan bir konferanstan dönüyordu ve konferans neticesinde yayınlanan tebliğ olsa olsa Irak Başbakanı Nuri Said Paşa için bir muzafferiyet sayılabilirdi. Kaldı ki gecenin soğuğunda Topkapı - Yeşilköy asfaltının üzerine biriken şoförlerin de doğrusu. Tahran konferansım pek umursadıkları yoktu. Hatta içlerinden bir çoğu Adnan Menderesin nereden geldiğinin bile pek farkında değildi. Hepsinin bir tek derdi vardı: Lastik! Adnan Menderesten lâstik talep etmek için yollara dökülmüşler, ona buketler vermişler, kurbanlar kesmişlerdi. Lâstik istiyorlardı. Memlekette her şey gibi lâstiğin de bol olduğu söylenmiyor muydu? Sıkın-

Nümayişçiler Park Otelin önünde
"Bize Rüstem Paşa Demokratları derler"

tılarımız artık arkada kalmamış mıydı? İşte, şoförler de buna iman ettiklerinden, niçin lâstiksiz bırakıldıklarını anlamıyorlardı. Demek bir, iki karaborsacı veya bu işleri yürüten bir iki mesul İstanbul şoförlerinin lastik almalarına mani oluyordu. Adnan Menderesten, buna nihayet vermesini istiyorlardı. Lâstiksizlikten perişan haldeydiler.

Böylece İstanbulun açıkgöz şoförleri "yok"a "yok" demeden ve ziyadesile meşhur Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri kanununu ihlâl etmeden arzularını bildirmiş oluyorlardı. Kafilenin arkasına takılan otomobillerin bitip tükenmek bilmeyen klâksonları ise, sanki en öndeki arabaya Yeşilköy asfaltındaki vaadi tekrar hatırlatmak içindi.

Fakat hayrettir, Adnan Menderese tutulan her alkışı büyük manşetlerle bildiren Zafer gazetesi bu sevgi, saygı ve Demokrat Partiye bağlılık gösterisinden tek satırla dahi bahsetmedi!

Yükçülerin nümayişi

Park Otelin sakinleri, ikinci defa pazar akşamı yerlerinden fırladılar. Kapının önüne yüz kadar hamal birikmişti. Otelin bütün müşterileri aynı anda Oteli terkedecek olsalar bile bu kadar yük taşıyıcı gene çoktu. Kafileden hiddetli sesler yükseliyordu. Yük taşıyıcılar içeri girmek istiyorlardı. Arzuları "Genel Başkan"ı görmekti. Haklarım arıyorlardı. 1946 dan beri Partideydiler. Partinin temel taşım teşkil etmişlerdi. Hâlâ da onun, her şeye rağmen bağlı kalmış mensuplarıydılar. Bilhassa 1946 ile 1950 arasında D.P. yi sırtlarında taşıdıkları yüklerden aldıkları parayla desteklemişlerdi. Şimdi ise Partiye 1950'den, hatta 1945'ten sonra girmiş olanlar kendilerinin kongrelere katılmalarına mani olmaya kalkıyorlardı. Genel Başkanı görmek istiyorlardı. Genel Başkam görmek istiyorlardı.

Hadise o gün, Eminönü ilçesinin Rüstem Paşa ocağının kongresinde patlak vermişti. Kongre, Sirkecideki yükçüler salonunda yapılıyordu. 83 delege salona alınmak istenmemişti. Delege olarak kayıtları vardı, fakat "siyasi rakipler "i bunu tanımak istemiyorlardı. "Siyasi rakipler"i Köprülü taraftarlarıydı. Yükçüler Sarolistlerdi. Bunlar, bir başka ocaktan Rüstem Paşaya yeni "transfer" olunmuşlardı. Rüstem Paşa Ocağının eski mensupları, kendi ocaklarına hem ikâmetgâhları, kem de iş yerleri uzak bulunan bu delegeleri rey sahibi saymaya yanaşmıyorlardı. İlçe Başkanı da aynı kanaatteydi. 83 yükçü zorla içerde kalmak isteyince emniyet kuvvetleri çağırılmıştı. Ertesi gün Sarolistlerin organı Şehir gazetesi gelen emniyet kuvvetlerinin bu 83 delegeyi cop kullanarak dışarı çıkardıklarını yazacaktı. Hakikaten Yükçüler salonunda o gün küçük çapta kıyamet kopmuş, işin sonunda Sarolistlar kapı dışarı edilmişlerdi; kongreye, kalan 35 delegeyle devam olunmuştu.

Gerçi dışarı atılanların adedi 83 idi ama, aslında bunlar bir tek reyi temsilediyorlardı. Zira demokratik rejimden uzaklaşmamız nisbetinde D.P. de demokratik bir parti olmak vasfını kaybetmişti. Şimdi ortada, 1946-1950 senelerindeki manasıyla bir teşkilât yoktu. Mevcut olan sadece bir kaç şahıstı. Bu şahısların da taraftarları vardı. Meselâ biri hamalları tutuyordu. Bir başkası başka meslek erbabının reylerine sahipti. Bahis mevzuu şahıslar da İstanbulda Köprülü ve Sarol taraftarları diye ayrılmıştı. Köprülücülere prensip, itibarile Orhan Köprülü, Sarolculara Dr. Mükerrem Sarolun muavini Hüsnü Yaman komuta ediyordu. Hüsnü Yamanın komutanlığı hem prensipte, hem fiiliyattaydı. Sarolcular son kongrelerindeki hezimetlerini Hüsnü Yamanın hatalarına atfediyorlardı. Anlaşılan bu son grup Rüstem Paşa kongresini ele geçirmek için başka ocaklardan yükçüleri transfer etmişti; fakat plânları muvaffak olmamıştı,

D.P. nin. parti olarak bu vaziyette bulunmasında şaşılacak hiç bir taraf yoktu. Yalnız tüzüğün değil, bütün prensiplerin bir kenara atıldığı siyasî teşekküllerde başka bir manzara aramak hataydı.

Hazır kuvvet, gelince

Sarolcular kendilerine reva görülen muameleden hiç hazzetmemişlerdi. Komutanın teğmenlerinden biri, copların faaliyete geçmesi üzerine haykırdı:

"— Gidip Menderesi görelim".

Bunu, bir başka haber takip etti: Menderes uçakla Ankaraya gidiyor! Bunun üzerine yükçü delegeler otomobillere doldular. Kongreye giremeyenlere, kongreye girmiş bulunan Sarolcular da katılmışlardı. Yirmiden fazla taksi, süratle Yeşilköy e hareket etti.

Şimdi, "taksilerin parası" diye dü-

Hüsnü Yaman
Mağlûp teğmen

şünülebilir. Yeşilköye bir otomobil on beş liradan aşağı gidip gelmez. Gerçi memleket kalkınmaktadır, vatandaş görülmemiş bir refah içindedir, mahallelerimizin her birinde on beş milyoner vardır ama gene de yük taşıyarak geçimlerini temin edenlerimizin taksilerle Yeşilköye gidip geldik liri' devre henüz j erişmediğimiz muhakkaktır. Evet, "taksilerin parası" ? Bu suali soranlar, D.P. içindeki hiziplerin tam teşkilâtlı, üstelik döner sermayeli olduklarını bilmeyenlerdir. "Rey sahibi şahıs"lar, sahip oldukları reylerin sahiplerini her bakımdan desteklerler. Böylece, "taksi parası" diye de bir mesele kalmaz.

Yeşilköyde, tıpkı New York'taki Birleşmiş Milletler Teşkilâtı delegeleri gibi yükçüleri de bir sürpriz bekliyordu. Evet. Ankaraya giden bir Menderes vardı ama bu, Adnan Menderes değil, Ethem Menderesti, Genel Başkan ise, Park Oteldeydi. Kafileyi idare edenler, her şeyden haberdar görünüyorlardı. Taksilere "Park Otele" emri verildi. Saatler biraz daha fazla yazacaktı ama, ne gam!

Yolda, nümayişin tam olması için Babıâliden geçilmesi kararlaştı. Heyetler bütün gazeteleri dolaştılar. Hareketlerinin basına iyi aksetmesi lâzımdı. Fotoğrafçı da gönderilmeliydi. Muhabirlere bütün havadisler anlatılacaktı. Gazeteler elbette ki fırsatı kaçırmadılar. Fikirlerini yazamıyorlardı; bari bizzat Demokratların çıkardıkları hadiseleri yazarlardı. Böylece kafile biraz daha büyüdü ve ikinci defa olarak gürültülü bir kalabalık Park Otelin kapısına dayandı. Park Otel hakikaten heyecanlı bir muhit haline geliyordu.

Yükçüleri Adnan Menderesin refakat polisi karşıladı. Daha doğrusu önledi. Evvelâ gülümseyerek ellerini yanına açtı. Sonra, gür beyaz kaşlarım düzeltmeye başladı.

"— Başbakanı nasıl görebilirsiniz? Meşguller.." dedi.

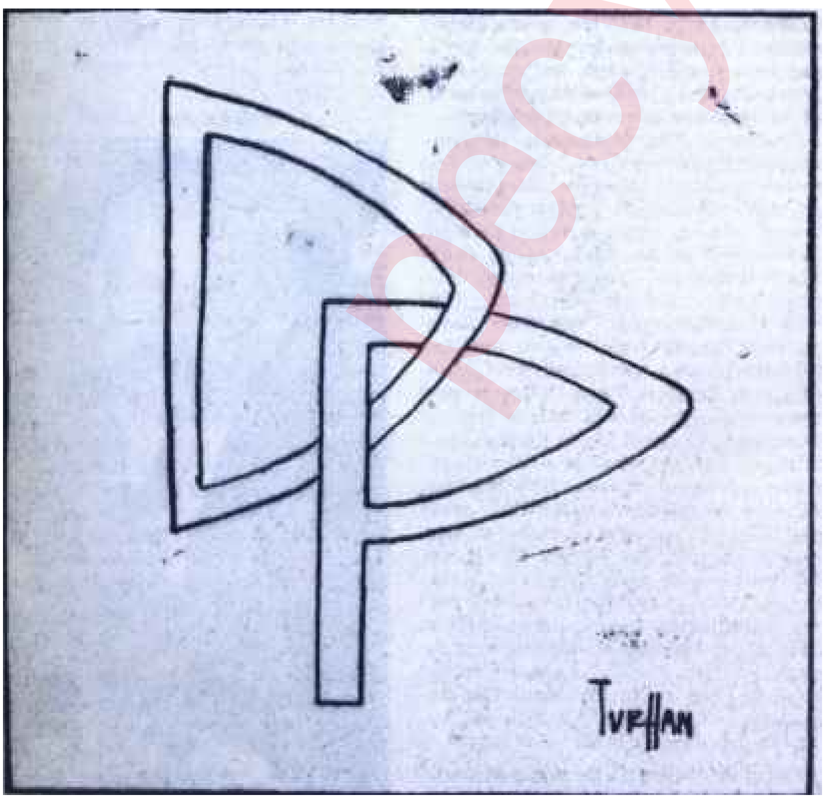
Kalabalıktan sesler yükseldi:

"— Siz ona söyleyin, Rüstem Paşalı Demokratlar gelmiş dersiniz.."

"— Biz Yeşilköye kadar onu aramaya gittik"

"— Görünceye kadar burada bekleriz".

Taşlı polis memuru, gelenlerin beklemelerini tembih ederek içeriye gitti. Yükçüler hakikaten uzaklaşmak niyetinde değillerdi. Bilâkis, kapının önünde, beraberlerinde getirdikleri gazete fotoğrafçılarına poz vermekle meşguldüler. İçlerinden bir çoğu, oteli tetkik ediyordu. Fakat kapıcılar içeri girmelerine mani oluyorlardı. Biraz sonra memur avdet etti ve seçilecek bir heyetin Hususî Kalem Müdürü tarafından kabul edileceğini bildirdi. Heyet seçildi. Fakat ötekiler uzaklaşmaya hevesli görünmüyorlardı. "Genel Başkanı görmeliyiz" diyorlardı. Bu sırada Emniyet müdürlüğüne telefon edilmiş, hem Emniyet Müdürü, hem de Hazır kuvvet celbedilmişti. Hakikaten ciplerle ve sair vasıtalarla polisler, amir almış alarak Park Otelin önüne geldiler. Otelin ecnebi müşterileri bu meraklı sahneleri heyecanla seyrediyorlardı. Heyet Hususi Kalem Müdürünün huzurundayken emniyet kuvvetleri talihsiz delegeleri birer birer topladılar. Direnenler doğruca karakola götürüldüler. Bazıları hakkında Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri kanunu gereğince takibat yapılacaktı Hususi Kalem müdürü, "Beyfendi"nin meseleyle meşgul olacağını söyledi. Fakat iş, il başkanlığını alâkadar ederdi.

"DEVLET PARTİSİ"

Ayrılan ayrılana

Bir samanlar halkın sevgili partisi olan Demokrat partinin, bilhassa 19'ların tek emirle atılmasından bu yana aldığı manzara ayrılanların yanına her gün bir yenisini katıyordu. Partinin kongrelerine gelenler hem seyrekleşiyor, hem de gittikçe Rüstem Paşa kongresinde olduğu gibi hizipçi şahısların adamları halini alıyordu. Böylece fikir seviyesi iniyordu. Attan fikirle uğraşanlara "kitabi" diyen ve münevverin bu memlekette "bir avuç" olduğunu söyleyerek onu bir ayak bağı sayan zihniyetin hakim bulunduğu partide başka türlüsü olamazdı. Sanki D.P. ilme, düşünceye, müstakil şahsiyete harp ilân etmişti. Sanki kültür, D.P. programında mevcut değildi. "Münevver" in İktisadî İstiklâl Savaşı masallarına haklı olarak kulak asmaması D.P. sözcülerinin asabını bozuyordu. Bunların ilk iddiaları "zaten münevver denen nesne"nin "Atatürke de ayak bağı olduğu" idi. Böylece nem kendi liderlerini Atatürke benzetiyor, hem onların hareketlerine sözüm ona meşru mazeret buluyorlardı. Halbuki bu memlekette herkes bilirdi ki Atatürk memleketi, o "bir avuç" münevverle kurtarmıştı. Üstelik, harp nasıl komutanlarda kuvvetli askerlik bilgisi isterse. İktisadi Kalkınma da liderlerde kuvvetli iktisad bilgisi isterdi. Atatürk Erkânıharp idi. Ya, D.P. içinde İktisadi İstiklâl Savaşının komutanları? Hem D.P. nin aynı "bir avuç" münevvere dayandığı için 1950 zaferim kazandığı ne çabuk unutulmuştu. Münevverlerin kıymet ve kudretini kelle başına usulüyle yapılan hesaplar vasıtasıyla ölçmeye kalkmak, hataların en büyüğüydü Her yerde, her hareket bütün tarih boyunca o "bir avuc"un eseri olmuş, şuursuz kalabalıklar ise sadece 6 Eylül nevinden marifetler vermişlerdi.

İşte gecen haftanın sonunda Elâzığ' milletvekili Suphi Ergene bu mülâhazalarla D.P. Genel Başkanlığına istifasını gönderiyordu. Bir hafta evvel de İzmir Milletvekili Cihad Baban Partiden ayrılmıştı. Bu yüzden bir çok kimse şöyle diyordu:

"— Hafta başına 1 milletvekili üzerinden D.P. grubu ne zaman 270'e iner?"

270 Meclis ekseriyetinin 1 noksanıy dı. Ansa bu tabii sadece bir latifeden ibaretti ve D.P. Grubunda böyle bir temayül katiyyen yoktu. Bilâkis ayrılanlar istisna teşkil ediyordu ve "anti - münevver" zümrenin tanınmış

şahsiyetleri Grupta yapılan seçimlerin hepsini kolaylıkla kazanıyorlardı.

Buna rağmen, dışarıya doğru akıntıma devam edeceği ve bu akıntının D.P. Grubunu kemiyet bakımından sarsmasa bile, keyfiyet bakımından zayıflatacağı muhakkaktı. Yalnız ayrılanlar Cihad Babanın medeni cesaret delili olan istifa tarzını mı, yoksa Ergenenin "sebebini siz bilirsiniz" yollu alaturka çekilmesini mi takıp edeceklerdi? Meselenin merak edilecek tak tarafı bundan ibaret kalmıştı.

Suphi Ergene bu haftanın ortasında, Elâzığda D.P. den çekilen taraftarlarıyla birlikte Hür. P. ne katıldı.

lis grupları, mensuplarının hangi komisyonlara seçilmesini arzuladıklarını bir listeyle Başkanlık divanına vermişlerdi. Fakat Başkanlık divanının hazırladığı listelerde, milletvekilleri -tabii Muhalefete mensup milletvekilleri- yerlerinden oynatılmışlardı. Hür. P. Meclis grubunun yeni başkan vekili Yusuf Azizoğlu kürsüye geldi ve buna karşı itirazda bulundu. Fakat başkanlık kabul etmedi. Bu sefer kürsüye gene Hür. P. nden Ekrem Alican çıktı. İşte, misal kendisiydi. Partisinin verdiği listede Bütçe komisyonuna aday gösterilmişti. Halbuki Başkanlık divanının hazırladığı listelerde Maliye komisyonuna aday gösterili-

hatta Adnan Menderesin D.P. muhalefeti yıllarında yaptığı tenkitlerin bile kat kat üstünde bulunduğu herkes tarafından teslim edilmişti. Bir partinin Bütçe sözcüsü Bütçe komisyonunda bulunmaz da, nerede bulunurdu? Yükselen sesler, başka bir bakımdan daha insanın tuhafına gidiyordu. Allah, Allah! Bütçe komisyonuna Ekrem Alicanın girmek istemesinin yağmayla ne alâkası vardı? Bu komişyona seçilmek, yağma mıydı? İhtimal ki yükselen sesler, düşüncesizce sarf edilmiş sözlerdi.

Nitekim böyle bir söz daha, yeni dönemin, ikinci celsesinde de sıralar arasından yükseldi. Yalnız, onun sa-

PARTİYLE BERABER DEĞİŞEN İHTİSASLAR

Milletvekilinin adı	*İlk Komisyonu*	*Grup teklifi*	*Seçildiği komisyon*
İ. Hakkı AKYÜZ	Sayıştay	Milli Eğitim	Gümrük ve Tekel
Muammer ALAKANT	Anayasa	Anayasa	Kütüphane
Ekrem ALİCAN	Bütçe	Bütçe	Maliye
Raif AYBAR	Anayasa	Anayasa	Anayasa
Yusuf AZİZOĞLU	Bütçe	Sağlık	Sayıştay
Muhlis BAYRAMOĞLU	Sağlık	Sağlık	Sağlık
Nazim BEZMEN	İktisat	İktisat	İktisat
Fethi ÇELİKBAŞ	Bütçe	İktisat	İktisat
Sabahattin ÇIRACIOĞLU	Çalışma	Çalışma	Çalışma
Ziyad EBUZZİYA	Dış İşleri	Dış İşleri	Dış İşleri
Mustafa EKİNCİ	Bütçe	Milli Savunma	Ziraat
Feridun ERGİN	Bütçe	Bütçe	Bütçe
Muhlis ETE	Ticaret	Bütçe	Bütçe
Turan GÜNEŞ	Anayasa	Anayasa	Ulaştırma
Enver GÜRELİ	Ticaret	Ticaret	Ticaret
Şekip İNAL	Bütçe	Adliye	Adliye
Hasan KANGAL	Gümrük ve Tekel	Gümrük ve Tekel	Gümrük ve Tekel
Safaaddin KARANAKÇI	İç İşleri	İç İşleri	Milli Eğitim
Ragıp KARAOSMANOĞLU	Bayındırlık	Ziraat	Ziraat
Behçet KAYAALP	Adalet	Adalet	Adalet
Emrullah NUTKU	İktisat	Bayındırlık	Bayındırlık
Ekrem OCAKLI	Ziraat	Dilekçe	Dilekçe
Asım OKUR	Ulaştırma	Ulaştırma	Ulaştırma
İbrahim ÖKTEM	Sağlık	Dış İşleri	Sağlık
Ziya TERMEN	Bütçe	Milli Eğitim	Millî Eğitim
İhsan Hâmid TİĞREL	Bütçe	İç İşleri	İç İşleri
Muzaffer TİMUR	Sayıştay	Sayıştay	Sayıştay
Selâhattin TOKER	Dilekçe	İç İşleri	Milli Savunma

B. M. M.

Sert hava

Bu haftanın başında pazartesi günü, havanın kararmış bulunduğu bir saatte Türkiye Büyük Millet Meclisinden çıkıp Ankara Palasa doğru giden iki kişiden biri ötekine:

"— Fırtınalı başladık, dedi. Dalgalar kabarıktı..'

Arkadaşı gülümsedi:

"— İki sene evvelden beter, olmasın. O dalgalar, 1955 sonbaharını yarattı. Bakalım bunlar ne yaratacak".

Bahis mevzuu olan, Mecliste partilerin münasebetleriydi. Hakikaten 1954-58 devresinin sondan bir evvelki içtima dönemine iktidar grubu çatık kaşla girmişti. İlk celsede komisyon seçimleri yapılacaktı. Partilerin Mec-

yordu. Başkanlık divanının buna hakkı olmamak gerekirdi.. Meclis elbette ki Ekrem Alicanı Bütçe komisyonuna değil, Maliye komisyonuna seçebilirdi. Karar yüksek heyetindi. Ama Başkanlık divanının, adaylıkları olduğu gibi arzetmesi lâzımdı.

Ekrem Alican Bütçe komisyonuna girmek istediğini bildirdiğinde iktidarın kalabalık sıralarından sesler yükseldi "Yağma mı var?", "Ne işin var orada?" deniliyordu. Gerçi seslerin sahipleri, ön sıralarda oturuyorlardı ve Meclisin ön sıraları, daima müfritlerin yeri olarak biliniyordu. Ama sesler, gene de kulaklarda hoş bir aksi seda yapmadı. Ekrem Alicanın yeri, elbette ki Bütçe komisyonuydu. Ekrem Alican geçen yıl Hür. P. adına Bütçe tenkidi yapmıştı ve bu tenkidin dört başı mamur olduğu,'

hibi malûmdu: Saadettin Yalım. Birinci celsede Meclisin Demokrat ekseriyeti, Muhalefetin itirazlarını makbul bulmamış, Başkanlık divanının hazırladığı adayları kabul etmişti. Bu arada Anayasa komisyonuna aday gösterilen Turan Güneş de Ulaştırma komisyonuna seçilmişti. İkinci celsede Turan Güneş, komisyondan istifasını bildirdi. Kendisi Hukuk Fakültesinde okumuş, Anayasa üzerinde ihtisas yapmış, doktorasını o dalda vermiş, sonra aynı fakültede Anayasa doçenti olmuştu. Meclise D.P. etiketile girdiğinde de Anayasa komisyonuna seçilmişti. Ulaştırma mevzuunda hiç bir ihtisası yoktu. O komisyonda kalmayı Mecliste Ulaştırma İşlerinden anlayanların hakkını gasp manasına alıyordu. Bu bakımdan istifasını takdim ediyordu. Turan Güneş bunları

Okuyucu mektupları

Mecmua hakkında

C.H.P., Adamsız Parti başlıklı yazınızı dikkatle okudum. Aynı sayıdaki 1950'de C.H.P. nin kaybına amil olan şahısların hâlâ bu İstanbul İl Kongresinde bulundukları ve 6 seneden beri siyasi hayatta ihtiyarlamış, enerjilerinden biraz daha kaybetmiş bulundukları şeklindeki güzel yazılmış görüşünüzü tasvib etmemeye imkân yok. İşte bunun içindir ki, bu satırları yazan kıymetli fikir arkadaşlarımın elleri dert görmesin.

M. Recep Başman - İstanbul

Fevkalâde bir şekilde tertiplenmiş olan mecmuanızdan dolayı sizi tebrik ederim. Her sayınızda memlekette ticari, sanayi, havacılık ve denizciliğe ait haberleri yayınlamanızı ve bir atomik enerji komisyonunun memleketimizde kısa zamanda kurulup faaliyete geçmesi lüzumunu belirtecek yazılar yazmanızı arzu ederim. Senenin adamı olarak ta Vehbi Koçu aday gösteririm. Zira o her Türk gencine misal olacak, muvaffak bir iş adamıdır. Moda sayfanızda da bazan bizim kızlarımızın resimlerini görürsek memnun oluruz.

Suat Ecer - Detroit

*

Politikacılar hakkında

Mecmuanızın .129 uncu sayısının 9 uncu sayfasındaki "Hayal ve Hakikat" başlıklı yazı bana aşağıdaki hikâyeyi hatırlattı:

Yüzde yirmilerle Tokattan mebus çıkan Hasan Kangal, Tokat'ın Pazar nahiyesinde 1954 seçimleri propagandası sırasında, "Demokrat Parti ve ben vaatlarımızı yapmaz ve yaptırmazsak beni su meydanda bulunan çınar ağacına asın" demiş, Pazarlı bir seçmen vaadlar yerine gelmeyince telle sebebini sormuş, Kangal da cevaben: "Ben bir daha Pazara gelirsem, siz o zaman beni asın!" demiş. Bu hikâyeyi Turhallı. Pazarlı ve Tokatlılar bilir; Kangal'ın asılması çoktur.

A. Turan Keskin . Tokat

129 uncu sayınızda çıkan okuyucu mektuplarınız arasında Münihten yazılmış Nevzat Sözen imzalı mektubu okuyan Bursalılar hem hayret, hem de üzüntü içinde kaldılar.

Bu mektubun hedef tuttuğu İbrahim Öktem'i tanıyanlar için, çekememezliğin verdiği kötü bir duygunun tesirini sezmek kolay olmuştur. İbrahim Öktemin idealist ve vatanperver olup olmadığını zaman gösterecektir.

M. Sezer ve F. Umur - Bursa

söylerken, tıpkı Turan Güneş gibi Kocaeli milletvekili olan ve Mecliste D.P. sıralarının daima en önlerinde oturan Saadettin Yalım lâf attı:

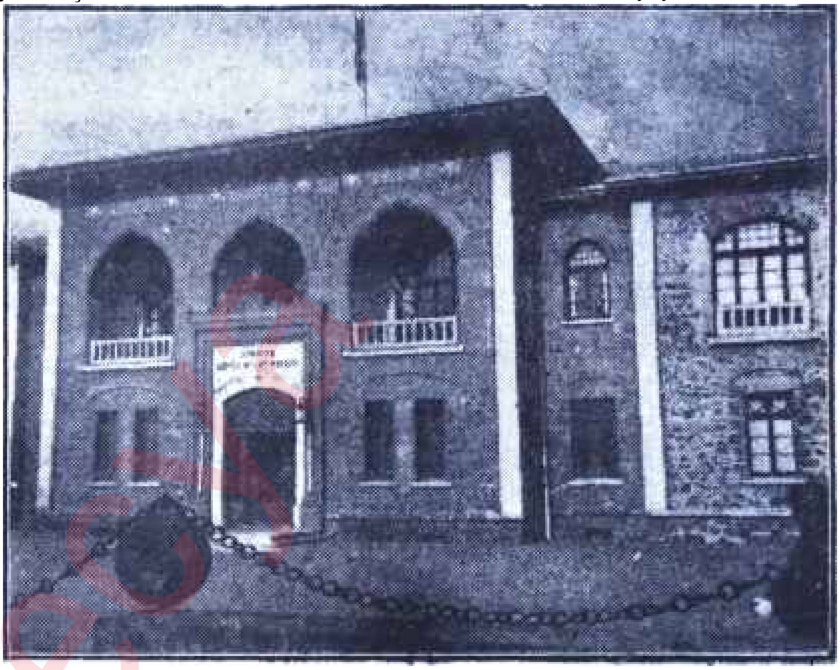
"— Münakalatta ihtisasın vardır".

Turan Güneş, cevabı oturttu:

"— Eğer ihtisas bahis mevzuu olsaydı, siz bu Mecliste hiç bir komisyona giremezdiniz, Saadettin bey"'.

Meclisin sağından ve solundan kahkahalar yükseldi. Turan. Güneş sözlerini tamamladığında Saadettin Talimin kendisine sataşıldığı için söz istediği görüldü. Başkan Fikri Apaydın, bu talebi reddetti. Saadettin Yalıma bir sataşma olduğunu başkanlık müşahede etmemişti. Bu, kibarca "sataşan zatıalinizdiniz" demekti.

Halbuki işin aslında, ihtisaslar göz Önünde tutularak yapılacak komisyon seçimlerinde Saadettin Yalım

Açılan Büyük Meclis
1954'ün havası içinde

pek âlâ çalışacak bir komisyon bulabilirdi. Kendisi kırtasiyeci idi. Mecliste ise bir kütüphane komisyonu mevcuttu. Gerçi Saadettin Yalım İç İşleri Komisyonunda yer alıyordu ama, kim bilir belki de söz alsaydı kırtasiyeciliğin kütüphane komisyonu için kâfi ihtisas olduğunu söyleyecekti. Kısmet değilmiş!

Yeni dönem çalışmalarına D.P. grubuna müfritlerin hakimiyetiyle başlandığı mütaleası doğruydu. Hakikaten geçen yıl, bilhassa Anayasaya aykırılıkları Muhalefet tarafından iddia edilmiş olan Basın ve Toplantı kanunlarının hükümetin arzuladığı şekilde çıkmasında emekleri geçenler yabancı memleketlere gönderilen kafilelere alınıyorlardı. Meselâ Bandunga giden ve oradan Tokyo ile Formozaya geçecek olan Meclis heyetinde -Başkam: Fatin Rüştü Zorlu- Muzaffer Kurbanoğlular, Server Somuncuoğlular, Nusret Krişçioğlular vardı. Gerçi bunların bir kısmı bakanlık bekliyordu. Bu bakımdan Uzak Doğu seyahati "horoz şekeri" sayılabilirdi ama, ne de olsa aynı heyete katılmaya hazır daha bir çok muhalif, muvafık milletvekilinin bulunduğu aşikârdı. Halbuki onlar seçilmişlerdi.

Yaylanın hali

Meclisin ilk celselerinde meşhur "Yayla" oklukça mütesanid bir manzara arzediyordu. Gidişi tasvip etmedikleri bilinen bir çok milletvekili arka sıralarda toplu olarak yer almıştı. Meselâ Cemal Kıpçak ile Muammer Obuz birbirine pek yakındı. Fahri Belen ile Hazım Türegün yanyanaydı. Hamdullah Suphi Tanrıöver ve D.P. nin eski "yaylacı"ları da oradaydılar. Nadir Nadinin Hür. P. sıralarında, Muhlis Eteyle beraber oturduğu gözden kaçmadı.

Buna mukabil "Menderesçi" hizbin, mütesanid olmamakla beraber kalabalık olduğu muhakkaktı. Ne var ki eski -tecrübeler bir hususu göstermişti: "Menderesçiler" daima ya pek çok kalabalık olurlar, ya pek çok tenha ve birinden Ötekine geçiş inanılmayacak kadar süratlidir. Ancak tahtıravallide böyle bir istidat görünmüyordu.

Muhalefet cephesi

İktidar grubunun çatık kaşları. Muhalefet gruplarım birbirine yaklaştırmışa benziyordu. Daha doğrusu C. H.P. ve Hür. P. mensupları İşbirliği mevzuunda aralarında çıkmış olan anlaşmazlığı sportmence almış görünüyorlardı.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Süveyş

Fırtınadan sonra

Bu haftanın başında garip isimli Capodichino hava meydanında, kelimenin tam manasıyla dişine kadar silâhlı İki yüz adam uçaklara biniyorlardı. Grubun oldukça tuhaf bir görünüşü vardı. Bir kısmı apaçık sarışın, bir kısmı kopkoyu esmerdi. Üniformaları da birbirinin eşi değildi. Bunlar Birleşmiş Milletlerin ilk Potta Kuvveti kafilesini teşkil ediyorlardı. Sarışınlar Danimarkalı ve Norveçliydi; esmerler ise Kolombiyalı. Capodichino hava meydanı Napoli civarındaydi. Uçaklar bir kaç saat sonra kendilerini Süveyş Kanalının kıyılarına bırakacaktı. Böylece Birleşmiş- Milletler Teşkilâtı, "Orta Doğu ihtilafına bilfiil el koyuyordu.

İskandinavyalı ve Orta Amerikalı askerler İtalyaya hayli zaman evvel gelmişlerdi. Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda bir Polis Kuvvetinin kurulması karar altına alınır alınmaz' Danimarka, Norveç ve Kolombiya derhal bu kuvvete katılacakların; bildirmişler, Teşkilâtın Genel Sekreteri Dag Hammarskjold'un muvafakati üzerine ilk birlikleri hava yoluyla Napoliye göndermişlerdi. Fakat "bu kuvvetlerin Mısır topraklarına girebilmesi için Kahire hükümetinin rızasını almak lâzım gelmişti. Nasır, işin başında, eski cakasıyla şartlar koşmak istemişti. Kendisini Rusyanın da sıkı sıkıya desteklediği muhakkaktı. Moskova, Orta Doğuda ateşin kesilmesini istemiyordu. Zira ateş orada kesildiği takdirde bütün nazarla rın vahşice hareketlerin cereyan ettiği Macaristana çevrileceği muhakkaktı. Bu yüzden Polis Kuvvetinin komutanlığına getirilen Kanadalı General E. L. M. Burns Kahireye gitmiş, ve hükümetle temasa geçmişti. Nâsır İngiliz, Fransız ve İsrail kuvvetlerinin Mısır topraklarım derhal terketmelerini, Polis Kuvvetinin ikâmetinin muvakkat olacağının teminini, İsrailin Sina çölünü ve Gazzavı derhal iadesini istemişti. Sanki savaşlarda zafer kazanan Mısır ordusuydu, sanki esir olanlar İsrail askerleriydi, sanki tahrip edilen apaklar İngiliz ve Fransız uçaklarıydı! Nitekim Kahire diktatörünün direnmesi usun sürmedi. Potta Kuvvetinin, bu şartlar yerine getirilmeden de Mısır topraklarına ayak basmasını kabul ediyordu. Her şey gösteriyordu ki Şimdi Orta Doğu da, arap menfaatleri de, Mısır da bir kenardaydı. Nasır, bütün diktatörlerin varmalarının mukadder bulunduğu noktaya varmıştı: Artık sadece ve sadece kendisini, iktidarda kalabilme imkânı, şahsi prestijini düşünüyordu.

Hakikaten İngiltere ve Fransa külliyetli bir Polis Kuvveti kendi yerlerini almadan Mısır topraklarını terketmeyeceklerini bildirmişlerdi. Londra ve Paris bu kuvvetlerin 10 bin kisilik olmasını istiyordu.' Nitekim ilk kafilenin Capodichino'da yola çıkmaya hasırlandığı gün dünyanın bir çok bölgesinden Polis Kuvvetlerine katılacak birlikler Napoliye hareket ediyorlardı. Birinci iki yüz kişiyi, başkaları takip edeceklerdi. İngiltere ve Fransa, Kanalı Nâsırın keyfine bırakmak niyetinde değillerdi ve Kahireli diktatör bunun pekâlâ farkındaydı. Nasır başka bir şeyin daha farkındaydı: Eğer Rusyanın oyunlarına âlet ötüyor hissini uyandırırsa Amerika kendisi aleyhinde cephe alacaktır ve o zaman iktidarda kalması tamamile imkansızlaşacaktır.

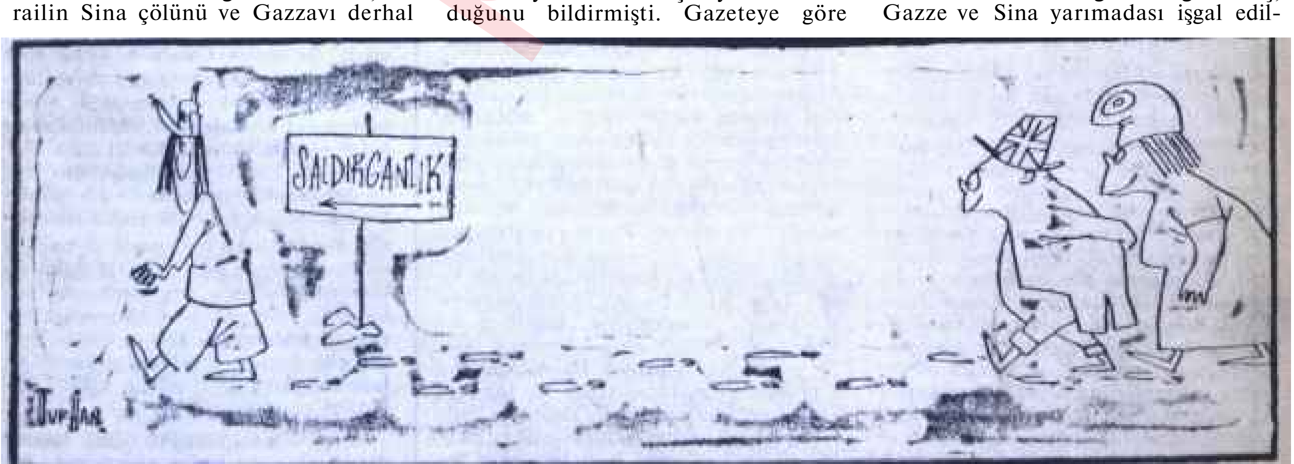
Rusyanın teklifleri

İşte bu yüzdendir ki haftanın başında meşhur Al Akhbar gazetesi Mısırın müdafaasının ancak Mısırlılara bağlı bulunduğunu yazıyor ve Moskovadan yükselen melere kulaklarım tıkıyordu. Halbuki Moskova, ne ümid verici haberler gönderiyordu. Pazartesi gününe tekaddüm eden günlerde Rus komünist partisinin organı Pravda Rus milletinin, eğer İngiliz - Fransız - İsrail kuvvetleri çekilmezlerse Mısırın yardımına-koşmaya hazır olduğunu bildirmişti. Gazeteye göre Rusya, müstemlekeci memleketlerin Orta Doğudaki hareketleri karşısında pasif kalmak niyetinde değildi. Yüzlerce Sovyet havacısı, topçusu, tankçısı gönüllü olarak Mısıra gidip emperyalistlere karşı savaşmak istiyordu. Rus hükümeti bunların yola çıkmalarında mahzur görmüyordu. Üstelik Kısıt Çin de 25 bin gönüllünün sıra beklediğini bildirmişti.

Fakat pabucun pahalı olduğunu gören Nâsır, Mısır ordusunun gülünç hezimetinden önce kullandığı şantaj taktiğini artık terketmişti. Hakikaten bir ay evvelki Nâsır, bu tekliflere sırtım dayayarak atar tutardı. Şimdi anlamıştı ki ilk yanlış adımı Amerikayı müdahaleye sevkedecektir ve olan Albay Cemal Abdülnâsıra olacaktır. Kahireli diktatör görünüşte Birleşmiş. Milletlerin arzularına, aslında ise Amerikanın temayülüne uygun hareket etmeyi tercih etmişti. Amerika belki böylece bir defa daha aldanır ve Kahire diktatörünü, olanlardan ders almaksızın, yerinde bırakır, hatta desteklerdi. Amerikan diplomasisinin bu neviden günahları eksik değildi ve Nâsırın ümidleri pek de boşuna sayılmazdı. Amerikan .diplomasisi kısa görüşlüydü ve muvakkaten dahi olsa kendi arzularına hizmet eden diktatörleri diktatörlüklerinde muhafaza etmeyi açıkgözlük sayıyordu. Bunun alaturka bir açıkgözlük olduğunu State Department hâlâ anlamamıştı.

Londra ve Parisin memnuniyeti

Geçen haftanın sonunda Eden ve Mollet'nin memnuniyet içinde Almamalaram icap ettirecek sebepler bir hayli azalmıştı. Memleket içinden ve dışından yükselen tenkitler zayıflamış, arzu edilen stratejik hedeflere vasıl Olunmasa bile yaklaşılmıştı. İşler ilk anda umulduğundan da iyi gitmişti. Bilhassa, Silveyşin işgaline gönüllü olarak bir bahane hazırlayan İsrail ordusu, bütün tahminlerin fevkinde bir muvaffakiyet göstermişti. Mısır ordusu- bozguna uğratılmış, Gazze ve Sina yarımadası işgal edil-

YAZISIZ

S. Lloyd, C. Pineau ve A. Eden
İhtiyar çocuklar

mişti. Yüksek rütbeli iki Mısırlı komutan ve 18 bin asker esir edilmişti. İsrailliler taarruzun ikinci günü, "askerî hedeflere eriştikleri"ni ilân etmişlerdi. Nasırın etrafında toplandıkları sanılan diğer Arap devletleri harbe girişmeye cesaret edememişlerdi. Nasır efsanesi, iskambilden şatolar gibi bir anda yıkılıvermişti. Savaşa nazır 150 Mısır uçağından 105'i, müşterek İngiliz - Fransız hava kuvvetleri tarafından havalanmaya bile fırsat bulamadan meydanlarında imha edilmişlerdi.

Geçen haftanın başında, pazartesi günü gazeteler İsmailiyeye asker çıka rıldığını ve Port-Said'in düştüğünü yazıyorlardı. Hatta kulaktan kulağa Nasırın kayıtsız şartsız teslim okluğu bile fısıldanıyordu. Ama bunun henüz aslı yoktu. Küfür edebiyatında ve kindarlıkta bir şahika teşkil eden "Arapların Sesi" radyosu Royal Air Force'un bombalarıyla, susturulmuştu.

Fransız parlâmentosu zafer sarhoşluğu içindeydi. Fransız halkı da muvaffakiyetten iftihar duymaktaydı. Hükümet nihayet uykudan uyanmış, harekete geçmişti. Mısırdan Cezayire silâh taşıyan bir korsan gemisi ele geçirilmişi Cezayirli milliyetçi liderler "tayyare oyunu" ile kapana düşürülmüşlerdi. Nihayet Kanalın mukim noktaları da ele geçiriliyordu. İsrail - Mısır kavgasını ayırmak bahanesine aldıran bile yoktu. Fransa yeniden dünyaya gelmişti. Girişilen hareketin bir çılgınlık olduğunu söylemeye cesaret edenler sertçe susturuluyorlardı. Fransız balkı, geçen haftanın başında Londranın Trafalgar meydanında Eden'e savrulan küfürlerin ve yuhaların manasını anlamıyordu. Şu İngilizler, galiba iyice soysuzlaşmalardı!

Fakat Bulganin'in mesajından ve Londra ile Paris'e verilen Rus notalarından sonra zihinlerde tereddüdler uyanmıştı. İngiltere ve Fransaya, kendilerinden daha kuvvetli bir devletin güdümlü silâhlarla taarruza geçivermeleri ihtimalinin hatırlatılması adeta bir duş tesiri yapmış, sinirleri yatıştırarak daha salim fikirlerin uyanmasına yol açmıştı. Paris'teki Amerikan elçisinin, Eisenhower'e gönderilen başka bir Rus notasını açıklaması tereddüdleri daha da kuvvetlendirdi. Zira Rusya, Amerikaya birlikte hareket ederek İngilizlerle Fransızlan Mısırdan çıkarmayı teklif ediyordu. Durum Londra ve Paris için hiç te hoş değildi. Amerika ve Rusyanın, bu ihtiyar çocukların kulaklarını çekmek için birleşmesi ihtimali bile, Eden ile Mollet'nin uykusunu kaçırmaya kâfiydi.

El değiştiren dizginler

Bereket versin, Macaristandaki Rus barbarlığı karşısında son derece heyecanlanan ve öfkelenen Eisenhower imdada yetişti ve Rus notasına sert bir şekilde cevap verdi. Düne kadar İngiliz ve Fransızlara ateş püsküren Amerika Atlantik Paktı dostlarını, muvakkaten bile olsa himaye etmeye başlamıştı. Fakat Amerikanın işe elini uzatması, onun dizginleri ele alması demekti. Amerika daha şimdiden Londra ve Paris'i tazyik etmeye başlamıştı. Washington, İngiltere ve Fransanın hemen ateş kesmesini istiyordu. Fakat Fransız Başbakanı Amerikanın zorlamalarına kulak asmak arzusunda değildi. Eden ise mütereddid idi, Süveyş meselesinin patlak verdiği günden beri İngiltere tereddüdlerden kurtulamamıştı. Halbuki İngilterenin harp gayeleri belliydi. Bu gayenin dışında olup bitenler vız gelmeliydi. Eden, İngiliz dostu Irakı Orta Doğuda bugünkü Mısırın mevkiinde görmek istiyordu. Ayrıca Yahudilerin kuvvetlenmesi de İngiliz hükümetinin hiç işine gelmiyordu. İsrailin yardımına koşar gibi görünmesi, bu tarzın şimdilik işine uygun düşmesinden ileri geliyordu. Ama bu muvakkat yakınlaşma bile, Bağdat Paktının lider devletini müşkül duruma sokuyordu.

Rusların tehdidi, Amerikanın tazyiki ve İngilterenin tereddüdleri yetmiyormuş gibi bu arada cepheden gelen ilk haberlerin biraz mübalâğalı olduğu anlaşıldı. Durum parlaktı, fakat zannedildiği kadar değil.. İsmailiye henüz ele geçmemişti; Port-Said civarındaki Gamal hava alanında Fransız paraşütçülerinin bekledikleri takviye kuvvetleri hâlâ oraya ulaşa-

Kapaktaki başbakan

DAVID

İçinde bulunduğumuz ayın ilk günlerinde, Telaviv'de üç odalı, küçük bir evin mütevazı bir odasında uzun beyaz saçları kulaklarının üzerine dökülen, yetmişlik bir ihtiyar hasta yatağında yatıyordu. Yatağın etrafında heyecan ve endişe içinde bulundukları yüzlerinden okunan bir takım adamlar toplanmıştı. Banlar konsültasyon yapan doktorlar değildi. Hasta yatağının etrafında, bir kabine toplantısı yapılıyordu. Zira yetmişlik ak saçlı hasta israil Başbakanı David Ben-Gurion'du ve çok mühim bir mesele hakkında karar vermek için bakanlarını etrafına toplamıştı. Nazarlar, sık sık bir gözü kör ve her halinden asker olduğu anlaşılan asık suratlı bir adam üzerinde toplanıyordu. Bu İsrail ordusunun Başkomutanı General Moshe Dayan'dı. Alâkayı toplamasının sebebi de İsrail hükümetinin bu toplantısında, askeri bir meselenin - müzakerelerin esasını teşkil etmesiydi. Bu askeri mesele, İsrail için hayati bir ehemmiyet taşıyordu. Zira o anda İsrail ordularının Mısır hududunu asarak Sina yarımadasını işgal etmesi kararlaştırılıyordu. General Dayan, Süveyş Kanalının Doğu kesiminin işgalinin ve bu mıntıkadaki Mısır kuvvetlerinin imhasının kendisi için bir çocuk oyuncağı olduğunu ifade ediyordu. Hakikaten General Dayan'a, bu vaadlarını tahakkuk ettirmek için 48 saatlik bir zaman kâfi geldi. Mısır kuvvetleri iki gün içinde bertaraf edilmiş ve israil ordusu arzu edilen askerî hedefleri ele geçirmişti.

Arap - İsrail ihtilâfı başı dertte dünyanın sonu gelmez gailelerinden biriydi. Araplarla Yahudiler arasında sulh, bir türlü tahakkuk etmiyor-

matruşlardı. Bulganin'in alelacele yetiştirdiği yeni uçaklar, Fransız kuvvetlerini bombalamaya başlamışlardı. Fransa işte bunun üzerinedir ki, 6-7 Kasım gecesi ateş kesmeye razı oldu. Birleşmiş Milletler-ve Amerika, İngiliz re Fransız kuvvetlerinin Mısırı terkim ve onların yerini milletlerarası polis kuvvetlerinin almasını istiyorlardi. Eden bu teklifi de kabul etmişti. Fransaya da boyun eğmekten başka, yapacak şey kalmamıştı.

Eden'in çilesi

Eden bu gürültülerin mağlûp adamıydı. Halk efkârı, basın, kilise, Üniversite ve bütün manevî kuvvetler onun aleyhindeydi. Onları ayaklandıran sebep, Eden'in insan haklarını, milletlerarası hukuku ve ahlâkı hiçe saymasıydı.

Eden'e ve gazetelere, gönderilen mektuplarda ateş püskürülüyordu. Tanınmış filozof Bertrand Russel, Manchester Guardian'a gönderdiği bir mektupta "Hükümetin caniyane çılgınlığı karşısında, İngiliz olmaktan utanç duyduğunu" yazıyordu. Oxford Üniversitesinde 350 talebe, 30 profesör ve 10 kolej müdürü, Birleşmiş Milletler Andlaşmasının ayaklar altına alınmasını protesto ediyorlardı. Trafalgar meydanında toplanan 20 bin İngiliz, "Kanun isteriz, harp değil!" diye bağırıyordu. Muhalefet lideri Gaitskell, "Memleketin şerefini ancak tek bir şey kurtarabilir: Parlâmentonun hükümetin siyasetini tak bih etmesi.." diyordu. Nutting'in istifasından başka, 30 kadar muhafazakâr milletvekili Londralı avukat Lionel Head'in başkanlığında toplanarak hükümete karşı cephe almayı düşünüyorlardı. Bevan "Tory"lere karşı müthiş bir hücumda bulundu. Eden hükümetinin devrilmesine ramak kalmıştı. Bu esnada Port-'Said'ın işgal edildiğine dair bir yanlış haber geldi ve hükümeti düşmekten kurtardı. Port-Said, Avam Kamarasında Eden tarafından işgal edildiğinin bildirilmesinden 24 saat sonra ele geçirilebildi. Fakat Eden bir yanlış haber sayesinde vartayı atlattı.

İsrail'de olup bitenler

Geçen haftanın başında, Pazartesi gecesi İsrail Radyosu müzik yayınlarına ara vererek, heyecanlı bir sesle şu haberi yaydı:

"İsrail milleti! İşte oğullarından birinin son bir muvaffakiyeti! Bir Spitfire uçağının -sürati saatte 560 Km., 4 mitralyözlü- pilotu, bir Mısır

B E N - G U R I O N

du. Arapların İsrail hudut karakollarına, İsraillilerin Araplarınkine saldırmaları olağan işlerden sayılmaya başlamıştı. Bir taraftan Arap memleketleri, diğer taraftan İsrail bütün güçlerini daha iyi silahlanmaya sarfediyorlardı. Nasır ve ona inanan diğer Arap liderleri İsrail devleti Orta Doğu haritasından Bilinmedikçe sulhun mümkün olamıyacağım söylüyorlardı.

Halbuki dünyanın dörtbir yanından gelen Yahudileri çöl ortasında kurduğu bir devletin bayrağı altında toplayan peygamber çehreli yetmişlik ihtiyar ise bu genç devleti mutlaka yaşatmaya azmetmiş bulunuyordu. Çölü yeşertecek, fabrika bacalarını yükseltecek, komşu Arap devletlerine de hadlerini bildirecekti.

David Ben-Gurion, Rus işgali altındaki Polonyadan kaçarak "mukaddes topraklar"a ayak taşmıştı. Mücadelesine 1907 senesinde çift süren öküzleri gütmekle başladı. Toprağı işlemek ona, çok sevdiği Spinoza'yı, Yunan filozoflarını ve Buda'yı okumak kadar zevk veriyordu. 1954'te parti mücadelelerinden kuskun çıkarak siyasetten ayrıldığı zaman, soluğu İsrailin en fakir kollektif çiftliğinde almış, toprağa ve sapana tekrar kavuşmuştu.

David hayatını Yahudileri kendilerine ait bir ülkede, hür olarak Yaşatmak gayesine vakfetmişti. 1933'-te Yahudi Ajansının İcra komitesi başkanlığına seçilen Ben-Gurion her fırsatta "Bir Yahudi devleti kurulması fikrinden asla vazgeçmiyeceğiz. Zira bu bizim için bir hayat memat meselesidir" diyordu.

6 milyon Yahudinin ölümüne sebep olan İkinci Dünya Harbinin başlangıcına kadar, zulüm gören Yahudilerin Filistine hicretini temine çalışmıştı. Nazi ordularına karşı savaşmak için teşkil ettiği İsrail Tugayı, harp içinde büyük yararlıklar göstermişti. Harpten sonra İngiliz İşçi hükümeti, mazi cehenneminden kurtulabilen yüzbinlerce Yahudinin İsralle hicretini, keyfi bir kararnameyle menetti. Fakat Filistin kıyılarında nöbet tutan "Royal Navy" ye rağmen, muhaceret devam etti. İsrail "muhaceret savaşı"nı kazandı. Ben-Gurion 14 Mayıs 1948 de, İngiliz mandasının kalkmasından bir fin evvel, İsrail Devletinin kuruluşunu ilân etti. Ben-Gurion muvakkat hükümetin başkanlığına ve savunma bakanlığına tayin edilince, ilk iş olarak memleketi her taraftan istilâ etmek isteyenlere karşı koruyacak olan bir ordu teşkil etmeyi ele aldı ve buna başardı. Haganah - Savunma teşkilâtının adı- ya mensup bir avuç genç subayın ve bütün halkın gayretiyle girişilen harp, zaferle neticelendi. Bütün savaş günleri sırasında Ben-Gurion, millet orduları arasında sivil elbiseyle fakat başında bir er miğferi olduğu halde dolaşırken görüldü. Bütün askerler ta ak saçlı, ali silâhlı, peygamber yüzlü adama hayranda, Ölüme atılmak için onun bir işaretini bekliyorlardı.

Ben-Gurion, çocukluğundan beri "kuvvet" ile "Adalet'in biribirine bağlı olduğuna inanırdı. Maamafih maddi kuvvetin tek başına bir işe yaramadığını" da biliyordu. Fakat Adaletin yalnız başına kâfi gelmiyeceğini bütün hayatı boyunca uğradığı adaletsizlikler, ona iyice öğretmişti. "Bugünkü dünyamızda, an cak herşeyini hatta hayatını bile fedaya hazır, maddi ve manevi kuvvetleri haiz bir milletin söz hakkına sahip olabileceği ispat edilmiştir" diyordu.

David Ben-Gurion İsrailin sahip olduğu bir gizli silâhtan, "hür yaşama azrai"nden sık sık bahsetmeyi severdi. Hür yaşama azmidir ki genç devlete, tor türlü düşmana, tabiat şartlarına ve Arap devletlerinin tehditlerine rağmen, muhtaç olduğu enerjiyi teinin ediyordu. Gerek Rusya, gerek Batık devletler Arap memleketleriyle flört ediyorlardı. Nasır İsrail gemilerinin Kanal'dan geçişini menetmişti. Kanal'dan serbest geçişi temin içte bugün neleri göze alan devletlerin, İsrailin maruz kaldığı ta haksızlık karşısında sesleri çıkmamıştı. Birleşmiş Milletler bile birkaç defa İsralli "mütecaviz" İlkle itham etti. Yalnız Ruslar değil, Batıklar da Arapları silâhlandırıyorlardı. Herşey İsralle karşıydı.

Kanalın millileştirilmesi yüzünden İngiliz ve Fransızlarla Nasırın arası açılınca, İsrail bu müstesna fırsatı kaçırmak istemedi. İngiliz ve Fransızlara Kanal bölgesine asker çıkarmak için gereken bahaneyi, gönüllü olarak temin etti. Süveyş Kanalının doğu kesiminin işgali, İsrailin elinde Arap memleketlerine sulhu imzalatmak içte kuvvetli bir koz olacakta Fakat ilgili devletler daha şimdiden İsrail kuvvetlerinin eski hudutlarına çekilmesini istiyorlardı.

Orta Doğuyu zehirleyen Arap - İsrail düşmanlığına acaba bu kuvvet gösterisinden sonra bir hal çaresi bulunabilecek miydi?- Bu, Dört Büyüklerin Orta Doğuda sulhu tesis etme azimlerine ve Arap devletlerinin makul hareket etmelerine bağlıydı. Maamafih "eli silâhlı nebi", bütün sulh arzusuna rağmen, "uzun müddet sulhsuz yaşadık; gerekirse istikbalde de onsuz yaparız" demekten kendini alamıyordu.

Port-Said'e atılan bombalar
olmadan düşen armutlar

Mig'ini -sürati saatte 1200 Km., 4 toplu- düşürdü".

Telaviv halkı zafer sarhoşluğa içindeydi. Çölün yeni "Romnıel"i General Moshe Dayan, Mısır ordusuyla kedinin fareyle -oynadığı gibi oynamıştı. Halk sevinçten delirecekti. Fakat "İsrailin Churchill'i" Ben-Gurion'un yüzü gülmüyordu. Zira o, İngilterenin ne hazırladığını gayet iyi anlıyordu. İngilizler daha şimdiden İsrail kuvvetlerinin Sina'dan çekilmesini istiyorlardı. İngilterenin liderliğini yaptığı Bağdat Paktı memleketleri de Tahran'dan ayni talepte bulunuyorlardı. Türkiye de, ilk defa olarak açıkça, mütecaviz Yahudilere karşı Arap memleketlerinin yapında yer alıyordu.

İşin en kötüsü, İsrail devletinin mevcudiyetini bile inkârı düşünen Ruslar, artık Orta Doğu sahnesinin baş aktörleri arasına giriyorlardı. Bulganin'in İsraili tehdidi müthişti. Rus uçakları, tahrip edilen Mısır uçaklarının yerini almaktaydı. Suriye adeta Rusların bir "askeri üssü" haline gelmekteydi. Orta Doğuda müthiş bir soğuk harp başlıyordu. Bağlat Paktının kuvveti hakkında savrulan "Zafer" çığlıklarında çok acele edilmişti.

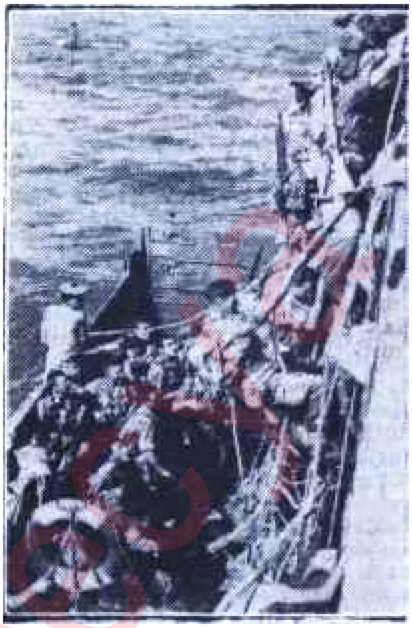
Bir felâketzede

Askeri harekâtın belki tek müsbet neticesi. Arap Birliğinin bir palavracılar klübü olduğunu açıkça göstermesiydi. Nâsır'ın sık sık Orta Do--unun en kuvvetli ordusu olduğunu söylediği Mısır ordusu tarümar olmuş, Arap siyasilerinin kahramanca lutuklarının komikliği ortaya çıkmıştı.

Arap Birliği esasen, 1949'dan itibaren can çekişmeye başlamış bulunuyordu. Kahire ve Bağdat arasında o tarihte başlıyan mücadele halen devam ediyordu. Bağdat Paktı, Arap devletlerini birleştireceği yerde, Kahire ve Bağdat arasındaki uğurumu iyice açığa vurmuştu. Irak tarafından yutulmak tehdidine rağmen, Suriye ve Lübnan birleşemiyorlardı. Mısır'ın dostu Suriye ve Suudi Arabistan, Nâsırın yardımına koşmayı düşünmediler bile.. Toprak ağalarını ortadan kaldıran, Rusyayla flört eden zahiri dostları Nâsırın kendileri için "müstemlekeci"lerden daha tehlikeli olduğunu onlar da biliyorlardı.

Bilanço

Muharipler ne ummuşlar, ne bulmuşlardı ? Zafer sarhoşluğu vatan sürmemiş, Sarhoşlar çabuk ayılmışlardı. Muhasebeciler şimdiden bilançoyu hazırlamışlardı:

Mısır arazisine çıkartma
Her çıkışın...

30 Ekim notasının tesbit ettiği askeri hedeflere erişilememişti. Kanal bölgesinde ele geçirilmesi kararlaştırılan mühim mevkilere varılamamıştı. "Ateş kesit emrine Mısırdan önce ma göstermek zorunda katmak ve İngiliz - Fransız birliklerinin çekilmesini kabul etmekle işgalin temin edeceği avantajların mühim bir kısmı kaybedilmişti. Siyasi hedef - yani Nasırın devrilmesi tahakkuk etmemişti.

Kanalın millîleştirilmesine rağmen, Kanaldan geçiş inkıtaa uğramamıştı. Halen, batan gemiler dolayısıyla Süveyş, en az üç ay kapalı kalacaktı. Irak ve Suriye arasındaki petrol boruları tahrip edilmişti; tamirat altı aydan fazla sürebilirdi. Bu kıs Avrupa petrol sıkıntısı çekecekti.

Herşeyden mühimi Rusyanın Orta Doğudaki prestiji, İngiliz ve Fransızlarınkinin azaldığı nisbette artmıştı. Rusya belki de sadece manen değil, fiilen de Orta Doğuda boy gösterecekti. Amerika daha şimdiden Rusyaya Orta Doğu yolunu nasıl kapalı tutabileceği üzerinde kafa yormaya başlamıştı. Küçük memleketlerin kuvvetlerinden meydana getirilen bir milletlerarası polis teşkilâtı fikri, bu yolda atılmış ilk adımdı.

Askeri harekât hiç bir şeyi halletmemişti. Orta Doğuda tehlikeli siyasi çatışmalara yol açacak olan bir Boğuk harp başlıyordu. Tek ümit, Amerikanın sabır ve inatla Orta Doğuyu sükûnete kavuşturabilmesiydi. Ama bu ümit, şu anda çok zayıf gözükmekteydi.

Macaristan

Utandıran kadın

Pazartesi günü, Birleşmiş Milletlerin Manhattan'daki bol'camlı büyük binasının koridorlarında üzgün yüzlü, yaşlı, beyaz saçlı bir kadının dolaştığı görülüyordu. Kadın siyah bir tayyör giymişti ve hakikaten matem içinde okluğunu belli ediyordu. Beyaz saçlı kadın o gün toplantı salonuna girmedi, ama bir çok delegeyle temas etti. Herkeste bu siyahlar giyinmiş macara karşı -zira, kadın macardı- büyük bir sempati hissediliyordu. Hem sempati, hem de utanç. Utanç, bir şey yapmamaktan, yapamamaktan ileri geliyordu. Macar kadın, Nagy hükümetinin dışarı kaçabilen tek azası Anna Kelthy idi. Zavallı, Birleşmiş Milletler delegelerinden. Kadar hükümeti tarafından New York'a Macaristanı temsil için

Jean - Paul Sartre
Bıçak kemiğe dayanınca..

gönderilmiş delegelerin itimad mektuplarının kabul edilmemesini istiyordu.

Halbuki bu sırada bizzat Genel Sekreter Dag Hammarskjold, Kadar hükümetiyle temas halindeydi. Kadar hükümeti Birleşmiş Milletler müşahidlerinin Macaristana girmesine müsaade etmemişti. İddiasına göre "nizam ve intizamı temin maksadıyla" Macaristana girmiş olan rus kıtalarının çekilmesi müzakerelerinde Sovyetlerin muhatabı Birleşmiş Milletler değil, doğrudan doğruya Budapeşte hükümetiydi. İşin, Birleşmiş Milletlerle hiç bir alâkası yoktu. Sadece bu cevap Kadar'ın nasıl bir alçak olduğunu göstermeye yeter de artardı bile.. Zira cevabın alındığı saatlerde Budapeşte ve diğer şehirlerde sel gibi macar kam akıyordu.

S.O.S. S.O.S. S.O...

Geçen hafta Rus tankları kahraman Macar ihtilalcilerine ölüm yağdırırken Marie-Therese kışlasındaki bir avuç insan kahramanca çarpışmaya devam ediyordu. Fabrikalarına çekilen işçiler ellerine geçirdikleri tüfeklerle son melcelerim ümitsizce müdafaa ediyorlardı. Macar Radyosu hür dünyaya hitap ediyordu. Top ateşine daha fazla dayanamıyan Marie-Therese kışlası çöktü. Fabrika pencerelerinden ateş eden silâhlar susturuldu. Macar Radyosundan son defa kahraman ihtilâlcilerin sesi duyuldu. Bu zayıf ve titrek bir kadın sesiydi ve son anda bütün dünyaya sesleniyordu: "Macaristanı kurtarınız! Yardımımıza koşunuz! Dünyanın medeni insanları, bizi kurtarınız! Adalet ve Hürriyet aşkına bize yardım ediniz. Belki de son defa olarak Hür Macaristan size sesini duyurmaktadır. Gemi batıyor, ışıklar sönüyor. Macaristanın üzerine çöken karanlık saatten saate kalınlaşıyor. Yardan talebimize kulak veriniz. Bize askerle, silâhla yardım ediniz. Geliniz, kardeş ellerinizi bize uzatınız. Kurtarın bizi! İmdat, imdat!."

Marie-Therese kışlası çöktü, fabrika pencerelerinden ateş eden silâhlar sustu. Hür Macar Radyosunun sesi bir daha duyulmadı. Ama beklenen yardım bir türlü gelmedi. Kahraman Macarlar dünya sulhü uğruna kurban edildiler.

Ama Marie-Therese kışlası yıkılsa da, hiç bir fabrikadan ses çıkmasa da ve Macar Radyosu mezarlar gibi sessiz kalsa da Macar milleti zulme boyun eğmiyordu. Rus tankları altında çiğnenen binlerce delikanlı ve genç kızın yerini, az sonra başkaları alıyordu. Hürriyetin kokusunu alan kahraman Macar milleti, insan gibi yaşamak için ölümü göze almaktan çekinmemişti. Rusların topu, tüfeği, tankı ve zulmü onları bu yoldan geri çeviremiyordu. Belki Tuna, Budapeşteden geçerken uzun müddet daha kırmızı akacaktı, fakat sonunda hürriyet için ölmesini bilenler, elbette buna lâyıktılar ve elbette ergeç buna sahip olacaklardı.

Sevsinler!

Bir hükümet, sporcularını Olimpiyatlara göndermiyeceğini ilân etti.

Sebep?

Bu Olimpiyatlara, insan hak ve'hürriyetlerine saygı gösterilmeyen memleketler de katılıyormuş. Onun için kendi sporcularının böylelerinin sporcularıyla yarışması doğru değilmiş.

Kim bu hükümet? Londra hükümeti mi, Washington hükümeti nü, İskandinavya hükümetleri mi, Uruguay hükümeti mi? Hayır! Ne biri, ne öteki..

Kendinizi lütfen sıkı tutunuz: Caudillo (bu kelimenin almancası Führer, İtalyancası Duçe'dir) Franko'nun hükümeti!

Rusların korkusu

Rusya Macaristanda da Polonyadaki gibi milliyetçi bir komünist hükümet kurulmasını hoş görecekti. Fakat ihtilâlcilerin iş başına getirdiği Nagy hükümetinin hareket tarzı Rusları şaşırttı. Nagy'nin Varşova Paktım yıkmaktan bile bahsetmesi, Rus askerlerine "Yürü" emrinin verilmesine kâfi geldi. Kremlin ne pahasına olursa olsun "imparatorluk"u kurtarmak istiyordu. Rus işgalinden sonra iş başına geçirilen Kadar hükümetinin programında -Rusların çekip gitmesi müstesna.- ihtilâlcilerin bütün isteklerine yer veriliyordu. Fakat bir sürü kan aktıktan sonra, Rus süngüsüyle, iş basma gelen bir hükümetin vaadlarına kimse inanmamıştı. Halkın itimat etmediği bir rejim, uzun zaman payidar olamazdı. Hele kendi halkım kurşundan geçirmek üzere 850 Rus tankını davet eden alçak bir hükümete itaat etmek zilletlerin en büyüğüydü. Macar halkı bu zillete katlanmaktansa ölmeyi tercih ediyordu. Rus tanklarının saçtığı ölümden kurtulabilenler, yaralarım sarmak için Avusturyaya sığınıyorlar ve yeni baştan çarpışmaya hazırlanıyorlardı.

İhtilâlin akisleri

39 yıl önce dünyayı yerinden oynatan Rus ihtilâllinin bu seneki yıl dönümünün dekorunu, kahraman Macar ölüleri teşkil etti.

Rus imparatorluğu dışındaki komünist partileri de bugünü her yıl büyük coşkunluklarla kutlarlardı. Ama bu yıl imparatorluk dışı komünist! partilerinin sesi pek çıkmadı. İtalyada kırmızı ciplere binen polis müfrezeleri bir haftadan beri komünist Parti merkezini muhafaza altında tutuyorlardı. Binanın etrafım saran kızgın halk toplulukları, parti merkezini yakıp yıkmak arzusuyla yanıyorlardı. Bu kalabalığın çoğu kömünizmin uzun zamandanberi aldattığı işçilerdi. Komünistleri destekliyen büyük işçi konfederasyonunun genel sekreteri Komünist Partisine karşı cephe almıştı. Sosyalist Nenni komünistlerle bütün alâkasını kesip atmıştı.

Fransa' da ayni durumdaydı. Macar ihtilâlinin kanla boğulmasına kadar, komünizme sadık kalanlar, aldatılmış olmaktan dolayı duydukları hıncı Fransız Komünist Partisinin merkezini yakarak çıkardılar. Komünist olmamakla beraber, uzun yıllardan beri komünistlerle iş birliği yapan J.P. Sartre, Fransız aydınlarının

İhtilâlcilerin eline geçen bir Rus tankı

Elde kalan, istiklâl arzusu oldu

hislerine tercüman olarak isyan bayrağını açmış haykırıyordu:

"Rus tecavüzünü, kayıtsız şartsız tamamile tel'in ediyorum. Rus hükümeti bir cinayet isledi. Şu anda yapılacak tek is. onu mahkûm etmektir. Macaristan katliamı hakkında sesini çıkarmıyan veya çıkaramıyan bütün Rus yazarlarıyla münasebetlerimi kesiyorum".

Uzun müddet Rusyaya bağlılığı bir din haline getiren imparatorluk dışı komünist partileri nihayet, inandıkları sosyalizmle terörün bağdaşamıyacağını anlamış oluyorlardı.

Güleryüzlü Ike ve sevimli Mamie
Amerikalıların sevgilileri

A. B. D.

Galipler ve mağlûplar

6 Kasımda yapılan Amerikan seçimlerinin kat'i neticeleri bu haftanın, başında belli oldu ve ilân edildi: Stevenson yenilmiş, fakat Demokrat Parti seçimlerden galip çıkmıştı. Eisenhower'in büyük şahsi prestiji, İke-Dick ekibini dört sene müddetle tekrar iş başına getirmiş ve Mamie eşyalarını toplayıp Beyaz Saraydan taşınmak zorunda kalmamıştı. Profesyonel nabız yoklayıcıları ve seçim falcıları tahminlerinde yanılmamışlardı. Zira Eisenhower'in 1956 seçimlerinde toplamaya muvaffak olduğu rey nisbetinde 1952'ye nazaran % 4 bir artış olmuştu. Son seçimlerde Eisenhower'e verilen reylerin yekûnu 28.046.782 idi. Buna mukabil Stevenson da 20.434.224 rey almaya muvaffak olmuştu. Sandıklardan çıkan reylerin tasnifi ilerledikçe Stevenson'un kaybetmiş olduğu anlaşıldı.

Demokrat Parti adayı kendisi için en ufak bir şans kalmadığını anlayınca hemen galipleri tebrik etti. Esasen Stevenson'dan başka türlü bir jest beklenemezdi. Ike gibi çok sevilen bir rakibin karşısında bir defa daha mağlûp olan Stevenson, ihtimal 1960 seçimlerini düşünerek teselli buluyordu.

Maamafih Senato ve Temsilciler meclisinde Demokrat Parti ekseriyeti gene elde tutmuştu. Demokrat Parti, Cumhuriyetçileri yenmekte güçlük çekmiyordu. Yenilmesi güç olan Cum huriyetçi Parti değil, bizzat Eisenhower'di.

Seçimlerin en cazip tarafı neticeleri takip etmek oluyordu.-Zira seçim, Amerikalılar için ayni zaman da heyecan demekti. Eş dost arasında iddialara girişildiği gibi, tıpkı at yarışında olduğu gibi bahsi müşterekler de tertip ediliyordu. Galibi önceden tahmin eden, bu uzak görüşlülüğünü semerelendiriyor, mükâfatını alıyordu.

Pariste "Harry's Bar"da yapılan seçim
Oyun değil, barometre!.

Revü yıldızları, güzellik kraliçeleri ve bandolarla mümkün olduğu kadar eğlenceli geçen seçim kampanyasından sonra, heyecanlı bir bekleme devresine giriliyordu. Eğlence ve heyecan.. Bugünkü Amerikanın bu iki bariz vasfı seçim gibi en ciddi bir işte de kendini göstermeden edemiyordu.

Seçimlerin neticesini ilk öğrenenler şüphe yok ki Paristeki "Harry's Bar" ın müdavimleri oldu. 1924 yılındanberi Paristeki Amerikalıların uğrağı olan bu barda seçim günleri bir "oyuncak secim" tertiplenir ve ortaya konan bir sandığa Paristeki Amerikalılar rey atarlardı. Sonra reyler tasnif edilir ve neticeler ilân edilirdi. İşin tuhafı, 1924'ten bu yana "Harry's Bar"da yapılan yalancı seçimlerin neticesi ile hakikisinin neticesi daima aynı çıkıyordu. Bu kaide bir defa olsun iflas etmemişti. Bu sene de "Harry's Bar" daki sandıktan Eisenhower için 308, Stevenson için de 275 rey çıkmıştı. Yani "Harry's Bar" seçimlerini Ike kazanmıştı. Sahici seçimlerin neticesi de bu oldu ve "Harry's Bar"ın seçim barometreliğindeki şöhreti biraz daha kuvvetlendi.

Gazeteciler

Pedra'nın ölümü

Geçen hafta çarşamba sabahı Paris'in en kibar -semti olan Neuilly'deki bir klinikte, 29 yaşındaki bir gene. adam gazetecilik vazifesini sonuna kadar yaptığı için hayata gözlerini yumdu. Bu gazetecinin adı, Jean-Pierre Pedrazzini'ym' ve Neuiliy'-deki lüks kliniğe 5 gün önce Budapeşteden bir hasta nakliye uçağı ile getirilmişti. Karnı ve sırtı obüslerle delik deşik olmuştu.

Jean-Pierre Pedrazzini, Paris - Match'ın mesleki vasıflarının ilki cüret olan foto muhabirleri ekibine, men suptu. 8 yıldan beri dünyanın kavga çıkan yerlerini dolaşmaktaydı. Açık mavi gözlü, uzun boylu, güler yüzlü bir gençti. "Bir sene evvel çok güzel bir kız olan Annie Faik ile evlenmişti. Genç gazeteci hayatı çok seviyor, fakat her fırsatta hayatım tehlikeye atmaktan da geri kalmıyordu. Macar isyanının ilk gününde, Paris - Match' Ol fotoğrafçıları Andre Lacaze'ın etrafında toplanmış, yapılacak röportajlar hakkında görüşüyorlar Pedra -meslekdaşları onu öyle çağırıyorlardı- şefine "Arzu ederseniz, Viyanaya hareket edeyim" dedi. Aldığı cevap, "Pekâlâ git!" oldu.

Jean-Pierre Pedrazzini
Mesleğini yaparken...

Tanklar

Pedra ertesi gün Viyanadaydı. Kafasında tek bir fikir vardı: Macaristana geçmek.. Bir spor otomobil kiraladı ve Paristen ayrılıktan 48 saat sonra Budapeşteye ayak basmaya muvaffak oldu. Beraberinde gazetesinin muharrirlerinden Paul Mathias vardı.

Trajedi 31 Ekim gecesi vuku buldu. Pedrazzini kayganın kızıştığı bir sırada resim almakla meşguldü. İhtilâlciler Komünist Partisi merkezine hücum etmekteydiler. Birdenbire Macar bayraklarına sanlı tanklar ortaya çıkıverdi. Herkes gibi Pedrazzini de tankların ihtilâlcilere ait olduğunu

BİR MEKTUP

Azizim Bahadır,

Gazetelerde okumuşsundur. Devlet radyoları, bizim mecmuanın bir ilânını neşretmeyi reddettiler. Halbuki ilânımız, son derece masumaneydi. Diyorduk ki "Hadiselerin içyüzünü söyleyen Akis yarın Macaristanı, Süveyşi duyulmamış tafsilâtile anlatıyor". Bu ilânı gören radyo idarecileri adeta dehşete düştüler. Uzun tereddütlerden sonra, karşımızda ezilip büzülerek bu ilânı neşredemeyeceklerini bildirdiler. Gösterdikleri sebep şuydu: Macaristandan ve Süveyşten bahsetmek siyasidir; radyo, nizamnamesi gereğince siyasî ilân negredemez!

İdarecilere hatırlattık ki senin başında bulunduğun Havadis gazetesinin hem Macaristandan, hem Süveyşten bahseden ilânlarını aynı radyo neşretmekte hiç bir mahzur görmemiştir. O zaman bize, şu cevap verildi:

"— Haa, bakınız.. Bizim o ilânı neşrettiğimizde hadiseler böyle gelişmemişti. Şimdi kanaatimizce, Süveyşten ve Macaristandan bahsetmek siyasî mahiyet almıştır. Nizamnamemiz bu ilânı neşre manidir".

Azizim Bahadır, bizim kanun ve nizamlara ne kadar riayetkar bulunduğumuz senin de meçhulün değildir. Derhal ilânımızı değiştirdik. Gönderdiğimiz yeni metin şuydu: "Hadiselerin içyüzünü söyleyen Akis mecmuasının yarınki sayısını mutlaka okuyunuz. Akis!". Fakat radyonun idarecileri gene dehşete düştüler. İlânımızı neşredemeyeceklerdi, özür diliyorlardı. İkinci ilânımızın da reddedildiği gece radyolar senin Havadis gazetesinin bir ilânını okudu. Gönderdiğin muhabirinin Macaristanda mahsur kaldığını söylüyor, eski reklâmlarında bildirdiğin veçhile Macaristana alt havadisleri günü gününe veremeyeceğinden dolayı özür diliyordun. O zaman anladık ki radyolarımızın idarecilerini dehşete düşüren ne Macaristan, ne de Süveyş kelimeleridir. Sadece ve sadece "Akis" ismidir. Bundan, Ur mecmua olarak ne kadar iftihar duyduğumuzu kolaylıkla tahmin edebilirsin.

Ama Bahadır, Ur mesele ortada kalıyor. Demokrasi bu mudur? Şana, bir başka üzüntümü söyleyeyim. Radyolarımızın bağlı bulunduğu teşkilâtın başına oturtulan bir "uslu münevver"den bundan başka bir hareketi zaten beklemezdim. Akis'in ilânının neşrinin Olimpus dağı sakinlerini kızdıracağından korkmuştur. Kendisini sen, benim kadar tanırsın. Bir şey ilâve etmeme lüzum yok.. Ne var ki Bahadır o "uslu münevver"in de âmiri olan Bakanın Akis'e yapılan bu muameleyi tasvip etmediğini göstermemesi beni hakikaten müteessir etmiştir. Şimdiye kadar o Bakanın Demokrasiyi böyle anlamadığı -belki safdillik diyeceksin- ümidini kalbimde hep muhafaza etmiştim. Hakikaten yazık!

Bak, ben kalbimde başka bir ümid daha muhafaza ediyorum. Ben senin de, Demokrasiyi böyle anlamadığını sanıyorum. Sen hem gazetecisin, hem de Türkiye Büyük Millet Meclisinde Demokrat Partinin Erzurum milletvekilisin. Ama Anayasa der ki "Her milletvekili, yalnız kendini seçen çevrenin değil, bütün milletin vekilidir". Bu bakımdan, benim de Meclisteki vekilimsin. Bahadır. Üstelik aynı meslekten olmamız, seni mesleğin haklarını, hukukunu korumaya manen mecbur eder. Onun için, basın işlerini tedvir eden Devlet Bakanından bir "sözlü soru" ile sormanı istiyorum: Niçin devletin radyoları Akis'in ilânındaki "Süveyş" ve "Macaristan" kelimelerini siyasî mahiyette bulur da, Havadis'in ilânındaki aynı kelimelerde öyle bir mahiyet görmez? Ve neden devletin radyoları her gazetenin İlânını neşreder de Akis'in ismini görünce tüyleri diken diken olur? Bu mudur Demokrasi? Bunu yapsın diye mi Türk milleti, men subu bulunduğun Demokrat Partiyi adeta ittifakla iktidara getirmiştir?

İnşallah bu ümidi muhafaza etmiş olmamdan dolayı da, bir kere daha safdillikle itham edilmem.

Gözlerinden öperim, Bahadır.

Metin TOKER

sanmıştı. Fakat Macar bayraklarıyla örtülü tankların içinde' Ruslar' vardı, kalabalığı kurşun yağmuruna tutmaya gelmişlerdi. Tanklar ateş saçmağa başladığı zaman ilk ağızda yaralananlar arasında Pedra da bulunuyordu. Karnına ve sırtına mermiler isabet etmişte bir bacağı kırılmıştı. Genç gazeteci Budapeşte kaldırımlarına serilip kalmıştı. Paul Mathias onu yerden kaldırdı. Tüfeklerini bırakarak yardıma koşan iki Macar işçisinin yardımıyla Pedra'yı metruk opera binasına taşıyabildiler. Yaralı kendine gelir gelmez, fotoğraf makinasının ve filmlerinin ne olduğunu sordu.

Ruslara müracaat

Pedra arkadaşlarının gayreti şayesinde Budapeştenin bir hastahanesine kaldırıldı. Acele ameliyat edildi. Durumu son derece vahimdi. Ertesi gün başbakanlıktan hususi bir uçak temin eden kayınbiraderi Dr. Dieckmann, Pedra'nın yanına geldi. Dr. Dıeckmann, "onu mutlaka Parise götürmeliyiz" diyordu. Fakat bunun nasıl mümkün olacağını, biten yoktu, Budapeşte'ye uçak getirmek artık mümkün değildi. Bu sırada -hareket etmek üzere olan bir hasta nakliye uçağı bulunduğu haber alındı. Güç bela yaralı gazetecinin bu uçağa alınması temin edildi. Pedrazzini'yi hava alanına taşıdılar. Fakat bu sırada yeni ve dramatik bir aksilik daha çıktı: Ruslar hiç bir uçağın havalanmasına müsaade etmemek kararını almışlardı. Dr. Dieckmann ve France-Soir'ın muhabiri sefarethaneye koştular. Uzun münakaşalar ve ricalardan sonra nihayet Sovyet makamları istisnai olarak uçağın havalanmasına rıza gösterdiler. Hasta nakliye uçağı iki saat sonra Viyanadaydı. Oradan temin edilen diğer bir uçak Pedrazzini'yi Parise getirdi. Bu mucizevi tahlisiye ameliyesinden sonra, Pedrazzini'nin dostları, ümitsizliğe kapılmayı kabul etmiyorlardı. Bu kadar gayretin hiç bir işe yaramaması İmkânsızdı. Fakat talihsiz gencin sıhhi durumu gittikçe ağırlaşmaktaydı.

Pedra sadece bir bacağının kesildiğini sanıyor, mesleğine tek bacakla devam edip edemiyeceğini öğrenmek istiyordu. Yegâne düşüncesi buydu. Bir de Paris-Match'ta çıkan fotoğraflarını görmek istiyordu. Gazeteyi görmesine müsaade edilmedi. Zira o sayıda Pedra'nın Macaristanda çektiği talimlerin yanında, kendisinin ölüm döşeğinde yüzü gözü kan içinde bir fotoğrafı da vardı.

Diğer kurbanlar

Son kanlı hadiseleri takip eden gazeteciler arasında tek kurban Pedra değildi. Fakat ilk kurban oydu. Mısır'daki çarpışmaların fotoğraflarını günü gününe gazetelerine yetiştirmek ve meslekdaşlarını atlatmak ateşiyle yanan bir sürü gazeteci, hayatlarını hiçe sayarak vazifelerini yapmaya çalışıyorlardı. Mısır'da kanlı bir. harp cereyan ediyordu ve harbin şakası yoktu. Nitekim bir ciple en ileri hatlara yaklaşmaya çalışan Amerikan Magnum ajansım muhabiri David Seymour ile Paris - Match'ın fotoğrafçısı Roy, Arap mevzilerinden

REJİM, AHLAK VE AYDINLAR

Son yıllarda, bilhassa son aylarda "Ne yapacağız; ne olacağız?.." sualleri bütün gönüllerde yer etmiştir. Bu suallerin bir tek şeyi, rejim meselesini, kasdettikleri muhakkaktır. Bu endişe; son zamanlarda cemiyet hayatımızın bariz alâmeti olmuştur. Bejim derdinin sadece bir iç gelişme problemi olduğunu sanmak gaflettir. Bejim meselemizin hallinin bizini için bir "millî beka" davası olduğundan bir an şüphe etmemeliyiz. Son yıllarda, iktisadi hayatımızın bir hercümerc haline gelmesi, dış politikada yer yer başarısızlığa uğramamız, anime hizmet müesseselerinin keşmekeşi doğrudan doğruya rejim meselemizle alâkalıdır. İç ve dış olayların lâyıkiyle tartışılmaması, ihtisas ve bilgi sahiplerinin oylarının alınmaması, tenkide müsamaha gösterilmemesi, söz ve basın hürriyetinin asgariye indirilmesi, hükümet icraatının açıkça ve serbestçe münakaşa mevzuu dahi olamaması bizleri bugünkü elemli sonuçlara sürüklemiştir. Kanaatimizce, bunların halli de rejim meselesinin hallinden başka bir şey değildir.

Biraz evvel "millî beka" tabirini boşuna kullanmadık. XX. asrın ikinci yarısında, diğer memleketlerin asırlarca evvel halledip kapadıkları davalarla Türkiyenin daha ozon müddet oyalanmağa tahammülü yoktur. Uzun müddet efendiliğini yaptığımız komşu memleketler bir tarafa, Afrika. Asya ve Uzak Asya devletleri dahi siyasi olgunluklarına kavuşmuşlar, bir çok hususlarda bizleri fersah fersah geçmişlerdir. Birmanya, Cava, Hindistan ve Seylân süratle manialarıatlamışlardır. Biz hâlâ "irtica var mıdır, yok mudur" gevezeliği yapalım, bu memleketlerde din partileri, diğer siyasî partiler karşısında üstüste mağlûbiyetlere uğramaktadırlar. Tunus ve Cezayirde kadın milisler döğüşmtekte, düşmanla ortak din adamlarının vatanseverler tarafından icabına" bakılmaktadır. Her memleket belirli bir gelişme prensibi ve iktisadî felsefe benimsemişken biz "Plânlaşma olmalı mı, olmamalı mı?" teraneleriyle kıymetli, hatta hayati yıllar kaybetmekteyiz. Evvelâ ziraî sektör, üç yıl sonra olmadı sı naî sektör, bu da tutmazsa yatırımlar haydi başka bir sahaya. İşte devlet politikamıza hakim olan irrasyonel, hayali ve metodsuz zihniyet budur. . Gene kanaatimizce, bu zihniyetin değişmesi mutlak surette rejim meselesinin halline bağlıdır.

*

Ancak rejim meselesinin aydın geçinenlerimiz tarafından lâyıkiyle anlaşıldığından şüpheliyiz. Bunun ehemmiyetini kavrıyamıyanlardan başka, bunu kütleye indirmek lüzumuna, inanmıyanlar dahi vardır. Bereket ki Milletimizin çoğunluğu, bu zavallı yarı-aydınlarımızdan daha şuurludur. Hele köylümüzün istenilen siyasî olgunluğa erişmediği, fikri gelişme kıvamına gelmediği ise hayasızca bir efsanedir. Bütün seçimlerde, bilhassa son iki seçimde Anadolunun büyük çoğunluğu aynen iki üç büyük şehrimiz gibi rey vermiştir. Köylümüz rejim meselesini de, seçim meselesini de, geçim meselesini de iyice anlamıştır. Bunları yeniden savsaklamağa çalışanlara da İlk fırsatta derslerini verecektir. Tahsil ve eğitim bahaneleri de ayrı efsanelerdir. Hürriyeti ve hürriyetin teminatını istemek, bunun için de her şeyi göze almak ona lâyık olmak demektir. Bu kâfi değil midir?.. Hem sorarız, XIII. asırda. senyörlerinden hürriyetlerini alan İsviçre dağlıları daha mı tahsilliydiler?.. Asırlarca evvel krallarını Büyük Sartr'ı İmzalamıya mecbur eden İngiliz köylüleri daha mı iyi eğitim görmüşlerdi?.. İskandinav demokrasileri bataklıklarda doğmadılar mı?..

*

Birbirine karıştırmayalım. Demokrasi eğitim değil, evvelâ bir ahlâk müessesesidir. Eğitim ve teknik, bu ahlâkın tabii neticeleri olmuşlardır. Batı devletleri bugünkü güçlerine ahlak prensiplerinden hareketle gelmişlerdir. Vatandaşın moral kıymetlerine riayet, insanlık haysiyetine saygı, hakiki demokrasilerin temel şartlarıdır. Bu şartlar, geniş manada düşünülecek olurlarsa, ahlâkın ta kendisi değiller midir?.. Bu şartları aramıyan bir cemiyetin mevcudiyeti artık düşünülebilir mi?.. Evet, bizim rejim meselemiz, bir ahlâk meselesidir.

Ancak itiraf etmelidir ki rejim

açılan ateşle karşılaştılar. Fransız mevzilerine sığınabilirlerse kurtulacaklardı. İki gazeteci kaçmaya başladılar. Fakat kurşunlar onlardan süratliydi ve ecel yazısını yazmıştı. Gazetecilik mesleği Mısır çöllerinde iki kurban daha veriyordu.

İzmir

Bir mahkûmiyet kararı

Başbakan Adnan Menderesin muvafakatile açılan ve birkaç aydan beri İzmir Toplu Basın Mahkemesinde duruşması görülen Demokrat İzmir dâvası geçen hafta, perşembe günü sona erdi. Demokrat İzmir'de neşredilen "İnsaf be Paşam!" başlıklı bir fıkrada Başbakana hakaret edildiği iddiasıyla açılan bu dâvada, sanık sandalyesinde üç gazeteci bulunuyordu: Gazetenin sahibi Adnan Düvenci, fıkra muharriri Ziya Hanhan ve yazı işleri müdürü İlhan Esen..

Adnan Düvenci ve Ziya Hanhan mahkemede
Geçmiş olsun!.

İzmir Toplu Basın Mahkemesi bundan evvelki celselerde iddia ve müdafaaları dinlemişti. Perşembe günkü celimde karar verilecekti. Bu sebeple mahkeme salonunda dinleyicilere ayrılan yerler, gecen perşembe daha kalabalıktı. Herkes dikkatle tefhim edilen kararı dinliyordu.

İzmir Toplu Basın Mahkemesi, bahis mevzuu fıkrada suç unsuru gördüğünü bildirdi ve muaddel Basın Kanunu gereğince gazete sahibi Adnan Düvenci'yi ve fıkra muharriri Ziya Hanhan'ı birer sene hapis ve 3 biner lira ağır para cezasına mahkûm etti. Yazı işleri müdürü İlhan Esen fıkranın yayınlandığı tarihte Avrupada bulunduğunu ispat ettiğinden beraat etti. Basın Kanununa son tadilât sırasında ilâve edilen gazetenin kapatılmasına dair hüküm de, ilk defa Demokrat İzmir dâvasında tatbik edildi. Toplu Basın Mahkemesinin kararına göre Demokrat İzmir 1 ay müddetle kapatılacaktı. Karar temyiz yolu açık olmak üzere ittifakla verilmişti.

Amerika

Diktatörlere boykot

Geçen ayın son günlerinde Panama'da toplanan Amerika Milletleri Basın Birliğinde son derece şayanı dikkat bir fikir ortaya atıldı. Tasvibi» karşılanan bu teklifte, diktatörlerin amaline hizmet eden gazetecilerin Birlikten ihraç edilmeleri isteniliyordu.

Önerge, Genel Kurul toplantısı açılır açılmaz, Birlik Başkam James G. Stahlman tarafından başkanlık divanına tevdi edildi. Mr. Stahlman, Tennesee'de intişar eden The Nashville Banner gazetesinin neşriyat müdürüydü ve bu mevzu hakkında hazırladığı raporda şöyle diyordu:

"Şerefli mesleğimizi iki paralık eden, diktatörlere uşaklık ve dalkavuklukla veya hür bir insana yakışmıyacak davranışlarıyla Basın Birliğinin prensiplerine ihanet eden her gazete ve her gazeteci üyelikten atılmalıdır".

Mr. Stahlman'ın raporu, diktatörlere hizmet eden gazetecilerin basın mesleğine yapacağı zararlara da dikkati çekerek şöyle devam ediyordu:
"Ya evi temizleyeceğiz, gönül açıcı ve çalışma arzusu uyandıracak bir hava içersinde daha kuvvetle vazifemizi yapacağız, yahut Birliğin kardeşlik ve müsavat esasları çerçevesinde hür gazetecilerle birleşmeye lâyık olmadıklarını ispat eden bazı kimselerin aptallığının Birliği boğmasını bekliyeceğiz".

Mr. Stahlman'ın teklifi ehemmiyetiyle mütenasip bir alâka gördü. Kimse şerefli mesleklerinin kirletilmesini ve Birliğin gazetecilik mesleğine lâyık olmıyanlar tarafından boğulmasını arzu etmiyordu. Bu sebeple, meseleyi tetkik etmekle vazifelendirilen bir komisyon, çalışmasının başlangıcından itibaren bütün dikkatini Güney Amerikada basın hürriyetinin ne derecede mevcut olduğu noktasına tevcih etti. Bu arada Güney Amerika diktatörlerinin emrinde çalışan gazeteciler de komisyonun dikkatli çalışmasının görüş zaviyesi dışına kaçmaya muvaffak olamadılar. Bilhassa Bolivya, Nikaragua ve Dominik cumhuriyetlerindeki durum hakkındaki ten kitler, Mr. Stahlman'ın teklifiyle neyin ve kinlerin kastedildiğini açıkça ortaya koydu ve uzun tartışmalara yol açtı.

Amerikalı gazeteciler, dünyanın neresinde olursa olsun bir gazetecinin zalimler ve diktatörlere hizmet etmesini meslek şerefine karşı ika edilmiş

Aydemir BALKAN

davamızda son yıllarda en fena notu aydınlarımız almışlardır. Hangi mevzuda geriye gitmişsek, "yelkovanlar ne zaman geriye itilmişlerse" bu, aydınlarımızın, okumuşlarımızın ihanefiyle olmuştur. Bu insanlara aydın demenin aykırılığını görüyoruz. . Çünkü, aydın olmak için tahsil ve eğitim kâfi değildir. Aydın, herşeyden evvel hür insan, ahlâklı insandır. Türk cemiyetinin motörü olması icap eden aydınlarımızın son yıllardaki ataleti, kayıtsızlığı, hatta suç ortaklığı rejim meselemizi bu derece nazik bir safhaya sokmuştur. Bu aydın buhranının Ur devir mi, yoksa bir nesil meselesi mi olduğunu sosyologlara bırakalım. Fakat kanaatimizce, aydınlarımız son yıllarda büyük kütleyi yalnız bırakmakla veya oyalamakla en çirkin siyasi ahlâk nümunesini göstermişlerdir. Basın, üniversite, imar, politika sayısız misallerle doludur. Evet, rejim ve ahlâk, bunlar aynı davalardır ve bütün bunlar - tekrarlamaktan çekinmiyelim - bizim için bir "millî beka" meselesidir. Gerek dünya şartlarının, gerek memleket şartlarının bu davanın uzun müddet sürüncemede kalmasına tahammülü yoktur. Suçlu aydınlarımıza ve pasif mukavemet şampiyonlarına Zola'nın meşhur sözünü hatırlatalım:

"— Milletin bir parçasını bütün bir zaman aldatmanız kabildir. Milletin bütününü bir zaman parçası içinde aldatmamı da kabildir. Fakat bütün bir milleti, bütün bir zaman aldatmanıza imkân yoktur!.."

ağır bir hakaret sayıyorlar ve bu gibi kimselerin "gazeteci" vasfını taşımasını hoş karşılamıyorlardı. Panamadaki kongrede ileri sürüten bu fikir basının bizzat kendi şerefini korumaktaki hassasiyetim göstermesi bakımından büyük mana taşıyordu. Belli başlı vazifelerinden biri, kötülüklerle mücadele etmek olan basın, önce kendi içindeki kötüleri ayıklamakla işe başlamayı daha doğru bulmuştu. Amerikada basının gördüğü hürmet ve rağbetin asıl sebebi de bu mesleğe bizzat mensuplarının gösterdikleri saygıydı.

Fransa

Le Monde hadisesi

8 Kasım 1956 tarihli Le Monde'u ellerine alan okuyucular, birinci sayfada kendilerine hitab eden şu satırları gördüler: "Okuyucularımıza: Fiatını 20 franka yükselterek mali istiklâlini korumak istemekten sanık Le Monde, açılan adli takibat yüzünden, muvakkat bir zaman için fiatını tekrar 18 franka indirmek zorundadır".

Hangi fikirlere inanırlarsa inansınlar, bütün hür insanların hürmet ettiği bu meşhur gazetenin direktörü, Hubert Beuve - Mery ayni nüshada hadiseyi şöyle açıklıyordu:

"5 Kasımda İktisadi Tahkikat Servisinden iki müfettiş, Le Monde idarehanesine gelerek 23 milyon lira -gazetenin bir haftalık satış bedeli-tutarında hayali bir hesaba dayanan bir meblâğa el koydular. Müfettişler gazeteye iki günde bir geleceklerini söyleyerek gittiler. Yüksek makamlar bu ritmi yeteri kadar hızlı bulmamış olacaklar ki, bundan sonra günlük ziyaretlerle şereflendirildik. Diğer taraftan da gazete bayilerinde zabıtlar tutulmakta olduğunu öğrendik. Böylece gazetenin satışları, felce uğramak tehlikesiyle karşı karşıya kalıyordu. Devletin ve İktisadi Devlet Teşekküllerinin ilânlarından da mahrum bırakılıyorduk. Bize verilecek hapis cezası iki yılı ve para cezası da 10 milyon frankı bulabilecekti.

Le Monde'un suçu

19 Temmuz 1956 gün ve 32396 sayılı kararnameye riayet etmiyerek fiatı 18 den 20 franka çıkarmakla suçlandırılıyorduk. Halbuki hükümeti bir oldu bitti karşısında bırakmaktansa son derece inandırıcı delillerle dolu bir dosyayı tam 6 hafta müdafaa etmeyi tercih etmiştik. Uzun zamandanberi, mazideki kârlarımızın son derece az olmasından endişeye' düşen bir sürü okuyucumuz, zaruretini hissettikleri bu tedbiri almamızı teklif ediyorlardı. Okuyucular, Le Monde'un şimdiye kadar olmaya gayret ettiği gibi kalmasını istiyorlardı.

Hükümet ise gazetenin başka türlü olması kararım aldı. Gazete ya yavaş yavaş ölmeliydi, yahut hükümetin, idari ve kazai makamların gazabının ani şahlanmasına maruz kalmalıydı. Guy Mollet, bizzat kendi elleriyle basın hürriyetini boğduğunun farkında mıydı? Gazetelere zaruri ' gelirleri namuslu bir şekilde, temin etmeyi yasak etmekle onları ya ortadan kaybolmaya, yahut "mali yardımlar"ı kabule zorladığını bilmiyor muydu? Veya Albay Peron'un bir müddet için La Prensa'dan kurtulmasını temin eden metodlara baş vurmak suretiyle ne yaptığına tamamile vakıf değil miydi ?

Bütün bu hikâyede, insanı isyana sevkeden birden fazla sebep mevcuttur. Fakat keyfi bir şekilde tatbik edilseler bile kanunun kanun olduğunu kabul etmeyi tercih ediyoruz; kanun adına bize reva görülen şiddete boyun eğiyoruz. Hüküm vermeyi de okuyucularımıza bırakıyoruz.

Uzun zamandan beri duyduğumuz yorgunluk ve tiksinti ne kadar kuvvetli olursa olsun, gazeteyi kapamak arzusuna kendimizi kaptırmıyoruz, yazı arkadaşlarımıza ve okuyucularımıza kendimizi bağlı hissediyoruz".

Hadisenin akisleri

Bütün dünyada itibarı olan böyle bir gazetenin hükümet tarafından baskı altına alınması karşısında etraftan protesto seslerinin yükselmesi gayet tabiiydi. Nitekim Fransada fikirlerine çok hürmet edilen bir muharrir olan Prof. Maurice Duverger, Le Monde hadisesi üzerine "Kancıkça Atılan Tekme" başlığı altında şunları yazdı:

"Para kralları tarafından 70 günde sarfedilen 800 milyon frankın 1951'de yapamadığım. Sosyalist Partisi Genel Sekreteri başbakan bir anda yapacağım ümit itmektedir: Le Monde'u susturmak..

Kullanılan usûl basitti, düşünmek bu usûlü keşfe kâfiydi. Masrafların artması, gelirini sadece satıştan, abonelerden ve ilânlardan temin eden bu gazeteyi. 1 Kasımdan itibaren fiatını yükseltmeye mecbur etti. İki gün sonra hükümet, kanunsuz fiat yükseltmesinden dolayı gazete hakkında takibata girişti. Gazete idarehanesinde hayali yakalamalar, yapıldı - bir gün için vasati 4-5 milyon frank -. Gazete kulübelerinde Le Monde satan bayiler hakkında zabıtlar tutuldu.' Böylece Le Monde eski fiatına inmeye mecbur edildi. Bu fiat gazetenin masraflarını karşılamadığından gazete ya bir müddet sonra kapanacak, yahut kendini satacaktı.

Başbakan kullanılan tekniğin, Arjantinin büyük bir gazetesinden - La Prensa - kurtulmak için Peron tarafından tatbik edildiği hakkında 'yeteri kadar aydınlatılmıştır. Le Monde'a karşı hükümetin tutumu, bugüne kadar diğer gazetelere karşı gösterilen muameleden tamamile farklıdır. Le Monde'dan evvel diğer gazeteler de fiatların dondurulması kararma aykırı harekat etmişlerdi. Bilhassa bu gazetelerden birine karşı Maliye Bakam tarafından açılmak istenen takibat, Başbakanın emri üzerine çabucak durdurulmuştu. Le Monde için takibat açılması emri Başbakanlıktan geldi. Maliye Bakam boyun eğmeden evvel, bu emre karşı bir müddet mukavemet bile etti. Manevranın bütün mesuliyeti Sosyalist Partisi Genel Sekreteri Başbakanın omuzlarındaydı. Esasen Başbakan bu kararı, meşhur bir selefi gibi gönül rahatlığıyla almıştı. Gazeteler arasında bu cins bir tefriki, Jaures ve Leon Blum herhalde kafiyen tasvip etmiyeceklerdi. Onlar bundan başka bir gazetenin ayakkabı, diş fırçası gibi adi bir emtia muamelesi görmesine de kafiyen rıza göstermiyeceklerdi. Fakat Jaures ve Leon Blum ölmüşlerdi.

Madem ki Sosyalist Partisinin Genel Sekreteri kanunların lâfzına büyük bir hürmet göstermektedir, o halde neden her gazetenin bilançosunu ve işletme hesabını her yıl sütunlarında neşretmelerim amir 26 Ağustos 1944 tarihli kararnamenin 18 inci maddesini tatbik ettirmemektedir?

Bu kanuni mecburiyete riayet eden tek gazete Le Monde'dur. Satış fiatını 2 frank arttırmak daha ehemmiyetlidir, değil mi? Sosyalist Partisinin Genel Sekreteri niçin ayni 18 inci maddenin derpiş ettiği, her gazetenin muhasebesinin kontrol edilmesi hakkındaki tatbikat kararnamesini yürürlüğe koymamaktadır? Jaures ve Leon Blum böyle bir tedbiri, basın hürriyetini garantilemek için zaruri bulacaklardı. Fakat Jaures ile Leon Blum ölmüşlerdi.

Herkesin buyruğunda olmayan, sadece yazarlarının ve idarecilerinin vicdanına itaat eden bir gazeteye, gayet tabiidir ki, tahammül edilemez. Hiç bir partiye, hiç bir Kiliseye, hiç bir kliğe, hiç bir nüfuz tacirine bağlı olmayan bir gazeteye elbette müsamaha gösterilemez. Hususi veya hükümete ait. hic bir gişeden para almayan, hatta Amerikan sendikalarının tekliflerini bile reddeden bir gazeteye elbette göz yumulamaz.

Hürriyet, veba gibi bulaşıcıdır. Önleyici tedbirler almak gerekir. Fakat daha az sertlikle ve daha büyük bir ısabetle.. Parlâmentolu demokrasinin adamları terbiyelidir, kibardır, edeplidir. Kanunlar şebekesi insanın elini siyaha boyamasına lüzum bırakmaz. Ama girişilen ameliye herhalde kolayca muvaffak olmıyacaktır. Zira Fransada hâlâ hür basına sahip olmak isteyen insanlar mevcuttur. '

1951'de Le Monde'un fevkalâde bir koalisyonun eline düşmesine ramak kalmışken, bu şaşılacak şey vuku bulmuştu: Tazı heyeti mensuplarının ve okuyucuların ayaklanması.. Yazı kadrosu milyonlarla satın alınmaya yanaşmadı, okuyucular müdahaleye hakları olduğunu ifade ettiler. Bu cifte isyanın gazeteyi kurtarmakta büyük rolü oldu. Sosyalist Partisi Genel Sekreteri Başbakan, bu emsali unutmakla belki da hata etmektedir. Polis ve mübaşirler herşeye muktedir değillerdir. Halk efkârının kudreti onları ekseriya hezimete uğratır".

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Milli Korunma

Gaz kuyruğu

Uzunca bir zamandır Ankarada, gaz sıkıntısı çekiliyor Ve kopmak bilmeyen kuyruklar bu defa gaz bayilerinin önünde uzanıyordu. Geçen yıl gene böyle sıkıntılı bir durum vardı. Gaz, benzin, mazot bulunmaz olmuş, ev kadınları, otomobil ve traktör sahipleri çaresizlik içinde kıvranıp durmuşlardı. O zaman bu yokluğun sebebi olarak muhalefet mensuplarının konuşmaları gösterilmişti. Bu yüzden mahkemelere düşenler olmuştu.

Şimdi muhalefetin pek sesi çıkmıyordu. Ama bir çok şey gene de bulunmuyordu. Hem niçin bulunmadıkları da daha açık olarak anlaşılıyordu. Meselâ gecen yıl çekilen petrol sıkıntısının yabancı petrol şirketlerine birikmiş olan borçlarmızı ödeyemememizden ileri geldiğini herkes öğrenmişti.

Bu yıl gene gaz kuyrukları uzayınca herkes, "acaba gene mi?" demişti. İşte tam bu sıralarda Orta Doğu hadiseleri patlak verdi. Süveyş Kanalı tıkandı. Doğu Akdeniz limanlarına inen petrol borularından bazıları tahrip edildi. Bütün bunların Türkiyeye de dokunacağı muhakkaktı. Çünkü parasını peşin olarak ödesek bile, petrol satmalmakta güçlüklerle karşılaşabilirdik.

İşte böyle bir durumda geçen hafta içinde Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı bir tebliğ yayınladı. Tebliğde ithâl edilen ve memlekette istihsal edilen benzin, gaz ve motorinin hakiki ihtiyaç sahiplerine intikalini sağlamak maksadiyle alınan tedbirler sıralanmıştı.

İç Ticaret Genel Müdürünün başkanlığında Dış Ticaret ve Millî Korunma dairelerinden birer mümessil ile Petrol Ofisinden' ve Mobil Oil, Shell, Türk Petrol ve Madeni Yağlar ve B.P. "Aegan" şirketlerinin selâhiyetli birer mümessilinden sekiz kişilik bir komite kurulmuştu. Bu komitenin vazifesi memlekete ithal ve memlekette istihsal edilen benzin, gaz ve motorinin depolanmasıyla memleket dahilinde istihlâk mahallerini, mahalli ihtiyaca göre sevk miktar ve zamanını tesbit ve sevkiyatı tanzim etmekti.

Komite tarafından miktar ve zaman itibariyle sevki kararlaştırılan benzin, gaz ve motorinin sevk olunduğu alâkalı şirket tarafından, vasıtası da beyan olunmak suretiyle, sevk mahallî mülkiye amirliğine bildirilecekti.

Sevk edilen mallar mürettep mahalleri hâricinde hiç bir suretle satılamaz, hibe veya herhangi bir süratle devredilemezdi. Bunların "tahsis mahallerine en kısa zamanda ulaştırılması hususunda güzergâhta bulunan mülkiye âmirleri her türlü kolaylığı gösterecekler ve herhangi bir sebeble gecikme vukuuna muhtali oldukları takdirde bu ciheti sebepleri ile birlikte mürettep mahal mülkiye amirine bildireceklerdi.

Bu şekilde tertip ve sevk edilecek olan petrolün ihtiyaç sahiplerine dağıtımı da bir şekli bağlanmıştı. Komitenin tahsis ettiği miktar benzin, gaz ve motorin vilayet merkezlerinde valilerin, kazalarda kaymakamların ve nahiyelerde nahiye müdürlerinin nezareti altında mahalli belediye teşkilâtı ve köy ihtiyar heyetleri ile işbirliği yapılmak suretiyle müstehlike intikali tertip ve tanzim edilerek satışı temin edilecekti.

İhtiyaçları hususî anlaşmalarla temin edilegelmekte olan resmî ve hususî teşekkül ve müesseselerin ben-

Gaz almak için kuyruk
Hani kopacaktı?

zin, gaz ve motorinleri ise evvelki gibi karşılanmağa devam olunacaktı.

Tebliğde, istihsale matuf ziraî ve sınaî faaliyetlerle şehirlerarası nakliyat için lüzumlu benzin, gaz ve motorin ihtiyaçlarının mülkiye amirlerince tercihan nazarı itibara alınacağı da belirtilmişti.

Demir Perde

İnsanlar ve ekmek

Son günlerde komünist rejimlerin hüküm sürdüğü memleketlerde olup bitenler, sadece hürriyet aşığı milletlerin bu uğurda giriştikleri kahramanca mücadeleler yüzünden değil, bit zamanlar çok sevgili toplayan bir iktisadî düzen fikrinin iflâsa yüz tuttuğunu göstermesi bakımından da ehemmiyetli sayılmalıydı. İtibarını kaybeden bu doktrinin adı, komünizm idi.

Komünizm, insanlara daha çok saadet, daha çok refah sağlayacağı iddiası ile ortaya atılmış bir iktisadi görüştü. Yeryüzünde iki sınıf insan vardı: Çalışanlar ve hazır yiyiciler.. Dünya nüfusunun büyük çoğunluğu birinci kategoriye giriyordu. Bunlar durup dinlenmeden çalışıyorlar, mal ve hizmet istihsal ediyorlardı. Bütün bu didinme karşılığında ellerine geçen ücret, istihsal ettikleri mal ve hizmetler tutarının çok altında kalıyordu. Daha doğrusu ücretleri ancak hayatta kalmalarını mümkün kılacak bir seviyede idi. İstihsalden bu asgarî ücret çıktıktan sonra geriye kalan miktarı hazır yiyiciler alıyorlardı. Toprak sahibi "rant" diyor alıyor, sermayedar "faiz" diyor alıyor, müteşebbis "kar" diyor alıyor, Bunlar kazanılmamış, hak edilmemiş gelirlerdi. Bu durum işçinin emeğinin, alınterinin sömürülmesinden başka birşey değildi.

Temel bu olunca, bu temel üstüne çıkılacak yapının nasıl olması gerektiği noktasında uzun boylu düşünmeğe yer yoktu. Maksat hazır yiyicilerin, çalışanları sömürmesini önlemekti. Bunun da en kestirme, en doğru yolu hazır yiyicilerin çalışanları sömürmelerini mümkün kılan vasıtaları onların elinden devlet kuvvetiyle almak, cemiyete yani devlete mal etmekti. İstihsal vasıtalarının devletleştirilmesi, hususî mülkiyetin inkârı bu hedefi güdüyordu.

Böylece toplum içindeki mülk sahibi, sermayedar, müteşebbis gibi "parazit"ler yok olacak, çalışanlar emeklerinin tam karşılığını alacaklar, cemiyet adalete, güvenliğe kavuşacaktı.

Zaten komünist sistemden başka bir sistemin dünya durdukça yaşayacağına inanmak için çocuk olmak lâzımdı. Kapitalist sistem -yani istihsal vasıtalarının daha çok fertlere ait olduğu, iktisadî organizasyonun piyasa ve fiat mekanizması yolu ile sağlandığı iktisadi düzen - son demlerini yaşamakta idi. Zaman zaman kendini gösteren iktisadî buhranların ilk sorumlusu bu kapitalist sistemden başkası değildi. Fakat kapitalist sistemin can düşmanı da bu buhranlardı. Gün gelecek kapitalist sistem kendiliğinden yok olacaktı.

Katıksız sosyalizmle kapitalizm arasında yer alan hürriyetçi sosyalizmin de uzun ömürlü olmayacağı şüphesizdi. Bugün birçok memleketin rağbet ettiği bu sistem kapitalizm ile komünizm arasında bir merhaleden başka bir şey değildi.

Hürriyetçi sosyalizm ile kapitalizm kendiliklerinden ortadan kalkacaklarına göre dünya durdukça yaşayacak tek sistem komünizm olabilirdi. Çalışanlar birgün hazır yiyicilere mutlaka boyun eğdireceklerdi. Bu,

hakkın bir tecellisi olacaktı. Zaten bugün dünyanın iktisaden geri kalmış memleketlerinin kalkınmaları için de en iyi yol gene komünizm idi. Devlet bütün iktisadî hayatı düzenliyecek, herkesten kabiliyetine göre iş isteyecek, herkese ihtiyacına göre pay verecek, zaten sınırlı olan iktisadi kaynakların israf edilmesini kesin olarak önleyecekti.

Komünizmin iktisadi cephesi kısaca buydu. Sıra siyasi cephesine geliyordu. Demokrasi yolu ile komünizme gitmek çok zordu. Çünkü sosyal hayata hazır yiyiciler hâkimdiler. Bunların elinde maddi, manevi büyük imkanlar vardı. Seçim mekanizmasına istedikleri gibi kumanda ediyorlar, istemedikleri kimselerin parlâmentolara girmesini, hükümet içinde vazife almasını önlüyorlar, hiç değilse güçleştiriyorlardı. Bu yüzdendir ki işçilerin hazır yiyicilere hâkim olmaları için gerekli biricik yol işçi ihtilâli idi. Böyle bir ihtilâl sonunda kurulacak yeni düzen de hiç şüphesiz batılı demokrasiden çok başka olacaktı. Yeni düzene karşı gelebilecek bütün kuvvetler ezilecek, bütün sesler kısılacaktı. Seçim sistemi belki mevcut olacaktı. Fakat karşısında bir tek partiden başkasını göremeyen seçmen için "seçmek" diye bir şeyin yeri olabilir miydi? Parlâmento olacaktı. Ama idarecilere istikamet verecek, onları murakabe edecek bir kuvvet olamayacak, tam tersine, belki de idareciler ona kumanda edecekti. Basın hürriyetine yer yoktu. Gazeteler emirle yazacaklar, dünyada olup bitenlerin ya hiç sözünü etmeyecekler, ya da istedikleri gibi - yani rejime uygun şekilde - yorumlayacaklardı. Düşünceye gem vurulamazdı ama, onun belirtilmesine engel olmak çok kolaydı. Düşündüğünü yazmak, düşündüğünü söylemek yasak olacaktı. Ancak rejimi övmek için kilolarca mürekkep harcamakta her yazar serbest, ancak rejimi övmek için, her vatandaş gırtlağının bütün gücünü kullanmakta hür olabilirdi. Batı demokrasilerindekine benzer bir radyo, korkunç bir şeydi. Bu bakımdan ona da yer yoktu. Adalet ve idare çarkları merkezin emrinden kıl kadar şaşamazlardı.

İnsanlar bütün bunların kendilerine sağlayacağı menfaatları ilk anda göremezlerdi. Gerçekleri, görüp anlamaları zaman işiydi. Bu yüzdendir ki komünizme karşı cephe almaları mümkündü. Bunu önlemek, komünist düzeni kurup yaşatmak için yukardaki siyasi düzenin, büyük ölçüde, baskı ile desteklenmesi gerekecekti. Bu maksatla gizli polis teşkilâtları kurulacak, bu maksatla o teşkilât ortalığa dehşet saçacaktı. Karşı düşüncede olanlar insafsızca ezilecek, eziyete uğrayacak, yok edilecekti. Ferdin ne değeri olabilirdi? Fert varsa toplum için vardı. Topluma karşı gelen ferdi toplum yok edecekti.

Zaten demokrasidir, hürriyettir, haktır, hukuktur diye zırvalayıp durmanın ne mânası vardı? Bütün insan davranışlarının temeli iktisadi idi. Bütün sosyal hadiselerin kaynağı iktisadî idi. İnsan için tek hedef daha fazla maddi imkâna kavuşmak, daha iyi evde yaşamak, daha iyi yemek, daha İyi giymekti. Bunlara kavuşuldu mu, saadete de kavuşulmuş demekti.

Dünya sosyalizminin öncüsü Rusya kırk- yıldır, bu yoldaydı. Kırk yılda çok şey değişmiş olmalıydı. Hürriyetin adını bile duymamış nesiller, kırk yılda elde edilmiş olması lâzım gelen muazzam gelişmenin meyvalarını zevkle yiyor olmalıydılar.

Halbuki durumun hiç de öyle olmadığını anlamak için sadece "Demirperde"nin mevcudiyeti bile yeter bir delildi. Hakikaten Rusya bugün dünyanın ikinci sanayi devleti idi. İstihsalinin kırk yıl öncesine göre çok büyük ölçüde arttığı şüphesizdi. Bu artıştan herkes ihtiyacına göre bit pay aldığına, hak, hukuk, hürriyet gibi boş sözlerin de fertler için mânası olmadığına göre neden Rusya "mesut insanlar cennetinin" kapılarım dünyanın "bahtsız" insanlarına açmak istemiyordu ?

Çünkü komünizm, bütün diktatörlükler gibi, ancak silâh zoru ile ayakta duran bir düzen olmaktan ileri gideme misti. Belki işçi sınıfı toprak sahibinin, sermayedarın, müteşebbisin boyunduruğundan kurtulmuştu ama bu defa boynuna daha amansız bir boyunduruk takılmıştı: Beki hazır yiyiciler ortadan kalkmış, fakat toplumdaki ikilik yaşamağa devam etmişti. Çünkü bu defa çalışanlarla sömürenler yerine, idare edilenlerle idare edenler ikiliği geçmişti. Eski düzende emeğinin bir kısmını başkalarına kaptırdığı için bahtsız olduğu ileri sürülen işçi sınıfı bu defa hem emeğini, hem hürriyetini, insanlık gururunu üstelik hem de canını idare edenlerin emrine vermek zorunda kalmıştı.

İşte son zamanlarda Orta ve Doğu Avrupada ortaya çıkan kanlı hadiseleri bu dununun sonucu olarak mânalandırmak yerinde olacaktı. İşçi devletine karşı ayaklananların gene işçiler olması pek çok kimse için bir ders olmalıdır. Ne Poznan ilktir, ne de Macaristan son.. Macaristan çok kanlı, fakat o kadar da canlı bir ibret dersi vermiştir ki artık insan için maddeden başka herşeyin hiçbir şey olduğunu samimi olarak savunmak, "K ve B" için bile mümkün olmıyacaktır.

Orta Doğu

Tıkanan Kanal

Orta Doğu hadiseleri bir kere daha gösterdiği gibi bu bölge, dünya iktisadiyatının en ehemmiyetti damarlarından biriydi.Bunun askeri sebebleri, İktisadi sebebleri vardı. İktisadî sebeblerin başında da bölgenin petrolce zengin oluşu geliyordu. İngilterede ve öteki Avrupa memleketlerinde kömür damarları gün geçtikçe azalmakta, kömürün yerine yavaş yavaş petrol geçmekteydi. Orta Doğu dünyanın ikinci derecedeki petrol müstahsiliydi. Bugün birincilik Birleşik Amerikadaydı. Fakat yarın iş tersine dönecekti. Çünkü Orta Doğudaki bilinen petrol ihtiyatı dünya petrol ihtiyatının dörtte Üçünü teşkil ediyordu.

Batı Avrupanın petrol ihtiyacının dörtte üçünü Orta Doğu sağlıyordu. Bu miktarın yarıdan fazlası tankerlerle Süveyş Kanalından geçiyor, geri kalanı da borulardan Doğu Akdeniz limanlarına sikiyordu.

İngilterenin petrol ihtiyacını daha çok Arap yarımadasının doğu kıyısındaki Küveyt karşılıyordu. Bölge-

deki bilinen petrol ihtiyatlarının %30 dan fazlası buradaydı. Geçen yıl 20 milyon ton ham petrol, yani İngiltere ihtiyacının %75'i Süveyş Kanalından geçmişti.

Petrol, Orta Doğu memleketleri için de çok önemli bir rol oynuyordu. 1955 yılında petrol gelirlerinin 1 milyar doları bulduğu tahmin edilmişti.

Gene tahmin edildiğine göre, geçen yıl millî gelirlerde petrolün tuttuğu nisbet İran ve Suriye için onda bir, Irak için üçte bir, Suudî Arabistan ve Bahreyn için yarıdan, Kuveyt için de %90'dan fazlaydı .

Petrolleri yüzünden bu kadar mühim olan bu bölge, Süveyş Kanalı sayesinde büsbütün kıymetleniyordu. Avrupanın iktisadi bayatı büyük ölçüde kanala bağlıydı. Kanaldan sadece petrol geçmiş olsaydı dahi bu bağlılık kıymetinden birşey kaybetmezdi. Üstelik daha başka bazı maddelerin de takip ettiği yol, gene Süveyş Kanalından geçiyordu. Geçen yıl Kanaldan geçen yük miktarı 118,5 milyon ton idi. Bunun %65'ini petrol ve petrol mahsulleri teşkil ediyordu. Geri kalanı ham, mamul ve yarı mamul maddelerdi.

İngiltere ile Fransa Mısıra tecavüz ederlerken Süveyş Kanalını açık tutmanın hayati ehemmiyeti üzerinde ısrarla durmuşlardı. İngiltere Başbakanı Eden, bunun İngiltere için ifade ettiği mânayı tekrar tekrar belirtmişti.

Kanal meselesi İngilterenin Orta Doğu ile yakın alâkasının başlıca sebeplerinden biriydi. Orta Doğunun stratejik durumu yanında, iktisadi bakımdan büyük ehemmiyet taşıması, Nâsır'ın prestijinin artışı karşısında İngiltereyi telâşlandırıyordu. Nasır Orta Doğudaki İngiliz nüfuzuna son verebilirdi.

- İngiliz prestiji kırıldıkça Nasırın yıldızı parlayacaktı. Bu ise Nasırın şiddetle aleyhinde bulunduğu Bağdat Paktının zayıflaması ve belki de İngiltere ye petrol sevkiyatının durması, İngiltereye büyük gelir sağlayan yatırımların arkasının kesilmesi demekti.

İngiliz, Fransız birliklerinin Mısıra girişlerinin arkasındaki iktisadî sebebini bunlardı. Ama harekât ilk anda gene iktisaden menfî neticeler vermişti. Batan gemiler kanalı tıkamıştı. Selâhiyetlilerin söylediğine göre kanalın yeniden gemilere yol vermesi birkaç ayı bulacakta. Bu devrede gemiler Ümit Burnundan dolaşmak torunda kalacaklar petrolün maliyeti yükselecekti. İngiltere ile Fransanın Mısıra tecavüzü üzerine bazı petrol tesisleri, bu arada Doğu Akdeniz limanlarına petrol akıtan borular yer yer tahrip edilmişti. Bu durum Birleşik Amerika ve Venezüella petrollerine karşı Avrupanın talebini yükseltecekti. Geçici bir zaman için Avrupa memleketlerinde petrol sıkıntısı çekilmesi, vesika usulü gibi çarelere baş vurulması beklenebilirdi.

K İ T A P L A R

HİKAYE DEFTERİ

(Tertipleyen Vasfi Mahir Kocatürk. Buluş Yayınevi. Sonhavadis Matbaası, Ankara 1956. 322 sayfa, 250 Kr.)

Dede Korkut'tan günümüze kadar Türk edebiyatından seçilmiş hikâyeleri bir araya toplıyan 322 sayfalık bu kitapta 38 yazarın 40 hikâyesi yer alıyor.

Hemen kaydetmek gerekir ki "Hikâye Defteri" adlı kitabı ile Vasfi Mahir Kocatürk, bugüne kadar Türk edebiyatına yaptığı büyük hizmetlerin yanına yeni bir hizmet daha katmıştır. Vasfi Mahir Kocatürk gençlik çağını arkalarda bırakmış pek çok edebiyat öğretmeninde olmıyan bir ileri görüşlülükle kitabında dünün hikayecilerine olduğu kadar, günümüzün hikayecilerine, hatta günümüzün en genç hikayecilerine bile yer vermiştir.

Böyle yalnızca hikâyeleri ve hikayecilerin adlarım sıralayan bir hikâye antolojisi hazırlamak bir bakıma çok kolay bir iştir. Nihayet muhtelif dergileri ve kitapları karıştırıp onlardan hoşa giden hikâyeleri bir araya getirmenin çalışma ve hazırlık bakımından bir güçlüğü yoktur. Bunun içindir ki, Kocatürk'ün yaptığı kolay bir iştir. Ama yapılan işi mühimsemeden bir kenara atmak da doğru değildir, Herşeye rağmen "Hikâye Defteri" taa Dede Korkuttan bu yana hikâyeciliğimizin geçirdiği istihaleyi derli toplu ve bir arada gösteren bir kitap olarak kütüphanelerimizde yer alacak değerdedir.

Gönül isterdi ki, Vasfi Mahir Kocatürk bu kitabın üstünde biraz daha dursun. Hikayecilerden yalnız birer hikâye ile birer imza alacağı yerde, işi biraz daha geniş ölçüde tutup bazı hikayecilerden bir yerine iki, hatta üç hikâye alsın, hikayecilerin şahsiyetlerini, sanat değerlerini belirten notlar koysun, dünün ve bugünün hikâyelerini ve hikayecilerini mukayese etsin.. "Hikâye Defteri"ni okuyanlar da yalnızca peşpeşe sıralanmış hikâyeleri okumakla iktifa etmesinler.

"Hikâye Defteri"ne hikâyeleri alınan hikayeciler şunlardır: "Dede Korkut, Mehmed oğlu Mustafa, Şeyhzade Ahmet, Lâmi, Nergisi, Aziz Ali, Ahmet Mitat, Samipaşazade Sezai, Halid Ziya Uşaklıgil, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ömer Seyfettin, Halide S» dip Adıvar, Refik Halit Karay, Yâkup Kadri Karaosmanoğlu, Reşat Nuri Güntekin, Peyami Safa, Ercümend Ekrem Talu, F. Celâleddin Göktulga, Memduh Şevket Esendal, Sait Faik, Bekir Sıtkı, İlhan Tarus, Kemal Bilbaşar, Samim Kocagöz, Orhan Kemal, Haldun Taner, Orhan Hançerlioğlu, Muzaffer Hacıhasanoğlu, Oktay Akbal, Sabahattin Kudret Aksal, Yaşar Kemal, Faik Baysal, Ümran Nazif; Tarık Buğra, Vüsat O. Bener. Nezihe Meriç, Tarık Dursun K, Muzaffer Buyrukçu..

Kültür Ordusu Teorisi veya, Biyolojik Sosyal Muvazene Plânı

(Ahmet Şekûri Ataman'ın araştırmaları. Vatandaş Matbaası - Adana, 1956. 15S sayfa, 200 Kuruş)

Bu eserin "ilmî" derinliği altında insanın ezilip gitmesi işten bile değil!. Tarih - Coğrafya ve Yurttaşlık bilgisi öğretmeni olan müellif kitabının adından da anlaşılacağı gibi ortaya yep yeni bir teori atıyor. Bu teoriye göre askere alınan vatandaşların hizmetleri bir yıl uzatılır, bu bir yıl için er başına 2500 lira ücret verilirse, bir yılda 40 bin kişiye ödenecek 100 milyon Ura ile bayındırlık sahasında bes yılda yapılacak iş bir yılda elde edilebilir.

Gene yazarın dediğine göre "Liberal teşebbüslerin kâr ve zarar mülâhazasından ötürü yapamıyacağı, mahalli resmi müesseselerin de halkın maddî yoksulluğundan yapmaya yanaşmadıkları yüzlerce imar işleri vardır ki Kültür ordusu asıl onların yapılmasını omuzlarına almakla ve ayni zamanda bu faaliyetinin neticesi olarak iş sahaları yaratmakla halkın ve memleketin kalkınmasına yardımda bulunacaktır".

Son sayfalardan, birinde de şu net var: "1901 senesinden beri Nobel armağanları dağıtılmakta olan Dünya Kapitalizmi sosyal sisteminin hakim olduğu şu yirminci asırda ne harp ortadan kalkmış ve ne insanlık sulh ve refaha kavuşmuştur. Kabahat Dünya Kapitalizm sisteminin tezadlı bünyesindedir. Dünya Kapitalizm sisteminin bozuk bünyesi yarine ayrı sosyal sistem tatbik edilmedikçe asırlar geçse dahi dünyada sulh olmıyacak, insanlık refah ve saadete nail olamıyacaktır. Harp afetini yer yüzünden kaldıracak, Dünya Milletlerini ebedi sulh ve refaha kavuşturacak sosyal sistem, benim ortaya sürdüğüm ve tatbikini istediğim Kültür Ordusu Teorisi sistemi olacaktır. 1955 yılı Nobel armağanının hakiki sulhu temin edecek kıymette olan sosyal eserim yüzünden bana verilmesi icap eder."

Geçen hafta gazetelerde bu yıl için Nobel sulh mükâfatının verilmeyeceğine dair bir haber vardı. Öyle sanıyoruz ki "Kültür Ordusu Teorisi"ni ortaya atan Ahmet Şekûri Ataman'in bu eseri, Nobel mükâfatım tevzi edenlerin eline geçmemiş..

Ankara

Bir eksiklik

Ankara çalışan kadınların sevdiği bir şehirdir. Mesafeler yakın, bürolar sık ve temiz, herşey insanı çalışmaya teşvik edicidir. Her semtin çarşısı, pazarı vardır. Çalışan kadın vine dönerken, zahmetsizce alışverişini yapabilir. Hele son zamanlarda Yenişehirde açılan büyük pasajlar, bu civarda oturanları sık sık Ulus'a inmek külfetinden de kurtarmıştır. Ev kadını çocuğunu sezdirirken ve çalışan kadın bir öğle tatilinde rahat rahat vitrin seyredip ihtiyaçlarının büyük bir kısmım temin edebilir..

İnsan bu vitrinlerde en çok şık, zarif, elverişli, güzel hazırelbiseler, pratik bluzlar, etekler, şık teferruatlar arar. Ankara gibi herkesin faal olduğu, modern temayüllü bir şehirde hazırelbiseciliğin mühim bir ihtiyaç olduğu aşikârdır. Kadın daima süsü sever, süslenmek onun için zevkli bir vazifedir. Ancak kadının faaliyet sabası genişledikçe giyim için hasredeceği zaman da azalır. Dükkân dükkân dolaşıp kumaş aramak, terzi peşinde koşmak işi az olan kadın için belki bir zevktir ama faal 'kadın için çabucak bir külfet oluverir. Zevkle hazırlanmış, temiz dikişli hazırelbiseler bu faal kadının hayalidir. Ne yazık ki hazırelbisecilik henüz arzu edilen seviyeye ulaşmış olmaktan çok uzaktır. Bu iş için Ankara Kız Enstitüsünde açılması beklenen şube bir türlü faaliyete geçememiştir. Halbuki memleketin hazırelbiseciliğe ihtiyacı vardır. Zevkli bir hazırelbisecilik Türk kadınına lüksten uzaklaşıp, temiz, pratik sade ve güzel giyinmeyi, kolayca şık olmayı öğretecektir.. Bu iş için mütahassıs elemanları yetiştirecek en selâhiyetli yer ise şüphesiz sanat enstitüleridir.

Birkaç adım

Buna rağmen Ankarada hazırelbisecilik yolunda bazı adımlar atılmış ve bunda bazı muvaffakiyetler kaydedilmiştir. Teşebbüsü yapan kadınlardır ve bu husus, alâka çekicidir. Çünkü bugüne kadar hazırelbisecilik seri halinde, gayet zevksiz imalâtlar çıkaran birkaç tüccarın elindeydi. Ankaradaki teşebbüsler ise Türkiyedeki hazırelbiseciliğe yepyeni bir hava, ince bir kadın zevki ve sanat kaygusu getirmiştir. Tabiî bugün için bn endişe ancak imkânlar nisbetinde tatmin edilebilmektedir. Fakat netice hakikaten ümit vericidir. Müteşebbis kadınlar tarafından açılan bu moda. evleri -küçük çapta- Paristeki "Boutique" sistemini hatırlatmaktadır. Bunlarda sık sık tekrar edilmeyen birkaç *güzel* elbise, birkaç manto, bâzı şık aksesuarlar bulmak kabildir. Bu arada Canan moda salonu mevsime gayet şık, zarif ayakkabılar, şeker gibi tatlı renkli kadife şapkalar, güzel mantolarla girmiştir.

Harem'de en cok nazarı dikkati celbeden, temiz dikişli spor ve fantezi mantoların, kokteyl elbiselerinin sanatkârane biçimleridir. Bunların Paris mulajları üzerine biçilerek hazırlandığı derhal farkedilmektedir. Elbisesinin tek düğmesini kaybeden müşteri eteğinin ucunda ihtiyat düğmeyi dikilmis görünce ne çok sevinecektir. Uzun eldivenle giyilecek kısa kollu beyaz mantonun kumaş astragandan yapılmış büyük bir eşarp yakası vardır ve istenildiği zaman kullanılabilir. Pelerin hissi veren kollu bir tayyör ceketi tam 1956 damgasını takmakta ve Fransız modelleri üzerine biçilmiş yerli taftalarımız, bilhassa dikkati celbetmektedir. Beyaz zemin üzerine çiçekli bir pazen elbiseye gelince, bunu sıcak sobalı odasında giyinecek olan kadın, misafirlerine çiçekli bir yaz gününü hatırlatacaktır. Pazen, ustalıklı kuplarla hazırlanmış mulajlar üzerine biçilince bambaşka bir görünüş elde etmektedir. Bugünkü zihniyete göre de ucuza mal edilmiş şık bir elbise sahibine, pahalıya mal olmuş bir elbiseden

Bir Hayal

Jale CANDAN

Hayal bu ya, bazan çocuklarımın çocuklarının çocuklarının bizim şu iftihar ettiğimiz medeniyetimiz hakkında neler düşüneceklerini tasavvur etmek isterim. Kıyafetini, hatta saçlarının şeklini gözümün önünde canlandıramadığım bir küçük torun, dekorunu tahayyül bile edemediğim bir evde annesine şu acayip suali sorar:

"— Kuzum anneciğim, eski insanların birbirlerine düşman oldukları, birbirlerini öldürmek için silahlar yapıp birbirlerine saldırdıkları, toprak veya menfaat muharebelerinde eh Çok adam öldürenin en çok nisan kazandığı, kahraman addedildiği doğru mudur?. Küçük devletlerin ıstırap çektiği, dalma bir kuvvetlinin baskısı altında ezildiği, kuvvetin hakka galip geldiği bir hakikat mıdır?"

Anne, şeklen hiç te kendime benzetemediğim fakat his bakımından tıpkı benim gibi olacağını düşündüğüm anne, bu sualin karşısında ürperir ve:

"— Eski insanlar vahşi idiler yavrum, der. Medeniyetimiz bu gaddar hareketlere çoktan son vermemiş olsaydı bugün ben de bel ki o kadar emekle büyüttüğüm sizleri harbe yollıyacak, belki arkanızdan ağlıyamıyacaktım bile.. Ama hamdolsun bugün artık herşey düzeldi. Devletler arasındaki anlaşmazlıklar muharebe meydanlarında değil, sulh masasında hallediliyor. Bugün hak kuvvete hâkimdir ve insanlara hükmeden yegâne kuvvet adil kanunlardır".

Anne ciddi ciddi konuşurken hayalimdeki çocuk elindeki acayip bir makine ile oynamaya başlar. Onun için insan öldürmek, onun için hak sizlik etmek veya haksızlığa uğramak öylesine uzak şeylerdir ki, annesinin üzüntülü haline bile bir mâna veremez. Hayal yavaş yavaş gözlerimin önünden silinir. Onun yerini bugünkü realite, radyo haberleri, gazete manşetleri alır. Bütün bunların hayalimle alay eden bir halleri vardır: "— Bırak şu fasafisoyu! Dünya böyle gelmiş, böy le gidecektir.. Çocuklusunu hatırla. Tarih dersinde, kale muharebelerini okurken, kızgın zeytinyağ ile haşlanan biçarelerin hayali seni nasıl dehşete düşürürdü.. Şimdi Atom çıktı. Hiç tasavvur ettin mi bunu?." der gibi karşıma dikilirler.

Bazan realite o derece kötü, havadisler o derece ümit kırıcıdır ki güzel hayalimi içimde çok uzak bir köşeye iter, susarım. Fakat ona inanırım. Madem ki kuvvetin bütün ezici kudretine rağmen hak mücadelesi halen mevcuttur ve herzamandan daha kuvvetlidir, şu hâlde O birgün ergeç herşeye hâkim olacaktır. Madem ki bir Macar ihtilâli çıkmış ve bütün bir insanlığın kalbini peşinden sürükliyecek bir efsane yaratmaya bu derece yaklaşmıştır, içimizdeki güzel hayalleri artık istediğimiz gibi besleyebiliriz.

Yalnız hayal kurarken, bu hayale ulaşmanın pratik yolunu bulmak, bu yolda yürümek te şarttır. Eğer bugün dünya aradığı sulha ve saadete kavuşamamışsa, bu muhtelif topraklarda yaşayan muh telif insanların özlenen bir fikir seviyesine ulaşamamasından doğmaktadır. Çabucak kandırılabilecek büyük insan kütleleri mevcutken dünyanın sulha kavuşmasına imkân mı vardır?. Bir harbi önlemek için yapılan her yeni harp, bir yenisine yol açarken, insan fikrine kıymet veren, ferdi yükselten Demokrasi de var kuvveti ile dünyaya yerleşmektedir. İşte insanlığın ümidi budur ve hepimizin yolu bu olmalıdır. Çünkü her annenin, her insanın kalbinde yatan o inanılmaz hayale bizi kavuşturacak yol budur.

Bir kavganın başlangıcı: Kıyafet tetkiki
Karşı tarafı anlamaya çalışınız!

birkaç misli fazla hayranlık kazandırmaktadır. Bursa ipeklisinden gayet elverişli fiatlara maledilmiş tiril tiril tiril, şömizye buluzlar da bugünkü Türk kadınını "Harem"den büroya götürecektir..

Terbiye

Düşünme sanatı

Gerek iş hayatında, gerek aile hayatında birçok anlaşmazlıkların muhakeme bozukluklarından ileri geldiği inkâr edilmez bir hakikattir. Ama hangi tarafın muhakemesi bozuk, hangi taraf haklıdır, bunu kestirmek cidden müşkül, âdeta imkânsızdır. Çünkü umumiyetle hiçbir taraf bariz şekilde kabahatli değildir. Muhakeme bozukluğu daha doğrusu yanlış muhakeme o kadar çok rastlanan birşeydir ki, adeta umumileşmiştir. Herkes kendisini haklı görür ve kimse karşı tarafın görüş zaviyesinden bir defacık olsun bakmayı kabul etmez. Bunun için de insanlar kolay kolay hatalarım göremez, dar bir muhakeme labirenti içine kendi kendilerini hapsederler. Bu yüzden birçok meseleleri yanlış görür, tek cepheli bir fikir dünyasında yaşar ve bazen bu yüzden istikballerini mahveder, fikri sabitlere kapılır ve ekseriya bedbaht olurlar.

İnsanlığın meyyal olduğu muhtelif yanlış kanaatlerden kurtulması için elzem olan şey üstün bir kabiliyet ve üstün bir zekâ değildir. Bazı basit kaideler insanı her yanlışlıktan değilse de, birçok yanlışlıklardan koruyabilir. Muhakemeyi devamlı bir jimnastiğe tabi tutarak, onu keskinleştirmek zannedildiği kadar zor değildir. İyi işliyen bir muhakeme mekanizması ise hayattaki muvaffakiyetin, aile saadetinin en birinci şartıdır.

Tecrübelerden istifade

Yanlış düşünmemek ve yanlış hareket etmemek için insanın en büyük yardımcısı şüphesiz kendi tecrübeleri olduğu kadir diğer insanların geçirmiş olduğu tecrübelerdir. Bir insan fikrine ne derece kıymet verirse versin, eski tecrübelerden, müşahadelerden istifade edecek kadar bunlardan şüphe edebilmelidir. Dikkat ve müşahede ile, bariz şekilde meydana çıkacak birçok yanlışlıklarımız vardır ki sırf herşeyi çok iyi bildiğimizi zannettiğimiz için bu bariz hakikatleri bile Közden kaçırırız. İşte kadınların erkeklerden daha az dişleri olduğunu ileri süren Aristotleun durumu! Şayet o bu iddiada bulunmadan karısının ağzını açıp dişlerini saymasını akıl etmiş olsaydı bu hataya düşmesine imkân mı vardı? Fakat Aristotle bu zahmete katlanmamıştı. Çünkü fikrinden emindi. Tarih aynı ihtiyatsız ve budala inatla kanaatlerine bağlanmış nice isimle doludur. Hataların en büyüğü kıyaslamalara, müşahedelere, geçmiş tecrübelere yer veremiyecek bir kanaat" taassubunun eseridir. Kuvvetli inançlar, ancak şüphe devrin deki dikkat ve müşahadeleri muvaffakiyetle geçiren inançlardır.

Kendini tanımak

İnsanlar birçok vaziyetlerde şiddetli reaksiyon gösterir ve kendi kanaatlerine zıt fikir ileri sürenlerin kaz şısında sinirlenir, ne yapacaklarım bilemezler. Muhakemesini keskinleştirmek, onu yeni dünya görüşlerine intibak ettirmek isteyen bir kimse herşeyden evvel kendi temayüllerini, zaaflarını ve kanaatlerinizi zayıf taraflarım tanımalıdır. Şayet sizinkilere zıt fikirler sizi sinirlendirebiliyorsa, hatta bu yüzden bazen hiddete ve şiddete kapılabiliyorsanız, hiç şüphe etmeyiniz ki tahtelşuurunuzda bazı şüpheler mevcuttur ve ileri sürdüğünüz fikirlerden siz kendiniz de kâfi derecede emin değilsinizdir. Kasıl mı diyeceksiniz? Fakat bu sualin cevabı gayet basittir. Eğer birisi karşınıza çıkar da, meselâ size kutupların hattıüstüva üzerinde olduğunu söylerse veya iki ile ikinin beş ettiğini iddia ederse bu kimseye acırsınız değil mi? Herhalde yanlış düşündüğü için ona sinirlenmek, hiddete ve şiddete kapılmak aklınıza gelmez. Çünkü bilginiz ne kadar az olursa olsun kutupların hattıüstüva üzerinde olamıyacağından eminsinizdir ve grene eminsinizdir ki iki ile iki dört eder.

Demek ki fikir değişiklikleri karşısında sinirlendiğiniz anda, fikirlerinizi kontrol etmek zaruretiyle karşılaşırsınız. Böylece onun sakat ve zayıf taraflarını da bulmuş olur ve bunları kabul ederek, daha çok kuvvet kazanmış olursunuz.

Zıt fikirler

Kanaat ve fikir taassubundan kurtulmanın en iyi çarelerinden biri de size yabancı muhitlerde hüküm süren kanaatlardan haberdar olmaktır. Sizinkilere zıt kanaatleri derhal benim semeniz elbette mümkün değildir ve ihtimal bu pek arzulanacak birşey de sayılmaz. Ama sizinkilere zıt fikirler besleyen kimselerden kaçacağınıza zaman zaman onlarla temas temin etmeniz, sevdiğiniz gazeteyi okurken fikirlerinize muhalif bir başka gazeteyi de takip etmeniz, bol bol seyahat etmeye çalışmanız muhakemenizi keskinleştirmek bakımından gayet mühimdir. Şayet başka memleketlerde karşılaştığınız fikirler size acayip geliyorsa muhalif gazetelerdeki iddialar sizi güldürüyorsa, bazen onları tehlikeli buluyorsanız karşı tarafın da sizin içte tıpkı aynı şeyleri düşündüğünü bir kerecik olsun hatırlayınız ve biraz daha müsamahakâr olunuz. Zaten bunu düşünebilmek bile derhal fazla sinirinizi önleyecektir. Hele karıkoca kavgalarında ve aile geçimsizliklerinde karşı tarafın ne düşündüğünü anlamaya çalışmak davayı derhal yarıyarıva halledebilir. Her iki taraf ta kendine göre haklı, kendine göre haksız, kendine göre bedbaht değil midir?

Bir jimnastik

Muhakemesini keskinleştirmek istiyen bir kimse ona jimnastik yaptırmak zaruretindedir. Bunun için muhtelif inançları, kanaatleri, görüşleri tanımaya çalışmak, gezmek, oku-

mak dinlemesini bilmek lâzımdır. Aynı meseleyi iki zıt zaviyeden görmeye çalışmak fikir değiştirmek irin değil, fakat fikir taassubundan kurtulmak için şarttır. Meselâ dünyanın neresinden gelirse gelsin, her insan, kendi ırkının, kendi milletinin üstünlüğüne inanmağa meyyaldir. Bunun için bazı iddialarda bulunabilir, boş bir gurura, mutaassıp bir inanca kapılabilir. Her insanın kendi milleti için bunu böyle kabul ettiğini düşünecek olursak meselenin gülünçlüğü kendi kendisine ortaya çıkar. En üstün millet diye birşey yoktur. Her milletin bazı çok büyük meziyetleri ve bunların yanında bazı kusurları vardır.

Bunun gibi, on kadından ve on erkekten dokuzu kendi cinsinin daha mükemmel olduğunu iddia eder. Meselâ erkekler dünyadaki en büyük âlimlerin, ediplerin, tanınmış adamların erkek olduklarını iddia edebilirler ama aynı şekilde kadınlar da çıkıp ekseri büyük canilerin, büyük düzenbazların erkek olduğunu ileri sürebilirler. Bu iddialarda her iki taraf ta haklıdır.

Bir insanın aynı meseleyi muhtelif zaviyelerden görebilmesi için kendisini bir fikir jimnastiğine alıştırması şarttır. Meşhur Gandi sanayi ihtilâline düşmandı. O tren yollarını, gemileri, makineleri tahrip etmek isterdi. Elbette ki siz onun gibi düşünemezsiniz ama hiç onun neden böyle düşündüğünü düşünmeyi düşündünüz mü?. Şu halde sanki o karşımada imiş gibi yapınız.. Ona medeniyetin nimetlerinden bahsediniz ve onun yarine kendi iddialarınıza itirazlarda bulununuz.. Neticede onun gibi düşünmiyeceksiniz ama onun da haklı olduğu bazı noktaları tespit edip, fikirlerinizde daha az mutaassıp olacaksınız.

Ayni jimnastik pekâlâ günlük hayata da tatbik edilebilir. Meselâ siz bir kadınsınız ve o sabah kocanıza içerlemiş durumdasınız. Tam kapıdan çıkarken, akşama buluşup bir nikâha gideceğinizi size hatırlatmıştır. Bunda kızacak birşey yoktur tabii. Fakat mesele böylece kapanmamıştır ki.. Meselâ fazla acık veya kapak, fazla süslü veya fazla ciddi giyinmemenizi tembih etmiş sonra kaçmıştır. Allah tan da sıvışmıştır. Çünkü onunla ayna kanaatte olmadığınız aşikârdır. Bütün *gün* ne derece haklı olduğunuzu düşünüp kendinizi yiyeceğinize, onun da, kendi cephesinden, neler düşündüğünü hiç tasavvur etttiniz mi ? Hatta o yokken onunla münakaşa etmeyi hic tecrübe ettiniz mi?.. Haklı çıkacağınız muhakkaktır tabii.. Yalnız belki bir iki noktada sizi biraz olsun yumuşatabilecektir ve bu muhakeme jimnastiği başbaşa kaldığınız zaman birçok şeyleri değiştirebilecek, hiç olmazsa sizi daha sükûnetle fikir müdafaasına hazırlıyabilecektir.

Muhakeme jimnastiği bizim gibi düşünmiyenlerin düşüncesini anlamaya çalışmaktır.

A modası - H modası
Ah!. Ah!.

Moda

Dior'un sırrı

Bugün Dior, en aşağı Amerika Cumhur başkanı ve Marilyn Monroe kadar meşhur bir şahsiyettir'. Belki de onun ismini bilenler,' diğerlerinin ismini bilenlerden çok daha fazladır. Dior dikiş sahasındaki büyük muvaffakiyetim birkaç sene içinde kazanmış ve dünyaya nam salmıştır. Pariste onun gibi meşhur birçok büyük terzi olduğu halde, acaba Dior neden bu kadar popüler olmuştur?. Dior'un sırrı nedir?.

Dior'un ilk meziyeti cesur oluşudur. İkinci Dünya Harbinin sonunda etekleri birdenbire yerlere kadar uzatmış, bütün dikişte bir ihtilâl yaratmıştır. Ondan sonra da her sene kadınlara yepyeni bir siluet kazandıran yepyeni hatları ortaya atmaktan çekinmemiştir. O kadınların değişikliği ne kadar çok sevdiklerini herkesten çok daha iyi anlamıştır.

Dior'un ikinci sırrı elbiselerinin çok sade görünüşleri altında gizledikleri ustalıklı küpler, kadını güzelleştiren buluşlar ve nereden başlayıp nerede bittiği belli olmıyan penslerdir. Dior'un elbiseleri fevkalâde bir yumuşaklıkla kadın vücuduna intibak eder, kadına bir sıklık verir. Bu modern giyim anlayışının bir şartıdır. Dior'un üçüncü sırrı her modelindeki beklenmiyen küçük sürpriz detayıdır. Bir iğne, bir fiyonk, bir pens, bir çiçek onda en beklenmedik yerde kullanılmakta, müşterilere, hayret çığlıkları attırmaktadır.

Dior'un modelleri sade görünüşlerine rağmen "mulaj"sız en zor kopya edilebilecek modellerdir.

Grace ve Margaret
Hamiyetli prensesler

Cemiyet

Bir borç

Zenginlik ve şöhret sahibi olmak muhakkak ki çok iyi birşeydir. Fa kat bazı insanların cemiyet sayesinde ekle ettikleri bu nimetler, onları gene cemiyete borçlu kılmaktadır. Avrupada olsun, Amerikada olsun zenginler muhakkak hayır cemiyetlerine yardım ederler ve bu* hayır cemiyetlerinin kalkınmasına çalışırlar. Onlar için bu adeta bir şeref borcudur. Bele zengin erkeklerin karıları için hayır cemiyetlerine yardim, adeta normal bir mesai addedilmektedir.

Zengin kadınlar yeni yıl hazırlıklarına yalnız büyük terzihanelerde ve lüks mağazalarda başlamaz, hayır cemiyetlerinde ve bu hayır cemiyetlerinin tertipledikleri balolarda kendilerinden daha az şanslı olarak doğanlara yârdım maksadı ile işe girişirler.

New York'tan alınan bir habere göre Prens Rainier ile Grace de Monaco bu şekilde tertiplenen bir toplantıda iane sandığına gayet dolgun bir çekle iştirak etmişlerdir. Bu kadın Cemiyetinin fahri başkanlığım yapan Grace, üzerine çok şık bir hamilelik elbisesi giyinmişti ve aynı durumda bulunan bir başka kadına elbisesinin modelini memnuniyetle vermişti.

Bu sırada İngilterede de, Prenses Margaret'in isminden istifade edilmiş ve fakirlere yılbaşı hediyesi temin edecek düşündürücü bir teşebbüse geçilmişti. Bu, yılbaşı ve Noel için satışa arzedilecek bir din kitabı idi ve her sayfasında tanınmış bir İngilizin en çok beğendiği dinî bir öğüt yazılıydı. Kilise ile halkın arasında ise Prenses Margaret vardı. Zira bu teşebbüsün hamisi olarak kendisini seçmişlerdi.

CEMİYET

Yeşilköy hâlâ İstanbul'un en hareketli noktası. Vızır vızır tayyareler inip kalkıyor, transit yolcu salonuna kalabalıktan girilmiyor. Gazeteciler ve foto muhaibirleri oradan hiç ayrılmıyorlar. Adnan Menderes ve maiyetinin Tahran'a gidip gelmesi ortalığı büsbütün karıştırdı. Bu arada, Başbakanın teşyii sırasında bir vatandaşın "Yaşşa, ikinci Fatih!" diye bağırması Menderes'in mutad tebessümlerinden biriyle 'karşılandır Fakat istikbal merasiminde yine aynı şahıs ."Yaşşa, ikinci Fatih!" diye feryad edince bir kısım ahali etrafına toplandılar ve dersini iyi öğrenmiş bir çocuğa aferin der gibi gülerek, bu vazifeşinas vatandaşın sırtını sıvazladılar.

*

Eski Cumhurbaşkanı İsmet İnönü Amerikadan bir mektup aldı. Zarfın üzerindeki adres şuydu: "General İsmet İnönü - Ankara - Türkiye". Mektup el yazısıylaydı ve şöyle deniyordu:

"Muhterem efendim,

Ben bîr küçük kızım. Size bir de resmimi gönderiyorum. Amerika Birleşik Devletlerinin güney batısında çölde otururum. Başka memleketler hakkında bilgiler ediniyorum ve sizin memleketinize karşı büyük alâka duyuyorum. Annem yerini haritanın üzerinde posterdi. Diğer memleketlere, bilhassa Avrupa memleketlerine ait bir bebek kolleksiyonum var; fakat sizin memleketinizinkine malik değilim. Çok meşgul olduğunuzu biliyorum ama eğer bana bir bebek gönderebilirseniz çok sevinir ve sise çok teşekkür ederim.

Samimiyetle.
Judy Wilcox"

KüçüK kız, adresini de yazmıştı: "Miss Judy Wilcox - 515 E. Thomas - Phoenix. Arizona - U.S.A."

Şimdi İsmet İnönü, küçük ahbabına gönderilmek üzere bir güzel bebek arıyor. Tabii bizim milli kostümümüzü taşıyan bir bebek olması şart..

*

Birleşmiş Milletlerin toplantısında bulunmak üzere New York'a gitmekte olan Pakistan Dış İşleri Bakanı Firuz Han Nun Yeşilköyde iki saat kalıp yoluna devam etti. Bu müddet zarfında Ethem Menderes ve Türk gazetecileriyle neşeli neşeli konuşan bakan, kendisine ikram «edilen Türk kahvesini reddetti ve gülümseyerek "Fransız kahvesi içerim" dedi.

*

Yeni İngiliz Basın Ataşesi Patrick O'Rogan şerefine İstanbul Kulübünde bir kokteyl parti verildi. Herzaman böyle yerlerde birbirinin kıyafetinden başka birşey konuşmayan sosyete hanımlarımız bu sefer yeni ataşenin kendileriyle ciddî bahislere girmesi neticesinde dünya meseleleriyle birkaç dakika müddetle alâkalanmak zorunda kaldılar. Mr. O'Rogan türkçeyi selefi kadar iyi öğrenmeğe azmetmiş, hattâ önce en uzun ve zor kelimelerden başlamağa karar vermiş. Bu kararma rağmen şimdilik en iyi bildiği ve en güzel telâffuz ettiği kelime "yok", Sebebi sorulunca "Ne yapayım," diyor, "en çok duyduğum kelime bu da ondan".

*

Karısıyla beraber Amerikada bulunan Ulvi Yenal tetkiklerini bitirerek memlekete döndü. Yenal ailesi seyahate çok meraklı. Bundan evvel de karı koca Ankara vapurunun Norveç gezisine iştirak edeceklerdi; son anda çıkan bir aksilik yüzünden Ulvi Yenal kalınca şimal diyarlarına mecburen tek başına giden hanımı pek üzülmüştü. Bu sefer de kızları Gönülü Amerikaya götürememeleri büyük bir üzüntü mevzuu oldu. Maamafih oradan getirdikleri mebzul cicilerle Gönülün gönlünü aldılar.

Pakistan Dış İşleri Bakanı Firuz Han Yeşilköyde
"Lütfen Fransız kahvesi!."

Judy Wilcox
İnönü'nün küçük ahbabı

*

İstanbul'da çıkan bir mecmua bütün günlük gazeteleri atlattı: Bu mecmuanın muhabirleri Kıbrısta bir Türk polisinin katilini kaçarken yakaladıktan sonra Eoka'nın korkusundan memleketimize gizlice sığınan Emine'yi buldular ve resmini kapağa basarak hâdiseyi gürültüyle yaydılar. Korkusu büsbütün artan Emine izini nasıl kaybettireceğini düşünüyor.

*

Elli bin sterline kiralanan tayyareyle ve birçok Arap prenslerinin refakatinde Yeşilkölden transit geçen güzel Mısırlı Prenses Faysal, basından kaçmak hususunda Greta Garbo'ya tas çıkarttı. Bir resmini çeken foto muhabirlerine prenses müthiş sinirlenerek "Bir daha bir tek resmimi çekerseniz, ömrüm oldukça memleketinize ayağıma basmam!" diye bağırdı.

*

Anlaşılan Şehir Tiyatrosunun güzel sanatkârı Nedret Güvenç'e biri muziplik yapıyor. Zira Nedret Güvenç, Küçük Sahne aktörlerinden Sadri Alışık'a sık sık gönderilen ve üzerinde kendi ismi bulunan buketlerle bir alâkası olmadığını bildirdi. Nedret Güvenç şöyle diyor: "— Bu söylenti tamamen asılsızdır. Bizleri her zaman, yalan olmayan haberleri, ciddi ve entellektüel yazılarıyla hitap eden AKİS mecmuasına bunun Ur yalan olduğunu bildirmeyi vazife saydım".

TİYATRO

Beşinci Tiyatro

Yeni bir sahne

Bu ayın başında Devlet Tiyatrosu artistleri arasında bir kaynaşma oldu ve Oğuz Bora ile Nuri Gökseven hiçbir sebep göstermeksizin istifa ettiler. İşin izahını gelecek hadiselere bırakıyorlardı. Herkes olup bitenleri merak ederken Sermet Çağan da vazifesinden ayrılıverdi. Bu zincirleme istifaların sebebi neydi? Devlet Tiyatrosunda bir takan anlaşmazlıkların mevcudiyeti biliniyordu. Daha doğrusu bir idare aksaklığı devam edip gidiyordu. Mevsim başında Büyük Tiyatroda "Finten"in, Küçük Tiyatroda Teneessee Williams'ın Can Yücel tarafından dilimize çevrilen "Cam Biblolar" adlı eserinin, Üçüncü Tiyatroda ise Orhan Asena'nın "Korku" sunun temsil edilmesi kararlaştırılmıştı. "Cam Biblolar"in rol tevzii yapılmış ve provalara başlanmıştı. Eseri sahneye Saim Alpago koyuyordu. Genç kız Laura'yı Gökçen Hıdır oynuyordu. Çalışmalar bir hayli ilerlemiş, perdenin açılması yaklaşmıştı ki programda ani bir değişiklik yapıldı: Küçük Tiyatro ilk eser olarak "Korku"yu, Üçüncü Tiyatro ise "Yaz Bekârı"m afişlerine asıverdiler. Bu değişikliğin sebebi şuydu: Muazzez Lutas İstanbulda "Cam Biblolar" ve Gökçen Hıdır'ın oynayacağı Laura ro lünü duymuş, heyecana gelmişti. Muazzez Lutas asla çok genç, çok tecrübesiz, hayatın dışında, kendi âleminde yaşayan bir kız sayılamazdı. Ama her kadın gibi bu devreyi sadece sahnede olsa bile, yeniden yaşamak istedi. Koştu Ankaraya geldi. Umum Müdürle bir takım hususî konuşmalarda bulundu ve Kleopatra ile Katerina'dan miras kalan teshir edici usullerle fettan Laura rolünü elde etti. Laura'yı bir gece Muazzez, bir gece Gökçen oynayacaktı. Muazzez Lutas'ın ilk geceyi kimseye kaptırmıyacağı da muhakkaktı. Derken ikinci bir değişiklik zuhur etti. Umum Müdür Saim Alpagoyu çağırttı ve "Orhan Asena bundan evvelki piyesi ile fazla iş yapamadı. Küçük Tiyatro bilirsin iyi iş yapar. Korkuyu Küçüğe, sizin eseri de Üçüncü Tiyatroya almağa karar verdim" dedi. Saim itiraz ederek "Eserin mizansenini değiştirmek kolay olmaz, artık buraya göre konuldu, alışıldı" dedi. Fakat aldığı cevap "Ben emrediyorum" oldu. Oynayanlar bu karara hep birden itiras ettiler. Sonunda baş kaldıranların oynayacakları eser afişten bir çırpıda indiriliverdi. İşte Beşinci Tiyatro hikâyesi de bu çatışmadan doğdu.

Oğuz Bora

Kurucu

Ankaranın bu ilk hususi tiyatrosu, Yeni şehirde Tuna Caddesi No. 3 de açılacaktı. Bu adres Ankaralıların hiç de yabancısı değildi. Geçen yıl bu salon bir pavyondu ve Ankaralıların rağbetini kazanmıştı. Bu sene de Tiyatro olarak hizmete girecekti. .

Oğuz Bora bu binayı kiralamak, tadilat izni almak ve bir tiyatro haline getirmek yükünü omuzlarına aldı. Nuri Gökseven bu işe Oğuz ile birlikte girişmiş ve sermaye koymuştu. Tiyatroseverler de bu teşebbüse destek olmayı canı gönülden kabul ettiler.

Beşinci Tiyatro perdesini en geç Aralık 15 de açmağa karar vermişti, İlk eser Can Yücel'in çevirdiği "The Glass Menagerie" olacaktı. Can Yücel bu ismi "Sırça Kümes" olarak tercüme etmişti. Gerçi "Cam Biblolar" esasa daha uygundu ama, "Sırça Kümes" tiyatro idarecilerinin daha çok hoşuna gitmişti.

Eseri sahneye Oğuz Bora kendisi koyacaktı. Laura'yı Türkân Bora oynayacaktı. Asıl sürpriz anne rolüne Aliye Ronanın kabul etmiş olmasıydı. Aliye Rona uzun müddet sahneden uzak kalmış değerli bir sanatkârdı. Bu aktrise anne rolönün verilmesi çok yerindeydi.

Beşinci Tiyatro'nun kurucuları idare, rejisör, aktör, aktris ve piyes yazarı arasında birliğe, beraberliğe, düzenli ve iddiasız bir münasebetin lüzumuna inanıyorlardı. Bütün hazırlıklara bu prensip hakim oluyordu.

Beşinci Tiyatronun kadrosu küçük olacak, fakat devamlı suratta misafir rejisör, aktör ve aktrislere yer verilecekti. Rejisör olarak Agâh Hün, Haldun Dormen, oyuncu olarak da Nevin Seval, Münir Özkul, Bedia Muvahhit' in adı geçiyordu. Bunlara Devlet Tiyatrosundan isimlerin de ekleneceği kuvvetle tahmin ediliyordu.

Beşinci Tiyatro propaganda organı olarak bir dergi de neşredecekti.

Beşinci Tiyatro'nun afişi

Perdesi de böyle çabucak delinmese bari.,

Şehir Tiyatrosu

"Gizli Anne"

O gece Dram Tiyatrosunun salonunu dolduran kadın seyirciler, hayatlarından memnundular. Öyle bir piyes seyrediyorlardı ki, eseri yazan Edith Whornton adında bir kadındı, piyes şekline sokan Zoe Atkins adında bir kadın ve dilimize çeviren de Sevim Özbora adında başka bir kadındı. Bütün bunlardan sonra, Dram Tiyatromuzun iki değerli kadın san'atkârı, Samiye Hün ve Nedret Güvenç, baş rolleri oynuyorlardı. Kadın ruhunu bu kadar ustalıkla gözlerimizin önüne seren bir piyesi, kadın seyirciler de tabiatile beğeneceklerdi.

Halbuki "Gizli Anne", esas itibarile vasat bir melodramdı. Mevzuuna gelince, senelerdenberi okuduğumuz ve seyrettiğimiz romanlardan ve filmlerden farklı değildi. Charlotte Lo-

Nedret Güvenç
Yük altında

well (Samiye Hün), kuzini Delia Lowell (Nedret Güvenç)in sevdiği bir gence delicesine aşıktır ve ondan bir çocuk doğurmuştur. Durumu, aile dostları Doktor Lanskell (Kemal Ergüvenç) den başkası bilmemektedir.

Delia'nın evleneceği gün eski hatıralar tazelenir. Fakat Delia İkisinin de sevdiği erkekle değil, Jimmy Rallton (Hadi Hün) adında biriyle evlenmektedir. Jimmy'nin kuzeni Joseph de (Abdurrahman Palay), Charlott'la evlenecek. Fakat bu durumda Charlotte'un, hususi bir mektep açmak bahanesile yanında bulundurduğu kızı Tina'dan ayrı kalması lâzım. Evde yaşlı bir kız olarak kalmak istemeyen Charlotte, hakikati Delia'ya anlatıp yardımını ister. Delia çılgına dönmüştür, kuzini nasıl olupta vaktiyle onun. sevdiği adamla sevişmiş ve ondan bir çocuk peydah etmiştir?.. Charlotte'dan intikam alması lâzım! Nitekim kuzininin nişanlısına, onun hasta olduğunu, bu durumda evlenemeyeceğini söyler. Delikanlı müteessirdir, ayrılır.

Perdeler ilerledikçe, Delia'nın kuzini, yanına aldığım ve onun çocuğuna, daha doğrusu sevdiği- adamın çocuğuna bir evlât muamelesi yaptığını görürüz. Çocuk büyümüştür. Annesi olarak tanıdığı Delia'yı öpüp severken öte taraftan asıl annesine hakaret etmektedir.

Temsil

Talât Artemel, "Gizli Anne"yi sahneye koyarken teferruat üzerinde durmuş ve belki de bunun için asıl meseleyi ortaya çıkarmayı ihmal etmişti. Meselâ Delia ile Charlotte'dan hangisi kabahatli, hangisi kötü?... Bu, bir türlü anlaşılamıyordu. Rejisör dekor, müzik ve kostümler üzerinle çok uğraşmış. Üçüncü tablonun dekoru bilhassa güzeldi. Nedret Güvenç ve Samiye Hün'ün kostümleri zamanına uygun ve zarifti.

Sanatkârlara gelince bütün yük, Samiye Hün ve Nedret Guvenç'in üzerindeydi. Her ikisi de bütün ustalıklarını kullanarak bu yükün altından kalkmasını bildiler. Ayni erkeği seven iki teyzezade bu suretle, Dram Sahnesinde çok iyi canlandırıldı.

Doktor Lanskell rolünde Kemal Ergüvenç, dolgun sesi ve babacan tavırlarile muvaffak oldu. Saime Arcıman'ın Keri Teyze'si çok yapmacıklı idi. Jeyan Ayral Tina rolünde başlangıçtaki tutukluğunu son perdelerde unutturdu. Erkek sanatçılara fazla bir iş düşmemişti. Esasen kadın yazarların kaleme aldığı bir piyeste erkek rollerinin pek büyük olması beklenemezdi. Abdurrahman Palay, içlerinde en iyileriydi, rolünün icabettiği şekilde oynadı, muvaffak oldu.

Hadi Hün çok yapmacıklıydı. Belki rolü bunu icap ettiriyordu ama o tipte ve fizikte bir kimsenin yapmacıklı konuşmaları yadırganıyordu. İsmet Ay, Tina'nın nişanlısı Lanning Halsey rolünde başarılıydı. Toron Karacaoğlu John Halsey'de ondan aşağı kalmadı.

Talât Artemel'i bilhassa bunun için tebrik ederiz. Sahneye koyduğu "Gizli Akne" de Samiye Hün ve Nedret Guvenç'in etrafındaki rolleri, genç istidatlara Vermiş. Suna, İsmet, Toron ve Melâhat Hasanoğlu da Onu mahcup etmediler. Melâhat'ın sesi, fiziği sahneye çok yakışıyor. Tiyatro'ya ilk girdiği sene, bir tesadüf eseri olarak Gülistan Güzey'in hastalanması üzerine "Dilsizlerin 'Dili" piyesinde oynadığı rolden sonra onu mühim bir rolde göremedik.

"Gizli Anne" umumiyetle beğenilen, bilhassa kadın seyirciler tarafından beğenilen bir piyes!. Filhakika mevzuu bilinen, bu tarz melodramlarda raslanılan, modası geçmiş bir mevzu.. Fakat sanatkârların oyunu eseri güzelleştiriyor. İlk olarak 1935 de Brodwaey'de Judith Anderson ve Helene Menken tarafından oynanmış ve Pulitzer mükâfatını kazanmış olduğuna, yine ayni senelerde Bette Davis ve Miriam Hopkins tarafından filmi çevrilmiş bulunduğuna göre eski, modası geçmiş bir melodram... Ama ne yapalım ki telif hakları kanunu ve müelliflerden izin alma güçlükleri seyircileri böyle eski piyeslere boyun bükmek zorunda bırakıyor.

Amatörler

"Ankara, Players"

Christopher Fry, değerli bir şair, zeki bir nükteci, fakat oynanması güç bir yazar olarak şöhret kazanmıştı. İngilizceyi kaleminin ucunda oynatabilme kudretine sahipti. Bu modern müellifin ismine yabancıydık. Zira Fry hakikaten tercümesi hayli güç bir yazardı.

İşte "Ankara Players", rejisörleri Mrs. Barber'ın idaresi altında Christopher Fry'ın "The Lady Is Not For Burning - Yakılmayacak Kadın" isimli komedisini oynamağa karar vermişlerdi. Eser sahneye meydan tiyatrosu şeklinde konulacak ve İngilizce olarak temsil edilecekti.

Kadro Türk Amerikan Derneği üyelerinden müteşekkildi. Bunlar tiyatroya candan bağlı amatörlerdi. Geçen sene bizde "Dünkü Çocuk" adıyla tanınan "Born Yesterday"i büyük bir başarıyla temsil etmişlerdi. Bu yüzden "Ankara Players"in bu yeni tecrübede de iyi bir neticeye varması bekleniyordu.

"Ankara Players" ilk temsillerini Ankara Maarif Koleji Salonlarında verecek, daha sonra İstanbul, Adana, Gölcük, ve Karadeniz şehirlerini içine alan bir turneye çıkacaktı.

"Ankara Players" açılıyor
Sadece sanat aşkı!.

MUSİKİ

Caz

Piyano çalan ilâh

Caz musikisi, hele son otuz yıl zarfında, o kadar çok birinci sınıf piyanist yetiştirmiştir ki bunlardan en üstünün hangisi olduğu hususunda bir anlaşmaya varılamıyacağı sanılır. Bununla beraber -belki şaşırtıcı birşey- bu hususta bir anlaşma vardır. Son derece müşkülpesent ve kıskanç olan profesyonel musikişinaslar bile bu noktada anlaşmış sayılırlar. Üstünlüğü münakaşa dışı tutulan bu caz piyanist!. Art Tatum'dur.

Tattım, hiç şüphesiz, caz musikisinin tanıdığı en büyük Virtüözdü. Büyük klâsik piyanistler, piyano cazının en mükemmel icra edilmiş örneklerini dinlemek istedikleri zaman gidip Tatum'u ararlardı. Tanınmış caz piyanistleri bile. taze fikirlere ve harikulade bir piyano tekniğinin vereceği şevke ve ilhama ihtiyaç hissettiler mi, Tatum'u dinlerlerdi. Onun caz dünyasındaki yerini, hasetsiz ve gıptasız, aksi isbat edilemez bir gerçek olarak kabul ederlerdi.

Art Tatum, 1909 yılında, Ohio eyaletinin Toledo şehrinde doğmuştu. Piyanoyu mektepte öğrenmiş Ve caz musikişinası olarak 1928 yılında Speed Webb'in orkestrasında çalışmağa başlamıştı. Daha sonra "McKinney's Cotton Pickers" grubunda çaldı. 1931 yılında şarkıcı Adelaide Hall onu refakat piyanisti olarak yanına aldı ve New Yorka götürdü. Tatum New York'ta, bütün musikişinasları hayretler içinde bırakıyordu. Şöhret, bu olağanüstü piyaniste biraz geç ulaşmıştı. Diğer birçok kaabiliyetli sanatkâr gibi o da yıllarca gölgede kalmıştı; fakat artık her çaldığı yerde fırtınalar koparıyordu. Kısa zamanda Art Tatum ismi dünyanın dört köşesine yayıldı.

Görmeyen gözler

Tamamen kör sayılacak kadar gözleri görmeyen Art Tatum, musikide bütün öğrendiklerini kulaktan almıştı. Bu durum, üstün kaabiliyetlerini daha da iyi belirtiyordu. Baş döndürücü bir çalgı tekniğine malikti ve bu bakımdan caz piyanistlerinin hepGinden üstündü. Rahmaninof ve Horowitz gibi klâsik piyanonun en büyük ustaları bile Tatum'a olan hayranlıklarını ifade etmişlerdi. Fakat Art Tatum'un meziyetleri sadece tekniğine ve virtüozluğuna münhasır kalmıyordu. Yaratıcı tarafı da aynı derecede yükseklik Çalışındaki armoni zenginliğine, son sekiz-on yıla kadar hiçbir caz piyanistinde rastlanmamıştı.

Tatum üslûbuna tesiri olan iki piyanist, Earl Hines ile Fats Waller'di. Hines'ın "trompet tarzı" denen ve sağ elin bir trompet solosunu andıran çalışı ile sol elin orkestra refakatine benzeyen icrasını birleştiren, üslûbu, Waller'in sol el bas ve skorları ile

Art Tatum
Susan parmaklar

sağ el trilleri ve süslemeleri, hele klâsik disiplini haiz denebilecek kadar yumuşak tuşesi. Art Tatum'da bir araya gelmişti. Fakat Tatum, asla bir taklitçi değildi. Bu iki tesiri, bilhassa Waller tesirini iyice içine sindirdi. Kısa zamanda, yalnız piyanistlere değil, başka çalgıcılara da tesir edebilen bir cazcı meydana gelmişti. Modern piyanistlerden, Tatum tesirinde yetişen şöhretler arasında Hank Jones ve Billy Taylor zikredilebilir.

Tatum, bütün caz sanatkârları gibi, gece klüplerinde çalışmıştır. Fakat çaldığı bir lokalde hiç kimse, onun piyanosunu dinlemekten başka birşey yapma arzusunu -bazan da cesaretini- bulamazdı. Çalışı, zaten bütün dikkati üstüne çekecek kadar gösterişliydi. Tesadüfen, hafif sesle dahi olsa, konuşanlar oldu mu Tatum fena halde sinirlenir, sert sözlerle bağırarak konuşanları sustururdu ve çalmağa devam ederdi. Büyük caz sanatkârlarının çoğu gibi, çalmağa doy mayan bir musikişinastı. New York'ta 52'nci Sokak lokallerinde çalıştığı zamanlar, sabahın erken saatlerine kadar piyanosunun başından ayrılmaz, sonra Harlem'deki lokallerden birine gider ve gün ilerlerken onda da çalmağa devam eder, neden sonra evine gidip uyumak aklına gelirdi.

1940 sırasında Tatum'un şöhreti biraz söner gibi oldu. O zamana kadar, harikulade bir icracı tanımanın verdiği sarhoşluk içinde, her sanatkârda bulunabilecek kusurları göremiyenler, kendilerini toplamağa başladıkları zaman bu kusurları izam ettiler. Fakat 1950'den itibaren sanatkâr, eski itibarını yeniden kazanmağa başladı. Gerçi efsaneleşmiş bir cazcı, eşine belki daha yıllarca rastlanmayacak bir dev caz piyanistiydi. Fakat artık onu, piyano çalan bir ilâh olarak görenler ve ona tapanlar kalmamış gibiydi. Bunun yerini, bir mabud karşısında değil, fakat bir sanatkâr huzurunda duyulan, takdirkâr fakat tenkitçi, hürmetkar fakat uyanık davranış almağa başladı.

Geçen hafta Los Angeles'de Art Tatum, 47 yaşında ve yeniden şöhretinin zirvesinde olduğu bir sırada, gözlerini hayata tamamen kapadı. Ölüm sebebi, "üremi"ydi.

Konserler

İki asırlık yenilikler

Konser bittiğinde, Devlet Konservatuarının meraklı öğrencileri sah-

Gebel Trio'su Ankara'da
Kulakların alışık olmadığı sesler

neye koşuştular ve küçük bir piyanoya benzeyen âletin etrafında toplandılar. Belki hepsinin ilk defa gördüğü bu çalgı, yeni icat edilmiş bir elektronik piyano, yahut "ondes martenot" veya "rhythmicon" değil, beş asırdır kullanılagelen, fakat Türkiyede ilk defa olarak -o da bir yabancı topluluk sayesinde konser sahnesine çıkan klavsendi. Az sonra genç bir Alman kızı öğrencilerin arasına karıştı ve onlara, klavsen hakkında izahat vermeğe başladı. Bu genz kut o akşam Konservatuar sahnesinde Ankaradaki ikinci konserini vermiş, Hamburg'un Gebel Triosunun klavsencisi Hannelore Unruh'du.

Topluluğun kurucusu, lideri ve flütçüsü Ulrich Gebel idi; 20 yıldır oda musikisi sahasında çalışan, emekdar ve tecrübeli bir musikişinasdı. 1938 yılında da bir defa Ankaraya gelmişti. İkinci Dünya Harbi, triosunun dağılmasına sebebiyet vermiş, fakat harpten, sonra sanatkâr topluluğunu yeniden kurmuştu. Gebel Triosu, bugünkü üyeleriyle -flütçü Cebel ve klavsenci Unruh'dan başka viyolonist Hildegard Gebel Mahlke ve çellist Wilfried Boettcher- 1951 yılından beri faaliyet halindeydi. Hamburg'da her mevsim, seri halinde altı konser verir, bunun dışında Almanya'yı ve yabancı memleketleri dolaşırdı. Bu defa ziyaret edilen ve edilecek memleketler arasında, Türkiyeden başka, Avusturya, Bulgaristan, İran, Irak, İtalya, mümkün olduğu takdirde Mısır ve Ürdün vardı. Grup, küçük bir Volkşwagen otobüsüyle seyahat ediyor, klavseni beraberinde taşıyordu.

Hernekadar Gebel topluluğu dört çalgıcıdan müteşekkil idiyse de, repertuarı dolayısiyle, trio adını alıyordu. Tamamen XVIII. asrın eserlerinden müteşekkil repertuarlarında trio-sonatların sayısı çoktu. Bir triösonatta ise, iki solo çalgıdan başka, viyolonsel (yahut gamba) ile klavsenin meydana getirdiği "rakamlı bas" birleşmesi Vardı; viyolonsel ile klavsen, birbirlerinden ayrı partileri olmadığı için sanki tek bir çalgı imişler gibi telâkki edilirlerdi. Bununla beraber Gebel grubu, programlarında ki eserlerden birinde, tam bir kuartet mahiyetini aldı. Bu eser, 1681 ile 1767 yılları arasında yaşamış Alman bestekârı Georg Philipe Telemann'ın bir kuartetiydi. Telemann, XX. asrın "keşfettiği" bestekârlardan biriydi. Zaten bugünün musikiseveri, eski musikiyi tanıma bakımından, kendini mesut addedebilirdi. XIX. asır, daha eski çağların musikisini ihmal etmiş, hatırlayabildiği kadarında da ancak yanlış tanınmasına sebebiyet vermişti. XX. asra ait bir ilim olan müzikoloji ilmi sayesinde eski musikiye ve bu musikinin mümkün olduğu kadar aslına uygun; bir şekilde çalınmasına olan alâka artmıştı. Zaten hem klâsik ve barok çağların, hem de daha eski devirlerin musikisini bugün, XIX. asrin geleneklerine göre yetişmiş "büyük" solistler değil, kendilerini bu gayeye vakfetmiş araştırıcı musikişinaslar ve musiki öğretimindeki modern usûllerle yetiştirilmiş genç icracılar başarıyla çalabiliyorlardı.

İşte Gebel Triosu böyle sanatkârlardan müteşekkil bir topluluktu. XVIII. asır musikisinden başka hiçbir şey 'çalmıyorlardı; seçtikleri sahada ise tam bir ihtisasa varmış oldukları belliydi. Çaldıkları her eserin manasım ve yapısını belirten sağlam bir üslûp telâkkisine sahiptiler. Hepsi gayet iyi çalıyorlardı. İcralarında hem hareket, hem de düşünce beraberliği vardı. Çalgıların ses şiddetleri arasında tam bir muvazene kurmuşlardı. Klavsenin, bir gitardan daha da hafit duyulan ve çeşitli salonların akustiklerine göte. değişebilen ses şiddetinin bu muvazeneyi aksattığı söylenemezdi. Belliydi ki bu beraberlik, yıllarca beraber çalışmış Ve çalmış olmanın önlenmez bir neticesinden ibaret değildi. Topluluktaki üyelerden herbiri, vazifelerini gerektiği gibi ifa etmeğe imkân veren zihin yapısına, kültüre ve çalgı tekniğine malik sanatkârlardı. Çalışmalarını tam bir titizlikle, topluluk ruhu içinde, hem bir ilim adamı, hem de sanatkâr davranışıyla yaptıkları anlaşılıyordu.

İlk defa çalman eserler

Trio'nun Ankara'da verdiği üç konserin üç ayrı programı, pek büyük bir ihtimalle, Türkiyede ilk defa olarak çalınan eserlerle doluydu. Bach, Haendel, Haydn, Mozart, konser programlarımızda arasıra yer alan bestekârlardı. Fakat, memleketimizde devamlı olarak, çalışan bir oda musikisi topluluğu olmadığı ve yabancı memleketlerden bu gibi grup lar ancak birkaç yılda bir Türkiyeye uğradıkları için, bu bestekârların e-erlerinin şimdiye kadar sadece pek küçük bir yüzdesi Türkiyede çalınmıştı. Bundan başka, Johann Joachim, Quantz, Vincent Lübeck, Joseph Bodin de Boismortier, Karl Stamitz gibi, gene modern müzikoloji sayesinde ansiklopedi sayfalarına gömülüp kalmaktan yavaş yavaş kurtulmağa başlayan XVIII. asır bestekârları da, aynı büyük ihtimalle, memleketimizde ilk defa olarak bir konser programına giriyorlardı.

Gebel Triosunun üç konserine de -diğerleri Alman Kütüphanesi ve Millî Kütüphane'de- giriş bedavaydı. Fakat bu seçkin teşekkülün bize kazandırdığına paha biçilmezdi. Halkımız arasında oda musikisi zevkinin henüz yer etmediği şüphesizdi. Ne de olsa, musikinin bu kategorisini, en iyi örnekleriyle tanıma imkânı, konser dinleyicimize şimdiye kadar sağlanmamıştı. Bununla beraber Gebel Triosunun her konserinde salonlar doluydu; dinleyiciler bu musikiden büyük zevk aldıklarını hararetli alkışlarıyla belli ediyorlardı.

Ankara Radyosunun musiki kısmı da, nadiren ele geçen bu mükemmel fırsattan faydalanmayı ihmal etmedi. Gebel topluluğunun zengin repertuarını sese aldı. Bu mühim konserleri kaçıranlar, radyonun ses kayıtları yayınlandığında, trionun evsafı ve mahiyeti hakkında iyi bir fikir edinme imkânını bulacaklardı. Konserde hazır bulunanlar da vazifelerini gerektiği gibi ifa etmeğe imkân veren bir zihin yapısına, kültüre ve çalgı tekniğine sahip sanatkârları, bir defa daha, zevkle anabileceklerdi

Operanın Büfesi

Boğazı kuruyan bir seyirci, bir bardak maden suyu içmek istedi; bir başkası, vaktinde yetişebilmek endişesiyle akşam yemeğinden fedakârlık etmişti: "Sandviçle meyva suyu olsa" diyordu. Hanımlardan biri, ince gece elbisesiyle, üşümüştü. Bir fincan: sıcak çay, yahut bir kadeh konyak ne iyi gelirdi! Hepsi, perde arasında ait kat fuayesindeki büfeye koştular. Bomboş bir tezgâh gördüler. Operanın büfesi bu mevsim bir türlü açılamamıştı. Köşede bir grup operaya, pikniğe gider gibi yiyecek ve içecekleriyle beraber gelmekten bahsedip şakalaşıyorlardı.

Operanın büfesi eskiden beri şikâyet mevzuuydu. Ilınmış meyva sularından, esans kokan kötü gazozlardan başka çeşit şeyler sattığı yoktu. İş bilmeyen tezgâhtarlar, perde aralarında müşteriler yığılmaya baş ladı mı şaşkına dönerler, gazoz isteyene şeftali suyu açarlar, bir liranın üstü diye beş liranın üstünü verirler, şişeleri ve bardakları kırarlardı.

Devlet Tiyatrosu devamlıları yıllardır bu müessesenin, medeni bir temaşa salonuna lâyık büfeye kavuşmasını bekleyedursunlar, bu yıl, bir mahalle sinemasının büfesini andıran o eski kolaylıktan bile mahrum kalmışlardı.

Devlet Tiyatrosu Umum Müdürü herhalde yabancı memleketlerin operalarında ve tiyatrolarında büfelerin nasıl olduğunu, neler satıldığını, tezgâhtarların nasıl hareket ettiklerini görmüştür. Herhalde oralarda opera ve tiyatro seyircisinin hafif meşrubatını iktifa etmediğini, hafif yiyecekler, cay ve kahve, hatta alkollü içki aradığını -ve bulduğunu- biliyordur. Umarız ki opera büfesinin geçmişteki ve hele şimdiki durumlarına üzülmekle kalmıyor, en yakın zamanda birşeyler yapmayı da düşünüyordur.

S İ N E M A

Filmler

"Asi Gençlik"

Garip bir tesadüf eseri olarak bu mevsim başından itibaren gösterilen bütün iyi filmler, "isyan"ın muhtelif şekillerini ortaya koyuyor. "Confidential Report"ta zayıf kuvvetliye. "On the Waterfront"ta işçi kendisini istismar edenlere, "Moby Dick"te insan kaderi' isyan ediyordu. Zamanımızın en güçlü Fransız yazarlarından Albert Camus "L'Homme revolte" - İsyan eden insan" adlı kitabında, isyanın tarihini ve beşeriyetteki rolünü anlatarak karşı gelme duygusunun insanlığın en büyük karakteristiği olduğunu ispat eder. Camus su neticeye varmıştı: "isyan ediyorum, öyleyse varım."

Ferdi defterlerin sayıldığı bir cemiyette şahsiyet kazanamamış gençlerin aşağılık duygusunu ve bunun neticesi olan İsyanlarını Laslo Benedek '"Kanlı Hücum - The "Wild One"da başarıyla işlemişti. Enerjileri doğru yola sevkedilmemiş. başıboş bırakılmış gençliğin dramını Nicholas Ray "Asi Gençlik - Rebel Without a Cause"da yeniden ele alıyor. Benedek taraf tutmadan, sadece olanları anlatırken, Ray sebebsiz gibi görünen isyanın amillerini araştırıyor. Böylece "The Wild One"da sosyal düzensizliklerin kurbanı olan gençleri, "Rebel Without a Cause"da aile ve eğitim sisteminin bozuklukları Uyan ettiriyor.

Jim Stark (James Dean) geçimsiz bir ailenin çocuğudur. Babası tarafından fazla şımartılmakla birlikte, mesut olamamakta, saadeti sokaklar» da aramaktadır. Jim'in aradığı gerçek sevgi ve karşılıklı anlayıştır. Annesiyle babasının geçimsizlikleri onu aile hayatından soğutmuştur. Herşeyin parayla olabileceğine inanan babası Jim'in memnuniyetsizliğinin sebebine akü erdiremez. Komşularının kızı Judy de (Natalie Wood) evde aradığı şefkati, sevgiyi bulamadığı için yalnızlığını erkek arkadaşlarla unutmaya çalışmaktadır. Anut hikâyenin en trajik kahramanı küçük, Pla to'dur. Annesiyle babası ayrı yaşayan Plato (Sal Mineo) tara manasıyla kendi kaderim bırakılmıştır. Annesi kendi zevkine dalmış, bahası ise aydan aya gönderdiği çeklerle oğlunu hatırlamaktadır. Bomboş kocaman bir evde yaşayan küçük çocuk psikolojik buhranlar geçirmektedir. Bu üç kahramanla Nicholas Ray Amerikan burjuva ailesinin çok başarılı bir tablosunu çiziyor. Deşilen ikinci yara aşırı teknik bir öğretimin gençlerde yarattığı kararsızlıklar ve boşluklardır.

Trajedi

Nicholas Ray eserini klâsik trajedi şekline göre tertiplemiş. Herşey 24 saatin içinde olup bitiyor. Film geç vakit sokaklarda dolaşan çocukların, karakollara toplanmasıyla başlıyor. Jim, Judy ve Plato. ilk defa burada karşılaşıyorlar. Ailelerine teslim edilen çocuklar (sabah) okulda yeniden buluşuyor. Okulun zorbaları her yeni gelene yapılan merasimi bir kere de Jim için tertipliyorlar. Fakat bu vahşi merasim arasında öğrencilerden birinin kasa ile ölmesi öbürlerini birbirine katıyor. Dununun polisin kulağına gitmesini önlemek için yapılan mücadeleler Plato'nun ölümüyle neticeleniyor. Sabaha karşı başlayan film, gene sabaha karşı, küçük bir öğrencinin cesedini kaldıran polislerle, çiçekleri koklayarak sakin sakin okula ilerleyen bir öğretmeni göstererek bitiyor.

Ray hikâyesini büyük ustalık ve duyguyla anlatıyor. Genetikler gösterilirken arka plânda oyuncak maymununu seven Minin tanıtılması "Asi Gençlik"in ortaya koymak istediği meseleyi en kısa yoldan izah ediyor. Asıl eksik olan karşılıklı sevgi ve anlayıştır. Bunların yokluğu gençleri üzüntüye ve isyana sevkediyor. Servet saadeti elde etmeye kafi gelmemektedir. Nicholas Ray Kierkegaard' ınn tasa ve keder felsefesi ile Camus'-nün isyan felsefesi arasında bir köprü kuruyor; ayrıca cehennemi çevredeki insanların yarattığım göstererek Şart re'a yaklaşıyor. Filmin acı gerçeklerle örülmüş şairane havası yanında sahneye koyuş da övülmelidir. Jim'in annesiyle babasına kazayı anlattığı derinlemesine sahneler cinemascope perdesinde şimdiye kadar hiçbir sinemacının veremediği derinlik duygusunu veriyor. Plato'nun ölümünün çok cüretkâr bir kamera hareketiyle tesbit edilmesi, trajediyi en kestirme yol dan bütün dehşetiyle aksettiriyor.

Sosyal realizm

Amerikan ailesi ve eğitim sistemlerine Nicholas Ray'in attığı büyük şamar tamamen sosyal gerçeklere dayanmaktadır. "Rebel: Life Storv of a Film - İsyan: Bir Filmin hayat hikayesi" adlı bir kitap yazan dinamik rejisör "Asi Gençlik"! nasıl hazırladığım anlatıyor. Filmin senaryosunu teşkil eden malzeme San Francisco çocuk mahkemesi kayıtlarından toplanmıştır. Ray bu genç asilerin birçoğu ile konuşmaya da muvaffak oluyor ve intibalarını şöyle naklediyor: "Bayatlarını, hareketlerini anlatan bu neneleri dinlerken iki şeyi daima farkediyordum. Yaptıkları umumiyetle, eğlence için otomobilini bir çocuk gurubunun üzerine süren 16 yaşındaki oğlanın hadisesinde olduğu gibi, korkunç ve marazî bir düşüncesizlikti. Aileleri sorulduğu zaman acı bir yalnızlık, hoşnutsuzluk hissediyorlardı. Dertleri hep ayniydi; boşanmış ailelerin, onları anlamayan, yol gösteremeyen, ya çok alâkasız ya da çok tenkitçi ana-babaların çocukları evin suçu dalma yüklenmesi gereken şahıslarıydılar".

"Pille' yarışı" adı verilen, uçurumdan aşağı Otomobil yuvarlama motifi bir gazete havadisinden alınmıştı. Nitekim Pasifik kıyılarında, çalınan otomobillerle uçurumun kenarına kadar yarışan gençlerden -biri samanında atlayamamış. kayaların üstünde otomobille birlikte parçalanmıştı. Filmde okul zorbası Buzz'ın uğradığı kaza böylelikle kökünü doğrudan doğruya bir vak'adan alıyordu.

James Dean "Asi Gençlik"te
İsyanın felsefesi

"Siyah Carmen"

Bir Fransız operasını, meselâ "Carmen"i moderni ze etmek, olayları amerikan hayatına aktarıp, kahramanların hepsini zenci- yapmak başlangıçta hoş bir fikir gibi gözüküyor. Çingene Carmen'in şehvetli bir zenci kadın, Don Jose'nin hava kuvvetleri onbaşısı, boğa güreşçisi Don Camillo'nun boksör, kaçakçı Dancairo ile Remendado'nun boks menageri, çingene falcılar Frasquita ile Mercedes'in iki fahişe oluşları da kâğıt üzerinde hoş buluşlar.. Hatta filmi hazırlayan Otto Preminger'in ismi de bir bakıma ümit uyandırabilir. Ama sadece şekilde kalacak denemelerin pek başarılı olmayacağını tahmin edenler yanılmayacaklar. "Siyah Carmen - Carmen Jones" bahsi geçen değişiklikler yapıldıktan sonra Bizet'nin operasını taklid etmekten başka bir gaye gütmüyor. Böylece başta bütün hoş gelen buluşlar film ilerledikçe canlılıklarım kaybediyor, zorlama oldukları meydana çıkıyor.

Oscar Hammerstein II'nin librettosunu, Harry Kleiner'in senaryosunu yazdığı "Carmen Jones"u filme çeken Otto Preminger müzikli filmler yapabilecek bir rejisör değil. Alman sinema okulunun bütün hususiyetlerine sahip olmasına rağmen tekniği, zevki bu sahada meselâ bir Vincente Minneli ile boy ölçüşebilmesine imkân vermiyor. Müziğin ve şarkıların filme uydurulması zayıf; zenci harındaki stilize dans sahnesi bu yolda büyük ilerlemeler kaydeden Amerikan müzikli filmlerine kıyasla oldukça tesirsiz. Preminger'in devamlı kamera hareketleri ve iktisatlı montajı filme zaman zaman bir devamlılık veriyorsa da meşhur olduğu için söylenmesi gereken bir aryanın beklenmedik bir anda ortayı çıkısı gayretleri neticesiz kılıyor. Bütün kusurlarına rağmen "Carmen Jones"ta dikkati çeken noktalar da var. Sansürle her zaman çekişen Preminger siyah irkin beyaz ırktan farklı şehvetliliğini cesaretle göstermeye çalışıyor. Bunu yaparken, Carmen'i temsil etmek üzere Dorothy Dandridge gibi şehvet saçan bir zenci güzeli bulması işini epey kolaylaştırıyor. Dorothy Dandridge ayni zamanda oyun kabiliyetine de sahip. Maamafih seyirciler oyunundan çok, Preminger'in yaradana sığınıp onu sütyen ve külotla bıraktığı sahneleri tercih ediyor. Bir beyaz kadının bu derece soyunmasına izin vermeyen amerikan sansürünün iptidai ırklara tanıdığı hak, pek tabii seyircinin yararına işliyor. Jo'nun Carmen'i dudaklarından değil de ayaklarından öperek sevişmeye girişmesi zenci şehvetliliğini canlandırabilen sahnelerden.

Ancak Amerika'da yaşayan 20 milyona yakın siyah insanın tek hususiyeti beyazlardan daha şehvetli, sevişmeye daha düşkün oluşları değil. Fakat zencilere dair başka gerçekleri perdeye geçirmek için sansürü atlatmaya Otto Preminger'in cüreti bile yetmez..

R E S İ M

Orhan Peker'in sergisinden görünüş

Kedi ile çiçeğe de kızılmaz ya..

Sergiler

Giderilen hasret

Ak saçlı bir adam, "Ay Çiçekleri" isimli resmin önüne geldiği zaman yanındaki arkadaşına: "Bak, gerçek resim bu, gerçek sanat bu. Üstelik özlenilen bir sergi." dedi.

Konuşma, 11 Kasım pazar günü Türk - Amerikan Eğitim Derneğinde Orhan Peker'in resim sergisinde geçiyordu. Sergiden iki gün önce zehir gibi bir soğuğun estiği, sisli bir sabah Anadolu Ekspresinden geceyi uy susuz geçirmiş bir yolcu indi. Elinde ağır bir çanta vardı. Furgona ilerleyip kocaman bir sandığın indirilmesine nezaret etti. Ha bire "Yavaş, yavaş" diyordu. "İçinde çocuklarım var!" Hamallar büyülenmiş gibi bu titiz müşterinin her dediğini harfi harfine yerine getiriyorlardı. İşte bu sandıkta seyirciye, yukardaki sözleri söyleten resimler vardı. Titiz ve yorgun yolcu da ressam Orhan Peker'in ta kendisiydi,

Orhan Peker'in adı Ankaralı sanatseverler için hiç de yabancı değildi. İstanbul'da açtığı sergileri, dergilerde yayınlanan siyah-beyazları, amatör tiyatrolar için hazırladığı dekorları bu genç resim sanatçısına son, yıllarda haklı bir şöhret kazandırmıştı. B.M.M. yeni binası için Kayseri'den hazırladığı tablolardan birinin - Eşekli Kompozisyonun - jüri tarafından başarılı bulunduğu halde Yurt Gezisi Sergisinden çıkarılışı Orhan Peker'den tekrar bahsedilmesine sebep olmuştu. Resim sanatının problemlerini bir tarafa bırakıp sanatçının yaratma hürriyetini dar çerçeveler içine sıkıştırmak isteyenlerin zihniyetini açıklamak bakımından tipik bir örnek olan bu hadisenin sanatcılarımızı tuttukları yoldan çeviremeyeceği de muhakkaktı. Nitekim Orhan Peker, yeni resimlerini toplayıp tekrar Ankaraya gelmişti.

Serginin açıldığı o gün Türk - Amerikan Eğitim Derneğinin sanatseverlerle pek erken saatlerde, dolu şu aydınlarımızın çağımızın resim sanatına gösterdiği alâkanın gözle görünen bir misaliydi. Her ressamın en büyük dileği, seyircisine güven vermekti. Bu ancak şahsiyeti olan sanatçılara nasip oluyordu. Orhan Peker işte bu yoldaydı ve sergideki resimleri bunun canlı şahitleriydi.

Orhan Peker, son sözü işin başında söylemeğe kalkışan ve kendi kendini çıkmaza sokan telâşlı ressamlarımızın aksine işini ciddiye alıyor, sabır ve güvenle çalışıyordu.

Sergi güzel düzenlenmiş, tam bir batılı anlayışla hazırlanmıştı. Genç ressamımızın çalışmalarını içinde toplayan nefis baskılı bir albüm de bizde bu sahadaki boşluğu doldurmuş oluyordu.

Tam düzenli 'bir sergi görmekten uzun zamandan beri mahrum olan Ankaralılar Orhan Pekerin sergisiyle adeta bir hasreti söndürdüler.

S P O R

Sporcular

Ömer Besim öldü

Bu hafta pazar günü saat 16.15'te Türk spor hayatında uzun saman kendisinden bahsettiren 19 defa Türkiye rekortmeni, 28 defa beynelmilel millî atlet Ömer Besim hayata gözlerini kapadı. Sporu bıraktıktan sonra gazeteciliğe başlıyan ve Cumhuriyetin spor sayfasına yazan Ömer Besim koyu bir Galatasaraylı ve örnek bir sporcuydu. Spora güreşte başlamış ve İstanbul birincisi olmaya muvaffak olmuştu. Sonra zamanın moda sporu Olan futbobole merak sarmış ve uzun zaman Galatasaray futbol birinci takımında sol açık mevkiinde oynamıştı. Ama Ömer Besim şöhretini atletizmde kazandı. Evvelâ kros koşularına katıldı, sonra 400, 800 ve 1500 metre koştu. Senelerce bu mesafelerin Türkiye rekorunu muhafaza etti. 1924 ve 1928 olimpiyatlarında Ay-yıldızlı formayı şerefle temsil etti.

Son zamanlarda ilerleyen yaşı -57- ve bozuk sıhhati sporla arzu ettiği kadar alâkalanmasına elvermiyor, fakat Besimin kalbi spordan uzak yaşamaya bir türlü razı olmuyordu. Hayata gözlerini kapamazdan az önce bite, o gün Mithatpaşa stadında Beşiktaşla karşılaşan kulübünün alacağı neticeyi merak ediyordu. Maçı radyodan takip etmesine kimse mani olamamıştı.

Futbol

Millî maçlar

AKİS'in satışa çıkarıldığı sıralarla, İstanbulda Mithatpaşa Stadında Türk milli takımı, Polonya ile karşılaşacak. Rakibimizin kuvveti hakkında yeteri kadar bilgiye sahip bulunulmaması, tahmincilerin işini iyice zorlaştırdığından kimse maçtan evvel netice hakkında birşey söyliyemiyordu. Bu tereddüdde, takımımızın teşkili ve tatbik edilecek tabye hakkında da malûmata sahip olmamanın tesiri büyüktü: Tek seçici kadroyu ilân etmiş, federasyon milli takımın antrenörlüğünü Cihad Armana vermiş ve çalışmalara başlanmıştı. Fakat tam yumurta kapıya dayandığı zaman önce antrenör hastalanmış, sonra onu oyuncular takip etmişti. Bazı futbolcuların da -sırasıymış gibi- sakatlanıvermeleri Tek seçicinin iki ayağım, bir pabuca sokmuştu. Eşfak Aykaç bu hafta, çarşamba günü -maca iki gün kala- millî takımda oynatacak futbolcu bulamadığından dert yanıyordu. İkinci bir dert te tatbik edilecek sistemden doğuyordu. Millî takım WM mi, yoksa duvar sistemi mi tatbik edecekti? Duvar sistemini memleketimize tanıtan antrenör Szekelly, buna bir sistem denemiyeceğini, olsa olsa bir taktik sayılabileceğini söylüyordu. Halbuki Tek seçicinin milli takım için tesbit edeceği bir "strateji" olmalıydı. "Taktik", rakibin oyununa göre değişebilirdi. Onun önce den tesbiti faydadan çok zarar verirdi. Fakat Tek seçicinin su sırada ne stratejiyi ne de taktiği düşünmeye vakti yoktu. Eşfak daha ziyade Lefter ve Canın arızalanılın geçip geçmiyeceğini, onları bu halleriyle oynatırsa ne kaybedeceğini düşünüyordu. Bu sefer de işin halli, sırtlarına Ayyıldızlı formayı geçirip sahaya çıkacak olan sporcuların gayretine kailyordu.

Lig maçları

Geçen hafta pazar günü Mithatpaşa stadı tarihi dünlerinden birim daha yaşadı. Tribünler hıncahınç doluydu. Maçın neticesi puan cetvelinde bir değişiklik yapacak mahiyet taşıyordu. Bu sebeble stadın yolunu tutanlar sade Galatasaray veya Beşiktaşlılar değildi. Fenerbahçeliler de neticeyi merak edenler arasındaydı. Hoş, yer olsaydı bu maça en azından taraflı tarafsız 60-70 bin kişi itibar ederdi. Maçtan evvel tahmin yazısı yazanlar. Galatasarayı kâğıt üzerinde galip ilân etmişlerdi. Vakıa bu şekilde düşünenler netice itibariyle yanılmadılar. Galatasaraylılar ikinci devrede İsfendiyarın attığı golle sahadan 2-1 galip ayrıldılar. Ama bu taraftarlarının arzuladığı ve tahmin ettiği kadar kolay olmadı. Eğer ilk 24 dakikada Sarı-Kırmızılı takım kazandığı fırsatları kullanabilseydi netice farklı bir galibiyet olabilirdi. Keza Beşiktaşlılar da 25 inci dakikadan sonra ikinci devrenin yarısına kadar yakaladıkları fırsatlardan pek azını kullanabilmiş olsalardı maçı kazanabilirlerdi. Olmadı. Olamazdı da... Çünkü Beşiktaş takımı daha henüz toparlanıyor ve kendisine geliyordu. Hücum hattında Ahmet Bermandan başka göz dolduran bir tek eleman yoktu. Onun da bütün gayreti neticeyi değiştirmeye kâfi gelmedi. Ayni gün Fenerbahçe stadında Beyoğluspor, İstanbulsporla 1-1 berabere kaldı. Maçın favorisi İstanbulspor ancak mağlûbiyetten ikinci devrenin bitmesine 13 dakika kala kurtulabildi.

Galatasaray - Beşiktaş maçından görünüş

Evdeki hesap çarşıya uydu

Güreş

Melborna hareket

Bir müddetten beri Modada kampta bulunan ve kadrosu tesbit edilmiş olan Güreş milli takımımız 17 Kasım cumartesi günü Yeşilköy hava meydanından kalkacak bir uçakla, Melburna hareket edecektir. Kafileye Beden Terbiyesi Genel Müdürü Nizamettin Karsan başkanlık edecek ve ayrıca idareci, antrenör, hakem ve doktor olarak 13 şahıs ta gene kafile içersinde Olimpiyatlara götürülecekti. 15 güreşçiye mukabil 13 idareci!. Vasati olarak nerde ise bir güreşçiye bir idareci düşüyordu. Hele bir tek şahsın bilet ücretinin 7500 lira civarında olduğu hat;rlanılırsa 13 turistin bütçede yaratacağı boşluk bu döviz sıkıntısında daha iyi anlaşılmış olur. Karar vermek durumunda olanlar ve 3 atleti istişare heyetinin evvelce onayladığı kararı bozarak Olimpiyatlara götürmeyenler herhalde hu işin muhasebesini yapmış ve neticede karlı çıkılacağı kanaatine varmış olmalıdırlar. Bu kan kimse anlayamadı; onlar anladılarsa lütfen izah etsinler.

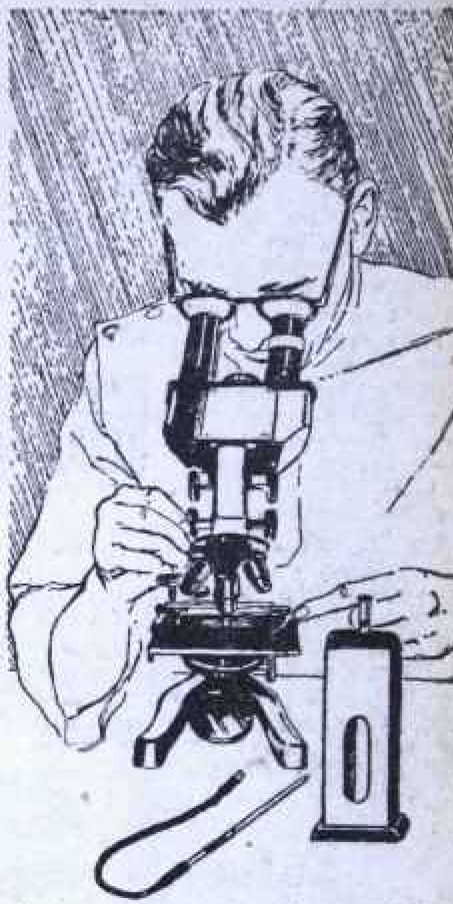
Kansızlığa her yaşta rastlanabilir

Kansızlık en çok görülen hastalıklardan biri olduğu halde, ekseriya çok geç kalınıncaya kadar ehemmiyet verilmemektedir. Ancak âcil tedbirlerle önlenebilir.

Şayet sizde bu belirtiler mevcutsa doktorunuzu görünüz.
Bu «yorgunluk hissi» ne kendinizi teslim etmeyiniz.

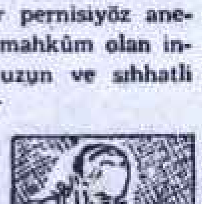
Yirmiden ziyade kansızlık şekli mevcuttur. Bu cihazlar hemoglobin miktarını ve alyuvarların sayı, boy ve şeklini gösterir.

Kansızlık ciddi midir? Evet. Tedavi edilmediği takdirde pernisiyöz anemi çok defa öldürür. Diğer kansızlık şekilleri de vücudünüzün gelişme ve hayatiyetini çalar, bitap düşürür, sizi yarı hasta bir hale hattâ tam bir zafiyete düçar edebilir. Kansızlık, kanda alyuvarların veya demir ve oksijen taşıyıcı hemoglobinin bir eksikliğidir. Kan vücudünüzün her parçasına oksijen taşır ve besler. Eğer kanınız tam mânasiyle sıhhatlı değilse, bu kısa ..r zamanda vücudünüzün diğer kısımlarına da tesir eder. Eğer kendinizi bitap hissediyorsanız derhal doktorunuzu görünüz.

Kansızlık, vücudün en önemli tehlike işaretlerinden biridir. Umumiyetle, vücudün diğer bir hastalığını belirten işarettir. Kansızlığa, kanama, kötü beslenme, kemik iliğinin kimyevî gazlar ve radyoaktivite tesiri ile zehirlenmesi, kanser, karaciğer, hastalıkları sebebiyet verebilir. Kansızlığın belirtileri yukarıda gösterilmiştir. Bunlardan her hangi birini hissederseniz, doktorunuza müracaat ediniz. Doktorun elinde kansızlığı önlemek ve tedavi için mühim yeni ilâçlar, aletler ve yeni usuller vardır. Bir zamanlar pernisiyöz anemiden dolayı ölüme mahkûm olan insanlar, şimdi daha uzun ve sıhhatli bir hayat sürebilirler.

Vücudünüzde her dakika, bir milyar alyuvar eskilerinin yerini almaktadır. Alyuvarlar kemik iliğinde imal edilirler. Bunların teşekkülü için proteinler, yağlar, diğer unsurlar ve ayrıca demir lâzımdır. Kanınızda neyin eksik olduğunu ve nasıl giderilebileceğini yalnız doktorunuz söyliyebilir. Beslenmeye ait yeni bilgiler, yeni ilâçlar, kuvvetli mikroskoplar, radio-isotop'lar, doktorunuza kansızlığın, teşhis, tedavi ve önlenmesi hususunda yardım etmektedir. İnsanın hayatiyetini kemiren bir hastalık olan kansızlığın kurbanı olmayınız. Hemen şimdi doktorunuza iyice muayene olunuz.

• Bu, en mühim sağlık konularına dair hazırlanmış yazılardan bir tanesidir. Bu yazılarda, doktorunuzla tam işbirliğinin, sağlığınızı korumakla kalmayıp; uzun ve sıhhatli bir ömür sürmenizi de nasıl mümkün kılacağını göreceksiniz.

SQUIBB
İLÂÇLARI
1858 DENBERİ